KIRKKO JA KAUPUNKI -LEHDEN PUHE JUMALASTA JA USKOSTA VUONNA 2009

Tytti Pääkkönen

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Kevät 2011

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty	Laitos – Department
HUMANISTINEN	Viestintätieteiden

Tekijä – Author
Tytti Pääkkönen

Työn nimi – Title

Kirkko ja kaupunki -lehden puhe Jumalasta ja uskosta vuonna 2009

Oppiaine – Subject	Työn laji – Level
Journalistiikka	Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year	Sivumäärä – Number of pages
Helmikuu 2011	100 + liitteet

Tiivistelmä – Abstract

Suomalaiset lukevat seurakuntalehtiä. Vuonna 2007 tehdyn Gallup Ecclesiastican mukaan puolet suomalaisista luki seurakunta- tai muuta kristillistä lehteä muutaman kerran vuodessa ja kaksi kolmasosaa vähintään kerran vuodessa. Kristilliset lehdet eivät kuitenkaan ole olleet kovin suosittuja tutkimuskohteita varsinkaan viestintätieteissä. Tässä tutkielmassa tehdään siksi sisällönanalyysia Suomen suurimman seurakuntalehden Kirkko ja Kaupungin artikkeleista vuodelta 2009. Pyrkimyksenä on ottaa selvää, millaista kuvaa ne tuottavat Jumalasta ja uskosta.

Pääkaupungissa ilmestyvä seurakuntalehti ei voi olla ottamatta huomioon seurakuntalaisten individualistista arvomaailmaa. Suomalaiset ovat maallistuneita ja kirkkoon kuulutaan lähinnä tavan vuoksi. Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten lehti viestii heterogeeniselle lukijajoukolleen. Kirkon viestintästrategian mukaan evankeliumin julistaminen on kirkon päätehtävä. Strategia korostaa myös vuoropuhelun kulttuuria, yhteyden rakentamista ja muutosvalmiutta. Tutkielmassa arvioidaan, miten tavoitteet näyttävät täyttyvän Kirkko ja Kaupunki -lehden juttujen kautta.

Suomalainen kansankirkko on liberalisoitumassa. Monet papit kyseenalaistavat keskeisiä uskontototuuksia. Raamatun arvovalta murenee ja teosta tulkitaan entistä vapaamielisemmin. Kirkon nykytila tulee esiin myös Kirkko ja Kaupungin jutuissa. Analyysiin otettiin mukaan 50 artikkelia, joissa puhutaan Jumalasta ja uskosta. Valinnassa keskityttiin journalistisiin artikkeleihin eikä hartaustekstejä otettu huomioon. Työssä eritellään artikkeleiden luomaa kuvaa Jumalasta ja uskosta. Aineistosta hahmotetaan seitsemän erilaista jumalakuvaa. Uskonkuvauksia hahmotetaan puolestaan kahdeksan kappaletta. Tämän jälkeen arvioidaan, mitkä kirkon viestintästrategian tavoitteet korostuvat hahmotelluissa kategorioissa.

Aineistossa on lukuisia artikkeleita, joissa kristinuskon sanoma kyseenalaistetaan pontevasti. Karkean arvion mukaan 2/3 aineistosta on tuttua ja turvallista, kansankirkolle tyypillistä puhetta Jumalasta ja uskosta. 1/3 on avoimesti kyselevää aineistoa, jossa vältetään sanomasta mitään varmaa totuutta Jumalasta ja uskosta. Koska monet artikkelit herättävät enemmän kysymyksiä kuin pyrkivät antamaan vastauksia, tutkielman jälkipuheessa tarkastellaan samassa hengessä joitakin artikkeleita konservatiivisen raamatunlukijan näkökulmasta.

Asiasanat – Keywords Jumala, usko, kirkko, seurakuntalehti, sisällönanalyysi

Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto

Muita tietoja – Additional information

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 1

1.1 Sisältö ratkaisee 1

1.2 Aiempi tutkimus 2

2 KIRKON VIESTINTÄ 5

2.1 Kristuksen ruumis ja Suomen ev.lut. kirkko 5

2.2 Suomalaisen kristillisen lehdistön historiaa 7

2.3 Kirkon tiedotuksen historiaa 10

2.4 Kirkko ja Kaupunki tehdään ”avaimet käteen” -periaatteella 11

2.5 Kirkon viestintästrategia 13

2.6 Kirkko ja Kaupunki -lehden viestintästrategia 16

2.7 Sanoma eläväksi ymmärrettävällä kielellä 19

3 KIRKKO JA KAUPUNKI -LEHDEN ELINYMPÄRISTÖ 20

3.1 Miksi kirkkoon kuulutaan? 20

3.2 Mitä kirkolta odotetaan? 21

3.3 Kirkosta eroaminen kiihtyy 23

4 SUOMI USKOO ERI TAVALLA KUIN ENNEN 25

4.1 Normit kadoksissa 25

4.2 Mistä nykyhetkeen on tultu? 27

4.3 Miten usko on muuttunut? 28

4.4 Sanoma tulkitaan uudella tavalla 31

4.5 Moderni jumalakuvateologia nostaa päätään 34

5 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT 37

5.1 Sisällönanalyysi 37

5.2 Luterilainen usko korostaa Raamatun arvovaltaa 40

5.3 Viestinnän luonteesta 41

5.4 Aineiston esittely 45

6 TEKSTIN ANALYYSI 46

6.1 Jumalakuvat 46

6.2 Uskonkuvaukset 51

6.3 Jumalakuvien ja uskonkuvausten keskinäistä vertailua 55

7 TULOSTEN ARVIOINTI KIRKON VIESTINTÄSTRATEGIAN VALOSSA 58

7.1 Jumalakuvat kirkon viestintästrategian valossa 58

7.2 Uskonkuvaukset kirkon viestintästrategian valossa 61

7.3 Yhteenveto 63

8 POHDINTA 64

9 JÄLKIPUHETTA KONSERVATIIVISESTA NÄKÖKULMASTA 67

10 LÄHDELUETTELO 94

LIITTEET

Liite 1. Työssä käytetyt artikkelit ja niiden sijainti Kirkko ja Kaupunki -lehdessä vuonna 2009

Liite 2. Viimein tuli pitkän päivän ilta. Kirkko ja Kaupunki 14/09

1 JOHDANTO

1.1 Sisältö ratkaisee

Tässä tutkimuksessa tutkin Kirkko ja Kaupunki -lehteä vuonna 2009 ja tarkastelen, millaisen kuvan se antaa Jumalasta ja uskosta. Lehti on Suomen laajalevikkisin seurakuntalehti, ja se jaetaan maksutta osoitteellisena helsinkiläisiin koteihin, joissa asuu ainakin yksi seurakunnan jäsen. Pääkaupunkiseudulla kirkosta vieraantuminen on yleisempää kuin muualla. Urbaanissa kulttuurissa moni etsii henkisyyttä, mutta on yhä penseämpi sitoutumaan perinteisiin instituutioihin. Kulutuskeskeinen elämäntapa saa ihmiset kysymään, mitä hyötyä kirkosta on tässä ja nyt. Moni päätyy eroamaan siitä. Tein tutkimukseni vuoden 2009 lehdistä, joten syksyn 2010 eroamisbuumi ei näy tässä työssä. Nuoret aikuiset pitäisi saada kiintymään kirkkoon, mutta tähän mennessä sanoma ei oikein ole iskenyt. Tällaiselle yleisölle Kirkko ja Kaupunki viestiään vie.

Kirkon uusimmassa viestintästrategiassa painotetaan vastaanottajalähtöistä viestintää. Seurakuntalehti ei siis saa katsoa lukijoitaan alaviistoon. Sen täytyy pukea sanomansa ymmärrettävään ja kiintoisaan muotoon. Vuonna 2009 Kirkko ja Kaupungin ulkoasu uudistui modernimmaksi. Uudistuksen myötä se näyttää hyvältä muistuttaen taloustabloidia. Kuori on kunnossa, entäpä sisus?

Lehdessä on paljon ei-hengellistä aineistoa, kuten juttuja elinympäristöstä ja kulttuurista. Paljon on myös henkilöjuttuja ja ihmiselämän eri vaiheita ja ongelmia käsitteleviä artikkeleja. Kirkon sanomaan suoranaisesti liittyvät jutut kuuluvat vähemmistöön. Keskityn tässä tutkimuksessa kuitenkin juuri niihin juttuihin. Tarkastelen juttujen puhetta Jumalasta sisällönanalyysin keinoin. Pyrin selvittämään, millaista jumalakuvaa jutut ehdottavat sekä miten uskoa kuvaillaan.

Kerron ensin seurakuntalehtien taustasta ja kirkon viestinnästä. Sitten kuvaan Kirkko ja Kaupunki -lehden elinympäristöä. Sen jälkeen pohdin suomalaisten uskonnollisuutta.

Lopulta esittelen tutkimusmetodini ja aineistoni. Sitten siirryn analysoimaan tutkimusaineistoani.

1.2 Aiempi tutkimus

Raine Haikaraisen väitöskirjassa Informaatiosta kommunikaatioon (2002, 34–36) kartoitetaan teologisen viestintätutkimuksen tilaa, mikä ei ole häävi. Teologinen viestintätutkimus on Euroopassa keskittynyt muutamaan, lähinnä roomalaiskatoliseen yliopistoon. Teologisena kysymyksenä kommunikaatiota ja viestinnän etiikkaa on Suomessa tutkittu vain vähän, ulkomaillakaan ei paljon.

Stewart M. Hoover totesi runsas vuosikymmen sitten, että uskonto on aina ollut ongelmallinen aihealue median opiskelijoille. Mediaa ja uskontoa yhdistäviä tutkimuksia on hänen mukaansa tehty suhteellisen vähän. Lukuun ottamatta televisioevankelioimisen tutkimusta, uskonto on ollut mediatutkimuksen sokea piste. Mediatutkimus on perinteisesti sitoutunut rationalismin ja sekularismin pyrkimyksiin. Uskonto uhmaa tavanomaisia todentamisen keinoja, koska se käsittelee yliluonnollisia asioita. (Hoover 1997, 283–284.)

Taisto Lehikoinen (2003) on tehnyt väitöskirjan aiheesta Religious Media Theory. Understanding Mediated Faith and Christian Applications of Modern Media, jossa hän esittelee laajasti uskonnon esiintymistä maailman medioissa. Teoksessa on jonkin verran samantyyppistä aineistoa kuin käyttämässäni lähdekirjallisuudessa.

Joitakin graduja seurakuntalehdistä on myös tehty. Esimerkiksi Heli Airikka (2004) on tutkinut käytännöllisen teologian laitokselle tekemässään pro gradussa viestinnän periaatteita viestintästrategian ja paikallisseurakuntien näkökulmasta. Siinä hän toteaa, ettei koko kirkon viestintää käsitteleviä tutkimuksia oikein löydy. Seurakuntien viestinnästä sen sijaan on olemassa tutkimuksia.

Erilaisia lukijatutkimuksia kristillisten lehtien lukemisesta on tehty jonkin verran. Esimerkiksi Mikko Oinonen (1990) on tehnyt käytännöllisen teologian pro gradunsa Suomen Lähetyssanomien lukijoista. Jari Salomaa (1997) on tutkinut journalistiikan pro gradussaan Sanansaattaja-lehden kielen ymmärrettävyyttä.

Elina Korkee (1996) on tehnyt tiedotusopin pro gradunsa Sana-lehden lukijoista. Sen mukaan takasivulla julkaistut henkilöhaastattelut ovat lehden luetuinta aineistoa (Korkee 1996, 10). Ihmisten kertomukset siis kiinnostavat.

Merja Aulaskari (2007) on käsitellyt uskontotieteen pro gradussaan kirkon viestinnän mahdollisuuksia ja haasteita nykymediassa käyttäen tapauksena Vantaan seurakuntayhtymää. Koska aihe on kiintoisa oman tutkimukseni kannalta, tarkastelen työn tuloksia nyt hiukan tarkemmin. Vantaan seurakuntayhtymän eri seurakuntien selonteoista käy ilmi, että niissä on tarvetta kirkon perimmäisen sanoman korostamiseen rituaalisten ja sosiaalisten palvelujen tarjoamisen rinnalla. Seurakunnat haluaisivat vahvistaa ihmisen identiteettiä kristittynä arkipäivän keskellä. Myös selkeämmälle arvokeskustelulle olisi tarvetta. Haasteena on kuitenkin se, miten tätä kristillisyyttä voitaisiin tuoda esille riittävän hienovaraisesti.

Vantaan seurakuntayhtymän selonteoista käy ilmi, että seurakuntalehti on ennen kaikkea aktiivisille seurakuntalaisille merkittävä ”informaatio- ja tunteidentuuletuskanava”. Sen sijaan tavallinen seurakuntalainen harvemmin huomioi lehden muulloin kuin tarvitessaan jotakin tietoa seurakunnasta tai sen toiminnasta – ja silloinkin ainakin nuorempi polvi hakee sen helpommin verkosta. Seurakuntalehti hukkuu muun ilmaismateriaalin joukkoon, jota posti tuo. (Aulaskari 2007, 51.) Seurakuntalehden tekijöiden kannalta Vantaan esimerkki on melko masentava. Naapuriseurakuntayhtymän Kirkko ja Kaupunkia luetaan Kotimaa-yhtiöiden mukaan kuitenkin hyvin. Yhtiöiden nettisivujen mukaan 64 % lukijoista lukee tai ainakin silmäilee suurimman osan lehdestä. Lehden lukija etsii lehdestä juttuja ja ilmoituksia kotikaupunkiaan Helsinkiä koskevien aiheiden, eettisten kysymysten, ihmissuhdeasioiden sekä kulttuuriaiheiden ympäriltä ja lukee mielellään muiden lukijoiden mielipiteitä. Lehteä luetaan keskimäärin 18 minuuttia, useimmiten heti ilmestymispäivänään keskiviikkona. (www.kotimaa-yhtiot.fi.) Palaan tähän teemaan luvussa 3.

Laura Teräsvirta (ent. Karlsson) on tutkinut uskontotieteen pro gradussaan (2000) Helsingin Sanomien uutisointia Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta vuosina 1996–1998. Tutkimuksen mukaan uutisointi tuottaa retoriikallaan kuvaa kirkosta, jonka olemukseen kuuluu auttaminen. Toimintaa arvioidaan sen mukaan, paljonko siihen on osoitettu varoja. Uutisoinnin perusteella syntyy kuva kirkosta, joka haluaa säilyttää varoja itsellään sen sijaan, että se auttaisi köyhiä. Uutisoinnista heijastuvat odotukset ovat ristiriidassa keskenään: kirkon tulisi osoittaa varoja auttamiseen ja samalla alentaa kirkollisveroa, luopua yhteisöverotuotosta ja osittain myös rahojen sijoittamisesta. Kirkon olemassaoloa ja paikkaa yhteiskunnassa ei juuri kyseenalaisteta. Kirkon tarjoamaa apua ollaan valmiita vastaanottamaan, mutta apu on rahallista, materiaalista tukea. Kirkon tuottamia hengellisiä palveluita ei juuri esitellä uutisissa. (Teräsvirta 2002, 70–71.)

Media on siis taipuvainen arvioimaan vain kirkon materiaalista hyötyä. Sielunrauhaa ja turvaa onkin vaikea mitata. Kirkosta tulee median perusteella suhteellisen yksipuolinen kuva, jos uutisointi keskittyy yksinomaan kirkon tarjoamiin palveluihin. Itsekeskeinen ihminen on jo muutenkin tottunut 2000-luvulla kysymään, mitä hyötyä asioista saa irti. Kirkko näyttäisi olevan yhä harvemmalle itseisarvo. Pääkaupunkiseudulla Kirkko ja Kaupunki -lehdellä on merkittävä rooli rikastaa muiden medioiden tarjoamaa kuvaa kirkosta. Tässä tutkimuksessa pohdin, miten lehti tuo julki kirkon perussanomaa, jota muut mediat välittävät vain vähän.

2 KIRKON VIESTINTÄ

2.1 Kristuksen ruumis ja Suomen ev.lut. kirkko

Alkuun on hyvä tarkentaa, mitä tarkoitan kirkolla. Kun puhun tässä tutkimuksessa kirkosta, tarkoitan yleensä Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa. Tunnustan samalla, että tämän näkyvän kirkon lisäksi on olemassa näkymätön kirkko, joka on Kristuksen ruumis. Tämä ruumis koostuu kaikista kristityistä kirkkokunnasta riippumatta. Näkyvä kirkko on aikaan ja paikkaan sidottu instituutio, näkymätön sen sijaan ikuinen ja maantieteellisesti rajaton. Ajattelutavan kehittäjänä pidetään kirkkoisä Augustinusta (354–430). Myöhemmin asiaa pohti myös Martti Luther (1483–1546). Lutherin mukaan Raamattu on ainut todellinen Jumalan tahtoa koskeva tiedon lähde. Lutherin mielestä kirkon, kuten yksittäisten ihmistenkin, on alistuttava Raamatun auktoriteettiin. Näin ollen kirkko organisaationa on vain ulkoinen muoto sille ”todelliselle” kirkolle, joka toimii niissä seurakunnissa, joissa Jumalan sanaa julistetaan vapaasti. (Sundback 2003, 87; Foerst 2005, 123–124.) Nykyään korostetaan paljon, että Raamatun auktoriteetti on tulkinnanalainen asia, koska jokainen lukija tulkitsee Raamattua omasta viitekehyksestään käsin. Kerron lisää luterilaisesta tulkinnasta luvussa 5.

Nykypäivän mediassa ja kirkon piirissä korostuu korkeakirkollisuus. Kuullaan siis entistä enemmän puhetta kirkosta itsestään ja entistä vähemmän kirkon ydinsisällöstä eli Kristuksen sovitustyöstä. Jeesuksesta ja Taivaan Isän tahdosta ei juurikaan lehtien sivuilla kirjoitella, mutta kirkkoinstituutiosta pidetään kovastikin ääntä erityisesti siitä eroamisen yhteydessä. Sammeli Juntunen kysyykin, kutsuuko kansankirkko ihmisiä itsensä tykö, kokemaan luontaista ”hengellisyyttä” kirkollisveroilla ylläpidetyissä sisätiloissa, keskusteluun, jossa ”jokainen mielipide on yhtä tärkeä”, jossa on ”läsnä se voima, jota Jumalaksi kutsutaan”. Vai välittääkö kansankirkko yhä Kristuksen kutsua, jossa meitä syntisiä ja harhautuneita kutsutaan kääntymään pois omista mahdollisuuksistamme, hänen tykönsä? (Juntunen 2010, 30–31.)

Ennen kuin alan käsitellä oman kirkkomme viestintää, kerron hiukan siitä, miten maailman kirkot ovat yhdessä suhtautuneet viestintään viime vuosikymmeninä. Raine Haikaraisen (2002, 125) mukaan koko kirkkojen välistä ekumeenista liikettä hallitsi ensin kristologisen universalismin paradigma, joka murtui 1970-luvun alussa. Paradigman mukaan ihmisyyteen kuuluu olennaisena osana kommunikatiivinen suhde Jumalaan. Siksi myös ihmisten välinen viestintä on palautettavissa Jumalan kommunikaatioon ja itseilmoitukseen ihmiskunnan kanssa. Vuonna 1971 ilmestyneen katolisen pastoraaliohjeen Communio et Progression mukaan Kristus paljasti itsensä maanpäällisessä elämässään ”täydelliseksi kommunikoijaksi”, kun hän antoi itsensä rakkaudessa. Kristuksen itsensä antaminen tarkoittaa hänen vapaaehtoista suostumistaan ristinkuolemaan sovittaakseen ihmiskunnan synnit. Inkarnaatio eli Jumalan lihaksi tuleminen edellyttää mahdollisimman tehokasta viestintää. Tämä johti kirkonmiehet ajattelemaan, että sen tähden tehokkaan viestintäteknologian käyttö on oikeutettua. Tällainen sekulaarikristologinen ajattelu ohjasi kirkkoa toisen maailmansodan jälkeen vielä 1970-luvulla. Sen mukaan kristillinen sanoma tulee keskelle maailmaa myös sekulaarien viestinten välityksellä. Niinpä kirkko halusi tehdä runsaasti yhteistyötä maallisten medioiden kanssa. Ajattelussa mediamaailma edusti Jumalan toiminnan todellista näyttämöä. (Haikarainen 2002, 119–141; Hakala & Sumiala-Seppänen 2003, 12.)

1970-luvulla ja 1980-luvun alkupuoliskolla kirkko suuntautui kristologis-paradoksiseen ajatteluun, jossa katse kääntyi median valtavirtaa vastaan. Kehittyviin viestintäteknologioihin ei suhtauduttu enää varauksettoman innokkaasti, koska kirkon nähtiin etsiytyvän valtavirtajulkisuuden ulkopuolelle, ruohonjuuritasolle. Enää ei korostettu Jeesuksen kuninkuutta, vaan siirryttiin historialliseen Jeesukseen, joka kärsimisellään ja kuolemallaan samaistuu köyhiin ja sorrettuihin. Kristologis-paradoksisen ajattelukauden jälkeen kirkko on Haikaraisen mukaan pitäytynyt trinitaaris-yhteisölliseen tulkintamalliin. Ajattelussa korostuu Kristuksen seurakunnan pyhä traditio ja seurakuntalaisten välinen yhteys maallistuneen maailman keskellä. Uudenlainen kommunikaatioajattelu siirtyi kristosentrisestä universalismista laajasti ymmärrettyyn, koko maanpiiriä koskevaan ekumeeniseen yhteyteen. Klassisessa trinitaarisessa mallissa Jumalan kolme eri persoonaa ovat saumattomassa vuorovaikutuksessa keskenään. Myös kirkko on yhteisö, jonka muodostavat

ainutkertaiset ihmispersoonat. Haikarainen (2002, 227) huomauttaa, että mallissa on kyse metaforista, joiden tarkoituksena on korostaa ideaalin kommunikaation syvää vuorovaikutusta ja mysteeriolemusta. Käytännössä kirkko keskittyy viestimään ruohonjuuritason viestimissä antamalla äänettömille äänen. (Haikarainen 2002, 141–228, Hakala & Sumiala-Seppänen 2003, 12.)

Tämä kaikki pätee Suomenkin evankelis-luterilaiseen kirkkoon, joka on osa maailmanlaajuista kirkkoa. Paikallislehdet ja -radiot voidaan täällä lukea ruohonjuuritason median edustajiksi. Niissä kirkko todella näkyy vahvemmin kuin valtakunnallisessa mediassa. Paikallislehti kuuluu seurakunnallisen tiedotuksen kärkikolmikkoon yhdessä ilmoitustaulun ja internetin kanssa (Kääriäinen et al. 2008, 310). Myös maakuntalehdissä on enemmän juttuja kirkosta kuin valtakunnallisessa Helsingin Sanomissa (Rahkonen 2007, 19).

2.2 Suomalaisen kristillisen lehdistön historiaa

Siirtykäämme nyt kuitenkin ajassa taaksepäin katsomaan, mistä on saanut alkunsa tutkimukseni kohde, seurakuntalehti. Kristillisen päivälehden idea syntyi protestanttisen kulttuurin piirissä 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla englantilaisissa vapaakirkollisissa yhteisöissä. Tavoitteena oli luoda ideologialtaan kristillinen lehti, joka samalla huolehtii lukijoidensa uutistarpeesta. Laajan väestöpohjan Englannissa konsepti menestyi. Pohjoismaisia pioneereja alalla olivat Norjan Vårt Land ja Tanskan Kristelig Dagblad. (Heikkilä 1991, 155.)

Maassamme erityisesti suomenkielisessä sanomalehdistössä oli 1800-luvulla kirkollista ja kristillistä sisältöä. Monet olivat hengeltään kristillis-siveellisiä (Tommila & Salokangas 1998, 92). Silti kristilliset tahot tahtoivat perustaa omia lehtiään.

Suomessa aikakauslehdistön vakiintumisen kausi alkoi 1830-luvulla. Juuri uskonnolliset lehdet saavuttivat ensimmäisenä pysyvän aseman. Papisto muodosti vankan ammattiryhmän ja yleinen henkinen ilmapiiri oli kristillismyönteinen. Herätysliikkeet

tuottivat omia julkaisujaan. Erityisen aktiivinen sanoman levittäjä molemmilla kielillä oli evankelinen liike, jonka lehtiin kuului myös Kristillisiä Sanomia (1850–1906). Sen näytenumerossa päätarkoitukseksi ilmoitettiin ”puhua autuuteen avittavaisista asioista”. Lehti saavutti hyvän levikin erityisesti Lounais-Suomessa ja antoi esikuvan seuraavien vuosikymmenien herätysliikelehdille. Vuonna 1873 perustettiin maamme ensimmäinen herätysliikkeen keskusjärjestö Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, joka kolmen vuoden päästä perusti virallisiksi äänenkannattajikseen Sanansaattajan ja sen ruotsinkielisen sisaren Sändebudetin. Herännäisyyden kansankirkollinen Hengellinen kuukauslehti perustettiin vuonna 1888. Lähetyslehdet, kuten vuonna 1859 perustettu Suomen Lähetyssanomat, tarjosivat puolestaan mahdollisuuden hartaudenharjoitukseen myös niille, jotka eivät sitoutuneet herätysliikkeisiin. Ne tavoittivat paljon lukijoita, vuonna 1899 suomenkielisten lähetyslehtien painokset olivat 23 000 kappaletta ja ruotsinkielisten 4 000 kappaletta. (Tommila & Salokangas 1998, 92; Ahonen 1993, 231; Raittila 1991, 26–46.)

Aikakauslehdistön edellytykset paranivat huomattavasti 1880-luvulta lähtien. Kirjapainojen tekninen suorituskyky tehostui ja tiedonvälitys ja jakelu nopeutuivat. Kansalaisten koulutustaso nousi ja erikoislehdille alkoi tulla tilausta sanomalehtien rinnalla. Myös kustannustoiminta organisoitui voimakkaasti. Kansankirjastojen määrä viisinkertaistui vuosina 1890–1915, ja lehtiä alettiin myydä rautatieasemilla. Uskonnolliset lehdet säilyivät suurimpana aikakauslehtiryhmänä autonomiakauden loppuvuosikymmeninäkin, vaikka niiden osuus painui neljännekseen kaikista. Yksi merkittävimmistä kristillisen arvomaailman tukijoista oli K. J. Gummeruksen perustama Kyläkirjaston Kuvalehti (1888–1917). Se tarjosi traditionaalista kristillis-siveellistä sanomaa jopa 20 000 kappaleen levikillään, mutta aika kulki lopulta senkin ohi. (Tommila & Salokangas 1998, 95–96.)

Suomen ensimmäinen uutismaisuuteen pyrkivä kristillinen lehti oli vapaakirkollinen Suomen Viikkolehti, joka perustettiin vuonna 1887. Tilaajamäärä jäi pieneksi, joten lehti harvensi ilmestymistiheyttään kuukausittaiseksi. Suurlakkovuoden 1905 murroksessa aloitti useita kristillisiä lehtiä. Kristillisen työväenliikkeen Työkansa (perustettu 1906) jäi verrattain pieneksi. Sen sijaan merkittävimmän aseman on saavuttanut vuonna 1905 perustettu Kotimaa-lehti, joka ilmestyi parhaimmillaan kolme kertaa viikossa. Tavoitteena oli vielä toisen maailmansodan jälkeen tehdä lehteä, joka

riittäisi lukijansa ainoaksi uutislehdeksi. Kotimaa ei kuitenkaan onnistunut lunastamaan tavoittelemaansa kristillisen päivälehden roolia. (Heikkilä 1999, 155; Raittila 1991, 41.)

Vuosisadan alkupuolella perustettiin Kotimaan ja Työkansan lisäksi kaksi suomenkielistä sanomalehden tyyppistä kirkollista lehteä: raamatullisuutta ja siveyttä painottava Herättäjä (1909) ja Oulun ja Pohjois-Suomen seurakuntalehdeksi perustettu Rauhan Tervehdys (1908). Vuonna 1912 perustettiin ruotsinkielisen pietistisen liikkeen keskuudessa Människovännen-lehti. Vanhoillislestadiolaiset perustivat vuonna 1912 Siionin Lähetyslehden ja vuonna 1954 Päivämiehen. Urho Muroma perusti suositun Herää valvomaan -lehden vuonna 1929. Suomen Raamattuopiston Säätiö julkaisee sitä yhä nimellä Elämään. Kansan Raamattuseuran Sana-lehti perustettiin vuonna 1945. Yhteiskunnan raju aatteellinen ja sosiaalinen murros 1960-luvulla herätti kirkkokritiikkiä mutta voimisti myös herätyskristillistä oppositiota. Uuspietistisen liikkeen organisoituessa syntyi useita uskonnollisia lehtiä. Yksi näkyvimmistä on vuonna 1965 perustettu Kansanlähetyksen Uusi Tie -lehti. (Ahonen 1993, 231; Heikkilä 1991, 71–75; Raittila 1991, 53–75.)

Myös muut maassamme toimivat kristilliset kirkot ja seurakunnat alkoivat julkaista lehtiään 1800-luvun lopulla. Jo mainitun Vapaakirkon Suomen Viikkolehden lisäksi tuohon aikaan alkoivat ilmestyä Sotahuuto (Pelastusarmeija), Rauhan Sanomia (Metodistikirkko), Aamun Koitto (Ortodoksinen kirkkokunta) ja Totuuden Kaiku (Baptistiyhdyskunta). Helluntaiherätyksen ensimmäinen hengellinen lehti oli Toivon Tähti, jonka Pekka Brofeldt perusti vuonna 1911. Tänäkin päivänä julkaistava Ristin Voitto alkoi ilmestyä suomenkielisenä seuraavana vuonna, joskin asemansa liikkeen äänenkannattajana se sai vasta vuonna 1923. 1900-luvun alussa alkoivat ilmestyä myös Siionin ystävä (Adventtikirkko) ja Uskon Sanoma (Katolinen kirkko Suomessa). (Nieminen 2003, 340; Ahonen 1993, 231.)

2.3 Kirkon tiedotuksen historiaa

Kristillisten lehtien synnyn tarkastelun jälkeen kavennan nyt näkökulmaa kirkon tiedotukseen. Ensimmäinen kirkollinen tiedotuselin perustettiin vuonna 1917. Kirkollisen Valistustoimiston tehtävänä oli puolustaa kirkon ja kristillisyyden asemaa. Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliittoa perustettaessa se liitettiin vuonna 1919 liiton alaiseksi Kristilliseksi Sanomalehtitoimistoksi. Tehtävänä oli toimittaa lehdistölle materiaalia sekä vaikuttaa kansalaismielipiteeseen ja eduskuntapuolueisiin kristinuskolle myönteisten päätösten aikaansaamiseksi. Toimintansa aikana se lähetti vuosittain keskimäärin 40 kirjoitusta runsaalle sadalle lehdelle. Lehdistöpalvelun rinnalle syntyi pian radiotoimikunta. Jatkosodan päätyttyä Kristillinen Sanomalehtitoimisto muutettiin Kirkon Tiedotuspalveluksi ja kirkko palkkasi päätoimisen tiedotussihteerin. Vuonna 1964 saatiin kirkon palvelukseen myös televisiosihteeri. Vuoden 1966 piispainkokous päätyi merkittävään kokonaisuudistukseen, jonka myötä seuraavana vuonna perustettiin edelleen toimiva Kirkon tiedotuskeskus (KT). Sen tehtävänä on kehittää kirkon viestintää sekä vastata kirkon julkisesta ja valtakunnallisesta viestinnästä eri tiedotusvälineissä. Keskuksen työalueena on erityisesti kirkon julkinen viestintä, osittain myös kirkon sisäinen viestintä ja työntekijöiden koulutus. Se sisältää viisi yksikköä (radio, TV, verkko, AV ja tiedotus), joissa on yhteensä n. 40 työntekijää. (Heikkilä & Lampinen 1982, Nieminen 2003, 339, Vapaa julkaistavaksi 1992, 8.)

Varhaisimmat seurakuntalehdet eli seurakunnan jäsenille tarkoitetut lehdet olivat yhdistyspohjaisia ja syntyivät jo 1900-luvun alussa. Virallisten paikallisseurakuntien julkaisemien lehtien määrä lisääntyi 1930-luvulta alkaen. Markku Heikkilän (1991, 75) historiikin mukaan sotavuosiin mennessä Suomessa ilmestyi kolmisenkymmentä seurakuntien julkaisemaa lehteä, jotka olivat kuitenkin perin vaatimattomia. Sotavuosien jälkeen seurakunnat aktivoituivat perustamaan omia lehtiään erityisesti 1950-luvun alussa ja 1960-luvun puolessavälissä. Seurakuntien tiedotustoimintaan alettiin silloin kiinnittää huomiota, kun kirkon valtakunnallinen tiedotusorganisaatio uudistettiin. Vielä 1970-luvulla seurakuntien tiedotus koettiin kuitenkin kauttaaltaan puutteelliseksi. Samalla vuosikymmenellä tiedottaminen kohentuikin monin tavoin.

Vuonna 1977 piispainkokous hyväksyi tiedotustoimikunnan malliohjesäännön. Sitä edeltävästä vuodesta lähtien seurakuntien on täytynyt kirjoittaa vuosikertomuksia, mikä osaltaan on edistänyt tiedottamista. Seurakuntalehtien perustaminen auttoi kirkkoa täyttämään erästä kirkon viestinnän funktiota eli raportointia kirkollisveron käytöstä. 1970-luvun alussa maassamme ilmestyi arvioiden mukaan 170 kristillistä lehteä, joista suurin osa ilmestyi kirkon piirissä. Kymmenen vuotta myöhemmin lukumäärä oli kirinyt kahteen sataan. Vuonna 1979 22:ssa seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä oli päätoiminen tiedottaja. Lisäksi lukuisilla seurakunnilla oli osa-aikaisia tiedotussihteereitä. Nykyään kirkolla on tiedottajia lähes 50 paikkakunnalla. Noin sata seurakuntaa julkaisee ilmaiseksi jaettavaa seurakuntalehteä vähintään kuukausittain. Koko kirkollista lehtihistoriaa on kuitenkin leimannut hajanaisuus, josta ei 2000-luvullakaan olla päästy eroon. Lehtien ulkoasu ja toimitustekniikka vaihtelevat, eivätkä seurakunnat ole päässeet yksimielisyyteen kaavaillusta seurakuntien julkaisutoiminnan ulkoasun yhtenäistämisestä. (Heikkilä & Lampinen 1982; Heikkilä 1991, 75–77; Lehikoinen 2003, 197; Kirkon ja uskon sanakirja 2004.)

2.4 Kirkko ja Kaupunki tehdään ”avaimet käteen” -periaatteella

Suomalaiset lukevat seurakuntalehtiä. Gallup Ecclesiastica 2007 -kyselyn mukaan puolet suomalaisista luki seurakunta- tai muuta kristillistä lehteä muutaman kerran vuodessa ja kaksi kolmasosaa vähintään kerran vuodessa. Noin viidennes suomalaisista ilmoitti lukevansa niitä viikoittain tai useammin. Tutkimukseni kohde, Helsingin seurakuntien Kirkko ja Kaupunki, on Suomen suurin seurakuntalehti. Se perustettiin vuonna 1942 Helsingin Kirkkosanomien nimellä. Nykynimensä se sai vuonna 1960, jolloin se alkoi ilmestyä viikoittain. Lehteä tehtiin päätoimisin journalistivoimin, mikä merkitsi selvää muodonmuutosta seurakuntalehdistön keskuudessa. Vuonna 1986 lehteä alettiin julkaista yhteistyössä Sanoma Osakeyhtiön Sanomaprintin kanssa. (Heikkilä & Lampinen 1982; Heikkilä 1991, 76–77.)

Vuoden 1992 alusta Kirkko ja Kaupunki liittyi Kotimaa-yhtiön kustantamiin lehtiin. Lehden levikki oli tuolloin 182 000 kappaletta, ja se lähetettiin jokaiseen helsinkiläiseen talouteen, jossa oli vähintään yksi kirkon jäsen. Vuonna 2009 levikki oli kohonnut yli 205 000 kappaleeseen. 1990-luvulla Kotimaa-yhtiö muuttui yhden lehden ympärille rönsyilleestä lehti- ja kustannustalosta monialaiseksi viestintätaloksi. Vuonna 1999 yhtiö osti Suomen Kirkko-Mediat Oy:n, joka merkitsi voimakasta laajenemista seurakuntalehtien puolelle. Sitä ennen Kotimaa-yhtiö oli kustantanut vain Kirkkoa ja Kaupunkia vuodesta 1992 ja Esseä (entistä Espoon Seurakuntasanomia) vuodesta 1972 lähes katkoitta. Seurakuntalehtien omistuksen myötä yhtiön tuotteet kilpailevat nyt keskenäänkin samoilla markkinoilla. Erityisesti pääkaupunkiseudulla tilattava Kotimaa-lehden markkinointi kärsii alueen ”ilmaislehdistä”, Helsingin Kirkko ja Kaupungista, Espoon Essestä ja Vantaan Laurista. (Sumiala-Seppänen 2005, 176–212; levikintarkastus.fi; www.kotimaa-yhtiot.fi.)

Suomen Kirkko-Mediat Oy fuusioitui Kotimaa-yhtiöön vuoden 2006 lopussa. Se toimii nykyään Kotimaa-yhtiön Asiakaslehdet-yksikkönä, jonka asiakkaina on yli 120 seurakuntaa. Kotimaa-yhtiöt on Suomen johtava kirkollisen viestinnän viestintätalo, jonka viestintäpalvelut kustantaa n. 30 seurakuntalehteä. Toista vastaavaa keskittymää ei Suomessa ole, vaan eri seurakunnat ostavat kustannuspalvelunsa eri lehtipainoista ja eri kustannusyhtiöiltä. Jotkut pienet seurakunnat tuottavat lehtensä alusta loppuun asti itse, mikä ei aina ole järin kannattavaa taloudellisesti. Julkaisija päättää kuitenkin aina sisällöstä. Kotimaa-yhtiöiden viestintäpalveluiden johtaja Mikko Hormio korostikin puhelinhaastattelussa, että Kotimaalla ei ole sananvaltaa eikä halua puuttua lehtien sisältöön. Kotimaa -yhtiöt tuottavat Kirkko ja Kaupunkia, Esseä sekä ortodoksista Analogia ”avaimet käteen” -periaatteella, eli lehtien toimituskunta on ulkoistettu. Sisältövastuussa on kuitenkin päätoimittaja ja työtä ohjaa toimitusneuvosto. Siinä ovat edustettuina kirkkoherrat, luottamushenkilöt ja kustantaja.
(Kääriäinen et al. 2008, 312; kotimaa-yhtiot.fi; Hormion haastattelu 2.2.2010.)

Kotimaa-lehden harjoittamalle kristillis-yhteiskunnalliselle journalismille on tunnusomaista vahva sitoutuminen kansankirkkoon ja sitä ylläpitävän mielikuvayhteisön rakentamiseen. Missio on koko konsernin yhteinen. Kun kirkon jäsenten kansankirkollinen identiteetti näyttää kuitenkin rapautuvan, mihin konserni sitten perustaa toimintansa? Kerron enemmän ihmisten suhtautumisesta kirkkoon

luvussa 3. Kuvitteellisen yhteisön olemassaolo edellyttää, että yksilöt haluavat liittyä yhteisöön ja rakentaa identiteettiään osana tuota yhteisöä. Johanna Sumiala-Seppänen kysyykin, kenen todellisuutta Kotimaa-konsernin mielikuvayhteisö heijastaa, jos uskonnollisista identiteeteistä tulee vain pintaa ja käsitys yhteisestä kansankirkollisesta menneisyydestä pirstoutuu. (Sumiala-Seppänen 2005, 229–230.) Kirkko ja Kaupunki jaetaan kirkkoon kuuluville helsinkiläisille, mikä on hyvin heterogeeninen ryhmä. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavatkin sen, että myös lehden sisältö on hyvin heterogeenistä. Kansankirkko on rapautumassa, sen osoittaa myös vuoden 2010 erobuumi, jonka myötä kirkosta erosi sinä vuonna kaksinkertainen määrä ihmisiä kuin edeltävänä.

2.5 Kirkon viestintästrategia

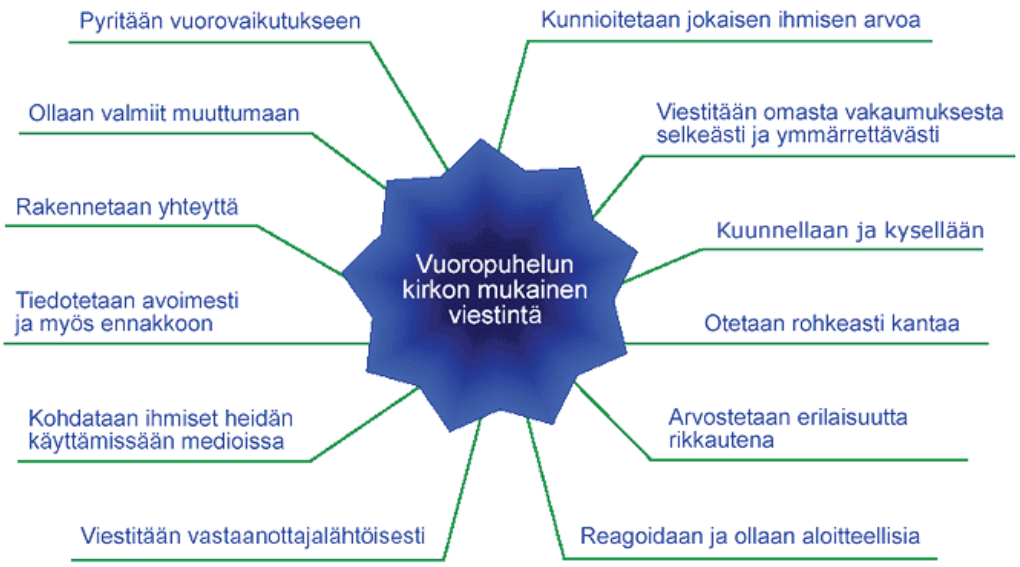

Kaavio 1. Vuoropuhelun kirkon mukainen viestintä (Vuoropuhelun kirkko 2004)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja sen seurakunnat ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä. Julkisena yhteisönä seurakunnan tulee noudattaa avoimuutta ja

julkisuusperiaatteita ja harjoittaa aktiivista tiedotustoimintaa. Jo aiemmin mainittu Kirkon tiedotuskeskus pitää yhteyttä kirkon ulkopuolelle ja kouluttaa kirkon tiedottajia. Seurakuntien vastuulla on sitten toteuttaa viestintää, johon kirkon yhteinen viestintästrategia antaa suuntaa. (Kirkon ja uskon sanakirja, 2004.)

Viestintästrategia on melko laaja, noin 2–5 vuoden tähtäimen suunnitelma, joka tukeutuu organisaation kokonaisstrategiaan. Viestintästrategia on nimensä mukaisesti viestinnän strategista suunnittelua eli pitkän tähtäimen suunnitelma. Siinä otetaan huomioon asiakkaiden lisäksi myös muut organisaation toimintaan vaikuttavat yhteistyö- ja kohderyhmät. Viestintästrategiassa määritellään organisaation viestinnän nykytila, resurssit ja tavoitetila. Määrittelyjen lisäksi tarkennetaan ne toimenpiteet, vaiheet ja keinot, joilla tavoitteet pyritään saavuttamaan. (TiedoteDeski Finland Oy 2007, 3.) Kirkon viestintästrategia vuosille 2004–2010 on nimeltään Vuoropuhelun kirkko (käytän siitä jatkossa lyhennettä VK). Sen tarkoitus on antaa suuntaa ja se liikkuu periaatetasolla. Seurakunnat tekevät sen mukaan omat käytännön johtopäätöksensä omissa viestintäsuunnitelmissaan. Se kytkeytyy läheisesti syksyllä 2002 hyväksyttyyn visioon ja päästrategiaan Läsnäolon kirkko. Ideana on, että luterilainen kansankirkko on läsnä suomalaisessa todellisuudessa ja kohtaa ihmiset siinä elämänpiirissä, jossa he elävät. Viestintästrategian kolme päätavoitetta on 1) vuoropuhelun kulttuurin mukaisen viestintäosaamisen vahvistaminen, painopistealueena henkilökohtainen viestintä, 2) jäsenyyden merkityksen vahvistaminen, painopistealueena lapset, nuoret ja nuoret aikuiset sekä 3) kirkollisen läsnäolon vahvistaminen mediassa, painopistealueena verkkoviestintä. (Vuoropuhelun kirkko 2004, Kääriäinen et al. 2008, 307.)

Vuoropuhelun kirkko -viestintästrategiaa ja sen vastaanottoa paikallisseurakunnissa tutkinut Heli Airikka (2004, 43) huomauttaa, että vaikka strategiassa on runsaasti tavoitteita, siinä ei esitellä keinoja, miten saavutettuja tavoitteita voitaisiin mitata. Hän kirjoittaa myös, että VK:n kuuluttamaa vastaanottajalähtöisyyttä ei voi olla, jos ei tiedetä, mitä vastaanottaja odottaa. Tästä huolimatta viestintästrategiassa ei ole pohdittu, mitä vastaanottajat kaipaisivat. (Airikka 2004, 59.)

VK:ssa kirkon missio on evankeliumin julistaminen. Airikalle antamassaan palautteessa paikallisseurakuntien työntekijät toivoivat, että VK ilmaisisi selkeämmin, mihin kirkko

uskoo ja mitä se opettaa. Viestinnän ydinsisältö olisi selvennettävä. Seurakunnissa korostettiin, että Raamatun tulisi olla lähtökohtana kirkon viestinnälle. Heille oli tärkeää, että Raamatun sana on mukana viestintästrategiassakin. (Airikka 2004, 65.)

Suurin osa Airikan (2004, 69) haastattelemista seurakunnan työntekijöistä nimesi viestinnän visioksi sen, että viestintä vetäisi seurakunnan toimintaan nykyistä suuremman määrän ihmisiä. Viestintä siis kutsuu mukaan. Airikka ei kylläkään mainitse, näkivätkö haastatellut viestinnän itsessään olevan jo rakentavaa ja ravitsevaa toimintaa.

Viestintästrategiassa huomio kohdistuu viestinnän luomis- ja muutosvoimaan. Sen mukaan ystävällinen ja kannustava viesti oikealla hetkellä voi saada ihmeitä aikaan (VK 2004, 13). Henkilökohtaiset kohtaamiset ovat avainasemassa. Evankeliumin julistaminen on kirkon päätehtävä. Samalla se kuitenkin haluaa pysähtyä yksittäisen ihmisen luo ja kuunnella. Kuunteleminen merkitsee VK:n (2004, 17) mukaan läsnäoloa, rinnalla kulkemista, tilan antamista.

Jotkut Airikan tutkimat seurakunnat pitivät strategian korostamaa vuoropuhelua jopa mahdottomana. Vahvan työntekijäkeskeisyyden epäiltiin vaikuttavan siihen, että tavallinen seurakuntalainen ei rohkaistu puhumaan uskostaan muille. (Airikka 2004, 71.) Kirkko ja Kaupunki -lehti rikkoo perinteistä työntekijäkeskeisyyttä antamalla runsaasti tilaa tavallisten seurakuntalaisten uskonkäsityksille. Mm. tutkimusvuonna 2009 ilmestyneessä Uskon vuosikymmenet -sarjassa kirkon jäsenet kertovat omasta tavastaan uskoa. Sen voi kuvitella rohkaisevan lukijoita peilaamaan tarinoita omaan elämäänsä, jopa herkemmin kuin jos pappi julistaisi omaa uskoaan.

VK:ssa uskotaan kuitenkin erityisesti verkkoviestinnän mahdollisuuksiin. Verkossa ihmisellä on matalampi kynnys ottaa yhteyttä. Toisaalta jäsenyysongelmaa ei strategian mukaan ratkaista verkkoviestinnällä. Ratkaisevaa on se, mitä seurakunnissa tapahtuu. (VK 2004, 42, 58.)

Oman tutkimukseni kannalta on pantava merkille se, minkä merkityksen strategia antaa omille mediatuotteilleen. Siinä todetaan, että kirkollinen mediatoiminta tavoittaa parhaiten kirkosta ja kristinuskosta jo kiinnostuneet ja voi näin vahvistaa erityisesti heidän uskoaan ja identiteettiään. Mitä sitoutuneempi jäsen on, sitä innokkaammin hän

seuraa yhteisönsä viestejä. Säännöllisesti ilmestyvällä kirkollisella lehdellä, ohjelmalla tai verkkopalvelulla on oma erityismerkityksensä esimerkiksi silloin, kun ihminen tarvitsee henkistä tukea, tietoa tai kriisiapua (VK 2004, 53.) Siis tiedossa on, että kirkon aktiivisimmat jäsenet lukevat eniten seurakuntalehtiä ja surffaavat kirkon nettisivuilla. Strategiassa ei painoteta, että seurakuntalehti olisi tärkeä kanava uusien jäsenten haalimiseen. Lehti pikemminkin vahvistaa jo kirkkoon kuuluvan kristillistä identiteettiä. Seurakuntalehdissä onkin paljon samaa kuin puoluelehdistön kauden ”äänenkannattajissa”. Kun painotus on identiteetin vahvistamisessa, lehdestä on turha etsiä runsaasti ihmisen ”kääntymiseen” johtavia kirjoituksia. Pikemminkin vaikuttaa siltä, että lehden sivuilla ollaan samassa veneessä ja nautitaan yhdessä kirkon antimista.

Toinen strategian merkittävä painotus on ymmärrettävä kielenkäyttö: kirkon jäsen ei saa kokea, että kirkko julistaa ehdotonta evankeliumia kuulijasta piittaamatta. VK:n (2004, 16) mukaan sanoma on Jumalan antama eikä siitä neuvotella. Jumala kuitenkin ilmoittaa tahtonsa sanassaan ja ihmisten välityksellä niin, että ihminen voi sen ymmärtää. Jälleen on kyse viestin tulkinnasta, joka voi olla hyvin erilainen eri ihmisillä.

> Vuoropuhelun kirkossa viestintä ja sen mukana esimerkiksi kieli muuttuu osallistujien mukaan. Lapsen kanssa viestitään lapsen lähtökohdista, nuoren kanssa nuoren. Viestintävälineet ja -kanavat valitaan vastaanottajaryhmän viestintätottumusten mukaan. (VK 2004, 18.)

Kieli muuttuu mutta sanoma ei, strategiassa luvataan. Tässä tutkimuksessa käy myöhemmin ilmi, että kielenkäytön lisäksi sanomakin vaihtelee. Tästä kerron lisää analyysiosiossa luvussa 6.

2.6 Kirkko ja Kaupunki -lehden viestintästrategia

Ennen kuin syvennyn Kirkko ja Kaupungin viestintästrategiaan, luon vertailun vuoksi katsauksen Elina Korkeen pro gradu -työhön, jossa hän on tutkinut kristillisen Sana-lehden lukijoita. Korkee esittelee tutkimuksessaan piirroksen kirkon puoluekartasta, joka on julkaistu Kotimaa-lehden historiikissa (Korkee 1996, 10). Piirroksessa Kotimaa

on lähimpänä virallista kirkkoa ja Uusi Tie konservatiivisimmassa päädyssä. Oman arvioni mukaan Kirkko ja Kaupunki sijoittuu hyvin lähelle Kotimaata.

Korkeen mukaan Sana-lehden yksi tarkoitus on olla evankelioimisen väline (Korkee 1996, 23). Kirkko ja Kaupunki -lehdellä ei sen strategian mukaan ole tällaista tavoitetta. Lehden avulla seurakunta haluaa pikemminkin antaa aineksia uskonnolliseen pohdintaan.

Korkeen tekemän lukijakyselyn perusteella uskonnollinen lehti saattaa paikata uskonnollisten yhteisöjen toiminnan aukkoja ja korvata yhteisöllisyyttä (Korkee 1996, 97). Yksi lukija arvosti lehden tarjoamaa raamattuopetusta, koska seurakunnassa sitä ei ollut paljon tarjolla (Korkee 1996, 100). Kirkko ja kaupunki tuskin korvaa eikä yritäkään korvata seurakuntayhteyttä. Raamattuopetusta siinä on tarjolla niukasti tai ei lainkaan, riippuen siitä, halutaanko jokaviikkoisia hartaustekstejä pitää opetuksina.

Kirkon tiedotuskeskuksen ensimmäinen puheenjohtaja, arkkipiispa Martti Simojoki painotti kaksikymmentä vuotta sitten, että tiedottava kirkko on myös julistava kirkko:

> [Kristillisen sanomalehtitoimiston voimakas vaikuttaja Antti J.] Pietilä oli aikansa apologeetti, kristillisten arvojen puolustaja ja harhakäsitysten kumoaja. Tällaista tehtävää tarvitaan nykyäänkin. Se edellyttää harjoittajiltaan syvällisiä tietoja ja kykyä asennoitua eri tavoin ajattelevien ihmisten mielipiteisiin. Se ei saa olla kaiken hyväksymistä (…). Tämä asettaa kirkon tiedotustoiminnassa mukana oleville henkilöille suuret vaatimukset. (Vapaa julkaistavaksi 1992, 7.)

Viestinnän johtosäännössä vuodelta 2008 linjataan, että Helsingin seurakuntayhtymä harjoittaa evankelis-luterilaisen kirkon arvoihin perustuvaa reipasta ja rohkeaa, vuoropuheluun pyrkivää, rakentavasti kriittistä ja avarasti kansankirkollista viestintää. Sen tehtävänä on:

> – antaa aineksia uskonnolliseen, eettiseen ja elämänkatsomukselliseen pohdintaan sekä virikkeitä henkilökohtaiseen hiljentymiseen ja hartauteen
> – osallistua kirkossa ja yhteiskunnassa käytävään keskusteluun
> – antaa tilaa ja mahdollisuuksia erilaisten mielipiteiden esittämiseen ja palautteen antamiseen
> – kertoa seurakuntien ja koko kirkon elämästä, toiminnasta ja hallinnosta

Helsingin seurakuntayhtymä on kirjannut ylös myös tarkemmin viestintänsä suuntaviivoja vuosille 2006–2009. Työnäyssä tärkeintä ovat ihmiset. Yhtymä haluaa palvella ensisijaisesti helsinkiläisiä.

> Uskomme, että ihmisten asiat ovat kohdallaan, jos he elävät yhteydessä ja sovinnossa Jumalan, toisten ihmisten ja ympäristönsä kanssa. Tätä tuemme kirkon viestinnällä. Haluamme Helsingin, jossa puhutaan

avoimesti ihmisen jumala-, ihmis- ja ympäristösuhteista. Sitä edistämme tekemällä reipasta ja rohkeaa kirkollista viestintää.

Viestintä ei ole yksisuuntaista vaan vastavuoroista. Haluamme kirkon, joka uskaltautuu avoimeen vuoropuheluun sekä jäsentensä kesken että ympäristönsä kanssa. Sitä toteutamme tuomalla jämäkästi esiin oman näkökantamme ja kuuntelemalla herkällä korvalla, mitä toisilla on asianaan. Luomme palautejärjestelmiä ja otamme palautteesta onkeemme. (Helsingin seurakuntayhtymän viestinnän suuntaviivat 2006–2009.)

Suunnitelmassa todetaan viestinnän roolin olevan kahtalainen: toisaalta se tukee seurakunnallista elämää ja siinä toteutuvaa lähiviestintää, toisaalta se palvelee suoraan seurakuntalaisia antamalla heille eväitä jumala-, ihmis- ja ympäristösuhteiden rakentamiseen. Suunnitelmassa halutaan asettaa viestintä seurakuntayhtymän strategiseksi painopistealueeksi. Siinä todetaan myös, että kirkon joukkoviestintää tehdään ensisijaisesti suurelle riviseurakuntalaisten enemmistölle, ei kirkollisesti aktiivisimmalle ydinjoukolle. Suunnitelman mukaan on erityisesti panostettava nuorille aikuisille suunnattuun joukkoviestintään. Suunnitelma luonnehtii Kirkko ja Kaupunki -lehteä suorastaan julkisen viestinnän kulmakiveksi.

Suunnitelman mukaan lehden tekemistä jatketaan pääosin nykyisellä linjalla ja laajuudella, mutta tarkoituksena on etsiä keinoja myös nuorempien aikuisikäluokkien parempaan tavoittamiseen. Helsingin seurakuntayhtymällä on kolme viestintäyksikköä. Kirkko ja Kaupunki -lehden lisäksi on tavanomainen viestintäyksikkö, joka hoitaa seurakuntayhtymän yleisiä viestinnän tehtäviä. Lisäksi on Toivontuottajat, joka on Helsingin, Espoon ja Vantaa seurakuntayhtymien yhteinen sähköisen viestinnän ja uuden median yksikkö.

Lehden ulkoasu-uudistuksen jälkeen päätoimittaja Seppo Simola kuvailee lehden tehtäviä viestintästrategian mukaisesti (38, 2):

Meitä Kirkko ja kaupungin tekijöitä ei turha kainous ja itsetunnon puute vaivaa. Uskomme asiaamme, tekemiseemme ja linjaamme. Teemme vain parhaamme, mutta silti priimaa tuppaa pukkaamaan.

Annamme sekä aineksia uskonnolliseen, eettiseen ja elämänkatsomukselliseen pohdintaan että virikkeitä henkilökohtaiseen hiljentymiseen ja hartauteen. Kerromme seurakuntien ja koko kirkon elämästä, toiminnasta ja hallinnosta. Osallistumme kirkossa ja yhteiskunnassa käytävään keskusteluun. Annamme tilaa ja mahdollisuuksia erilaisten mielipiteiden esittämiseen ja palautteen antamiseen.

2.7 Sanoma eläväksi ymmärrettävällä kielellä

Juha Pettersonin vuonna 2005 haastattelemien pappien mukaan yksi perusongelma on se, miten kirkon sanoma tehdään eläväksi tässä ajassa (Petterson 2006, 74). Eräs kirkkoherra totesi, että kirkossa puhutaan löysästi ihmisarvosta ja rakkaudesta tavalla, joka ei anna mitään konkreettista kuulijalle. Vastaavaa kritiikkiä kuulee kirkon piirissä paljon, vaikka kyseisellä kirkkoherralla tuntuu olleen aika vahva oletus yhdenlaisesta ”kuulijasta”. Kirkon käyttämät abstraktit sanat voivat jäädä hämäräksi tavalliselle seurakuntalaiselle. Sanansaattaja-lehden kielen ymmärrettävyyttä tutkineen Jari Salomaan mukaan uskonnollisen kielipelin ulkopuolella oleville käsitteiden ja niiden merkityksen täsmällinen hallinta on vaikeaa. Paradoksaalista on, että nimenomaan niitä ihmisiä Sanansaattaja ja muut kristilliset lehdet yrittävät tavoittaa. Olennaista kristillisen kielen ymmärtämisessä on kontekstin tunteminen. (Salomaa 1997, 110.)

Tämä panee ajattelemaan, eikö seurakuntalehti voisi kunnostautua outojen termien selittäjänä? Raamatullista sanastoa on jonkin verran pakostakin käytettävä, kun kirkko puhuu Raamatusta. Synti, armo, sovitus, lunastus ja vanhurskaus ovat keskeisiä käsitteitä. Kun ne aukeavat, seurakuntalainen on todennäköisesti ymmärtänyt Raamatun ydinsanoman. Erään Pettersonin (2006, 75–76) haastatteleman kirkkoherran mukaan kirkko ilman selvää sanomaa ja sisältöä on kuin yhdistys, joka puuhastelee mitä puuhastelee. Toinen kirkkoherra kiteytti kirkon tehtävän näin:

> Kukaan muu tässä yhteiskunnassa ei tarjoa syntien anteeksiantamista ja Jumalan armoa, evankeliumia niin kuin me. Sitä vartenhan me olemme olemassa.

3 KIRKKO JA KAUPUNKI -LEHDEN ELINYMPÄRISTÖ

3.1 Miksi kirkkoon kuulutaan?

Siirtäkäämme katseemme lehden tekijöistä hetkeksi yleisöön. Sosiologi Zygmunt Baumanin (1998, 58) mukaan uskonnollisuus ei ole muuta kuin oman tekemisemme ja ymmärryksemme rajojen aavistelua. Uskonnollisuus ja usko on kuitenkin syytä erottaa toisistaan. Ihmisellä voi olla paljon uskonnollisia tapoja, vaikka aiempien sukupolvien uskosta olisi jäljellä vain perinne. Suomi on muiden länsimaisten yhteiskuntien tavoin maallistunut voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Tätä teemaa käsittelen myöhemmissä luvuissa.

Juha Kauppinen (2008, 55) on tutkinut ihmisiä, jotka ovat liittyneet aikuisiällä kirkkoon vuosina 1996–2006. Ratkaisevia syitä kirkkoon liittymiselle näyttävät olleen hengelliset syyt, avioliittoon vihkiminen, kummiksi tulo, oikeus kristilliseen hautaan siunaamiseen ja oma lapsi. Vuonna 2007 tehdyn gallupin tulokset vastaavat pitkälti Juha Kauppisen keräämiä tutkimustuloksia. Tärkeimpiä kirkkoon kuulumisen syitä olivat kirkolliset toimitukset ja se, että kirkko ylläpitää hautausmaita. 48 prosenttia vastaajista piti mahdollisuutta kummina toimimiseen erittäin tärkeänä perusteena. Neljä viidestä piti perusteena jäsenyydelleen sitä, että kirkko auttaa heikompiosaisia. Selkeästi hengelliset jäsenyyden syyt olivat tärkeitä useammalle kuin joka toiselle jäsenelle. 59 % perusteli jäsenyyttään kirkon opettamalla uskolla. Yhtä paljon arvostettiin turvaa ja elämänperustaa, joita kirkko tarjoaa. Erityisen tärkeänä vastaajat pitivät kirkon tarjoamaa mahdollisuutta myös yksityiseen hartauden harjoittamiseen. 86 % piti tärkeänä sitä, että kirkot ovat auki hiljentymistä ja rukousta varten. Tämä oli merkittävämpi kirkkoon kuulumisen syy kuin mahdollisuus osallistua jumalanpalvelukseen. (Kääriäinen et al. 2008, 57–59.)

3.2 Mitä kirkolta odotetaan?

Oman tutkimukseni kannalta on kiinnostavaa kuulla, mitä nämä kirkkoon liittyneet ihmiset kertoivat odottavansa kirkolta. Juha Kauppisen tekemissä teemahaastatteluissa kirkkoon liittyneet halusivat, että kirkko tukee elämän kolhimia. Lisäksi he pitivät tärkeänä evankeliumin sanoman esillä pitämistä. Jos evankeliumia ei pidetä esillä, ei tiedetä, ketä ollaan ja mistä on tultu. Osalle hengellisistä syistä kirkkoon liittyneistä evankeliumin esillä pitäminen merkitsi julistusta, joka tähtää henkilökohtaiseen suhteeseen Jeesuksen kanssa ja pelastukseen. Yksi haastateltu kertoi, että monet hänen kaverinsa kuuluvat kirkkoon, mutta eivät tiedä oikein mitään Jumalasta ja Jeesuksesta. Kirkon pitäisi hänen mielestään viedä enemmän sanomaa pelastuksesta ja korostaa uskon henkilökohtaista merkitystä. (Kauppinen 2008, 158–162)

Kyse on viestin välittämisestä. On kysyttävä, mikä viestinnässä on mennyt vikaan, jos yhteisön jäsen ei tiedä juuri mitään yhteisön opin ja elämän ydinasiasta. Miten on mahdollista, että kirkon jäsen ei tiedä oikein mitään Jumalasta ja Jeesuksesta? Herää kysymys, onko sanoma kenties jotenkin piilossa. Todennäköisesti tällainen kirkon jäsen ei ole ollut kiinnostunut ottamaan selvää sanomasta. Saattaahan hänelle riittää tieto siitä, että hän kuuluu johonkin yhteisöön, joka kantaa silloin, kun omat voimat loppuvat - viimeistään tullessaan hautaan saatetuksi. Ehkäpä kyseinen passiivijäsen raottaa kuitenkin joskus postiluukusta tipahtavaa seurakuntalehteä. Tässä tutkimuksessa pohdin, mitä annettavaa Kirkko & Kaupungilla on tällaiselle kirkon jäsenelle.

Kauppisen tutkittavat odottivat kirkolta lisäksi arvojen ylläpitämistä ja opettamista. Kirkon täytyisi heidän mielestään opettaa, mikä on oikeaa ja mikä väärää. Lisäksi kirkko voisi lisätä suvaitsevaisuuttaan ja puolustaa ehdotonta ihmisarvoa. Jumalan luoma kun on kristinuskon mukaan itsessään arvokas. Arvoa ei voi lisätä tai vähentää inhimillisellä menestyksellä. (Kauppinen 2008, 163.) Ihmisarvon korostaminen mainitaan myös kirkon viestintästrategiassa. Tässä tutkimuksessa vertaan viestintästrategian tavoitteita artikkelien sisältöön ja erittelen, kuinka paljon niissä korostetaan ihmisarvoa.

Kauppisen tutkittavat odottivat lisäksi löytävänsä kirkosta iloa, toivoa ja elämänmyönteisyyttä. He suhtautuivat kielteisesti kosiskelevaan viihteellisyyteen. Uskon asia olisi haastateltujen mukaan hyvä tuoda hienovaraisesti mutta rohkeasti esiin. Kun kirkko ei halua loukata ketään, kirkon sanomasta ja toiminnasta tehdään yhden haastateltavan mielestä hajutonta ja mautonta. Tutkittavien mukaan näin luodaan linjaa, joka minimoi kirkosta eroamisen mutta sen kustannuksella ollaan valmiita uhraamaan paljon muuta. (Kauppinen 2008, 166.)

Vuonna 2005 tehdyn World Values -kyselyn mukaan kirkkoon luottavien suomalaisten osuus oli ennätyskorkea, 63 prosenttia. Vuodesta 2000 kirkkoon luottavien osuus oli kasvanut kuusi prosenttiyksikköä. Vajaa puolet suomalaisista uskoi kirkon antavan päteviä vastauksia ihmisten moraalisiin ongelmiin ja perhe-elämän ongelmiin sekä sosiaalisiin ongelmiin. (Kääriäinen et al. 2008, 47–48.)

Uusimpien tutkimusten mukaan suomalaiset ovat myös kohtalaisen tyytyväisiä kirkkoon. Gallup Ecclesiastica 2007 -kyselyssä kirkko sai vastaajilta keskimäärin arvosanan 7 ½. Erityisesti kirkollisiin toimituksiin ja hautausmaiden ylläpitoon oltiin tyytyväisiä. Moitteita kirkko sai työttömien liian vähäisestä tukemisesta. Heikkoja ihmisiä se olisi saanut puolustaa julkisesti enemmän. Kirkolta toivottiin ennen kaikkea sitä, että se keskittyisi heikkojen ihmisten auttamiseen ja kuuntelisi enemmän jäseniään. Useampi kuin joka toinen vastaaja toivoi kirkon muuttuvan iloisemmaksi ja reippaammaksi. Myös rohkeampaa uudistusta ja suvaitsevaisuutta toivottiin. Samaan aikaan kolmannes vastaajista toivoi kirkon pitävän enemmän kiinni perinteistään. (Kääriäinen et al. 2008, 49–52.) Kuten aiemmin nähtiin, ainakin Helsingin seurakuntayhtymä haluaa ”tehdä reipasta ja rohkeaa kirkollista viestintää”, jota voi pitää pyrkimyksenä vastata jäsenistön toiveisiin.

Tyytyväisyyskyselyn vastaukset eivät ole täysin ristiriidassa keskenään. Kirkko on osoittanut voivansa heijastaa yhä enemmän evankeliumista kumpuavaa iloa ja pitää samalla kiinni perustastaan, Jumalan sanasta. Tämä tutkimus osoittaa, että usko perustaan horjuu. Kerron lisää analyysiluvussa.

Kirkkoon kuulumisen syyt vaikuttavat todennäköisesti myös seurakuntalehden journalistisiin ratkaisuihin. Kirkko ja Kaupunki -lehden Taloustutkimuksella vuonna 2004 teettämän lukijatutkimuksen mukaan lukijoita kiinnostivat eniten Helsinkiä

koskevat aiheet, lukijoiden mielipiteet, eettiset kysymykset, ihmissuhdeasiat ja kulttuuriaiheet. Kirkolliset uutiset, seurakunta ja uskonnolliset aiheet rankattiin seuraavaksi. Vähiten kiinnostusta herättivät musiikkiaiheet, henkilöhaastattelut ja kirja-arvostelut. (Wennerström 2004.)

Miksi lehti kirjoittaisi runsaasti uskoa vahvistavia juttuja, kun gallupin mukaan vain 18 prosenttia pitää kirkon uskoa vahvistavaa roolia hyvin tärkeänä? Jumalan sanan esilläpitoa piti hyvin tärkeänä 24 prosenttia. Kirkon lapsille ja nuorille opettamia oikeita elämänarvoja piti hyvin tärkeänä 36 prosenttia. Tutkimuksessa jopa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kirkkomaiden ylläpito ohittaa tärkeydessään sen, että vastaaja on kirkon jäsenenä kristitty. Toki näkyvästä on helpompi kirjoittaakin kuin näkymättömästä. Kirkko ja Kaupunki -lehdessä onkin paljon juttuja elinympäristöstä ja kirkon toiminnasta. Uskon asioita käsitellään suoraan harvemmin. Ja silloin kun käsitellään, tuodaan esiin myös monet erilaiset tavat uskoa ja myös monet eri uskonkohteet. Tähän palaan analyysiluvussa.

3.3 Kirkosta eroaminen kiihtyy

Suomalaisista vähän yli 10 prosenttia käy aktiivisesti seurakunnan tilaisuuksissa, Helsingissä vähemmän. Kirkolliset toimitukset ovat säilyttäneet vankan aseman, mutta merkkejä perinteen murtumisesta on nähtävissä. Rukoileminen, seurakuntalehtien lukeminen sekä radion ja television hengellisten ohjelmien seuraaminen on selvästi yleisempää kuin kirkon tilaisuuksissa käynti. (Helsingin seurakuntayhtymän viestinnän suuntaviivat 2006–2009.)

Tutkimusajankohtani alussa, vuodenvaihteessa 2008/2009 Helsingissä asui vakituisesti 576 632 asukasta. Naimattomia oli 53,8 prosenttia, naimisissa 30,4 prosenttia ja rekisteröidyssä parisuhteessa 0,2 prosenttia väestöstä. Koko kaupungin suurin ikäluokka oli 25–29-vuotiaat, joita kaupungissa asui lähes 60 000. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien määrä kasvoi 10 250:llä vuoden 2008 aikana. Heitä oli nyt 30,7 prosenttia helsinkiläisistä. Evankelis-luterilaisten määrä väheni 2 853:lla. Helsingin

väestöstä luterilaiseen kirkkoon kuului vuodenvaihteessa 65,6 prosenttia. Suomen ortodoksiseen kirkkokuntaan kuului 1,6 prosenttia. Muihin rekisteröityihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuului 2,1 prosenttia. (Helsingin kaupungin tietokeskus 18/2009.)

Kuten edellisestä luvusta kävi ilmi, suurin osa suomalaisista on myönteisiä kirkkoa kohtaan, mutta erityisesti nuoremmissa ikäluokissa kielteisyys on lisääntynyt. Kirkkoon kuuluvuus on vähentynyt koko maassa, erityisen selvästi Helsingissä. Suurin osa kirkosta eroavista on nuoria aikuisia. Myös syksyn 2010 eroaalto pyyhkäisi eniten väkeä eteläsuomalaisista seurakunnista. Lokakuinen aalto vei eniten jäseniä Kallion seurakunnasta, toiseksi eniten väkeä lähti Alppilasta ja kolmanneksi eniten Paavalin seurakunnasta. (Kotimaa24.fi, Helsingin seurakuntayhtymän viestinnän suuntaviivat 2006–2009.)

Vuonna 2008 kirkosta erosi 6 850 helsinkiläistä, joista 70 prosenttia oli 18–39-vuotiaita eli nuoria aikuisia. Vuonna 2007 eronneita oli 5223. Sitä ennen, vuosina 2003–2006 erosi vuosittain yli 4000 ihmistä. (K&K 3/09, 4.) Tutkimusvuotenani 2009 kirkosta erosi 43 640 suomalaista. Eronneiden määrä lähes kaksinkertaistui seuraavana vuonna, jolloin kirkosta erosi 80 612 henkilöä. (Kotimaa 7.1.2011.) Yksi syy eroihin on ainakin yksilöllisyys, joka korostuu ajassamme. Käsittelen aihepiiriä lisää seuraavassa luvussa.

4 SUOMI USKOO ERI TAVALLA KUIN ENNEN

4.1 Normit kadoksissa

Seurakuntalehti ei ilmesty tyhjiössä. Nyt onkin luotava katsaus yhteiskuntaamme, jossa Kirkko ja Kaupunki yrittää saada äänensä kuuluviin. Zygmunt Bauman (2002) on kuvaillut länsimaista yhteiskuntaamme notkeaksi ja moderniksi. Siinä ihmiselle on annettu kaikki kuviteltavissa oleva subjektiivinen vapaus, oikeus määritellä itse identiteettinsä. Ei ole enää valmiita normeja, joten yksilö joutuu suoriutumaan yksin identiteettinsä rakentamisesta ja sen seurauksista. Vapaus tuo mahdollisuuksia ja tyytymättömyyttä. Kun ei ole normeja, joita vastaan kapinoida, ei ole myöskään yhteiskuntakritiikkiä. Kritiikkiä eivät harjoita ”tuottajat” yhteiskunnassa vaan kuluttajat yksilöinä. Sosiaaliset instituutiot turvautuvat siihen, että ne antavat tyynesti yksilöille vallan tuottaa omat määritelmänsä ja identiteettinsä. (Bauman 2002, 29–42; Aslama 2004, 169.) Myös kirkossa puhutaan entistä enemmän yksilön omasta tavasta ymmärtää Jumala tai ”korkeampi voima” ja yhteiseen uskontunnustukseen sitoutuvan uskon korostus jää vähemmälle.

Tällaista vaihtoehdottomuutta vastaan pitää Baumanin mukaan taistella. ”Notkeassa modernissa” yhteiskunnassa ihmisillä on vapaus kokoontua yhteen keskustelemaan ongelmista (Bauman 1999, 4 Aslaman 2004, 180 mukaan). Toisaalta nykyjulkisuus tuottaa Baumanin mukaan niin sanottuja naulakkoyhteisöjä, jotka syntyvät tietyn spektaakkelin ympärille. Hetkellisen kokoontumisen jälkeen kansa vaeltaa omiin koloihinsa ja ottaa ylleen entiset roolinsa (Aslama 2004, 176). Kirkkokin voi koota yhteisöjä, joissa ongelmat nimetään ja puidaan. Seurakuntalehti on oiva foorumi mielipiteiden vaihdolle, joskin verkossa ilmestyvät blogit toimivat vielä paremmin. Kirkko edustaa kuitenkin jotain pysyvämpää ja muuttumattomampaa kuin hetken spektaakkeli.

Pääkaupunkiseudulla ilmestyvä seurakuntalehti on erityisen kiinnostunut tavoittamaan juuri nuoria aikuisia, sillä heissä on kirkon tulevaisuus. Siksi on syytä tarkastella, millainen on nykyajan nuori aikuinen. Vuonna 2006 ilmestyneen, pääkaupungin nuoria aikuisia tarkastelleen tutkimuksen mukaan urbaanien nuorten arvomaailma on individualistinen. Nuoret aikuiset arvostavat itsensä toteuttamista, läheisiä ihmissuhteita ja vapaa-aikaa. Uskon ja politiikan arvostus oli tutkittavien keskuudessa heikkoa. Kalliolaiset nuoret aikuiset kokivat yhteiskunnallisen ja uskonnollisen elämänalueen vieraiksi. (Cantell 2006, 41.)

Nuorille aikuisille usko on vahvasti henkilökohtainen asia eivätkä useimmat koe tarvitsevansa kirkkoa vahvistamaan omaa uskoaan. Erityisesti suurissa kaupungeissa korostuva heikko yhteisöllisyys asettaa haasteen luonteeltaan institutionaaliselle uskonnollisuudelle. (Niemelä 2006, 64.)

Kaupunkilaista kulutuskulttuuria ja kristillisyyttä yhdistää Pasi Mäenpään (2006, 320) mukaan kaipaus ja sen motivoima etsiminen. Tällainen etsiminen tulee paljon esiin myös Kirkko ja Kaupunki -lehdessä. Moni unohtaa, että kristillinen etsintä perustuu kuitenkin lopulliseen löytämiseen. Urbaaniin kuluttamiseen kuuluu löydetyn unohtaminen, kuluminen, jotta voidaan etsiä taas jotain uutta. Mäenpää kysyykin, pitäisikö kirkonkin olla kuin tavaratalo, joka tarjoaa aina jotain uutta hyödykettä. Voiko kirkko tyydyttää ihmistyyppiä, joka kaipaa ja etsii itsetarkoituksellisesti ja kyltymättömästi hamaan loppuun saakka? Kirkon puolustajien mukaan voi. Vaikka kirkon toiminnan perusta, usko Kristukseen, on vakaa, kirkko ei ole muuttumaton. Kirkon on uudistuttava koko ajan. Kantaaottavan teologin Markus Malkin (2009, 7) mukaan kristillinen rakkaus kohtaa arjessa mitä erilaisimpien vaikeuksien ja syntien keskellä eläviä ihmisiä. Rakkaus saa näissä tilanteissa aina uuden muodon, eli rakkaus näyttäytyy uusina ja kekseliäinä tekoina. Rakkaus siis uudistuu.

Kiintoisaa on sekin, että Niemelän (2006, 65) mukaan kirkon työntekijöiden asennemaailmaa luonnehtii yhteisöllinen vastuullisuus, pysyvyys ja perinteellisyys. Se on kaukana nuorten aikuisten muutos- ja nautintohakuisuudesta. Näiden kahden ryhmän hedelmällinen kohtaaminen onkin haastavaa. Tämä tutkimus herättää pohtimaan, kuvastaako seurakuntalehti enemmän tekijöidensä vai kohteidensa asennemaailmaa. Tutkimustulosten valossa ainakaan Kirkko & Kaupunki ei ensisijassa vaikuta

perinteiden ja pysyvyyden sanansaattajalta, vaikka sen edustaman kirkon työntekijät sellaisia olisivatkin. Päinvastoin lehti haluaa olla avoin uusille näkökulmille ja on valmis kyseenalaistamaan kirkon perussanoman. Tästä kerron lisää analyysiluvussa 6.

4.2 Mistä nykyhetkeen on tultu?

Jotta voisimme paremmin ymmärtää suomalaisten uskonnollisuutta, tässä vaiheessa on hyvä katsahtaa muutaman vuosikymmenen päähän. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä kuultiin vahvoja konservatiivisia äänenpainoja viimeksi 1960-luvulla, kun viidesläisyydeksi nimitetty herätysliike sai alkunsa. Nopeasti muuttuvassa Suomessa perusarvoille oli taas kysyntää. Populistinen vennamolaisuus niitti yhteiskunnassa suosiota. Myös kirkossa syntyi uusi protestiliike, joka halusi palauttaa Raamatun arvovallan kirkon sisällä. Viidesläisyyden mukaan kirkko oli luopumassa uskollisuudestaan Raamatun sanaa kohtaan ja sen myötä myös varsinaisesta tehtävästään sanan julistajana. (Helander 1999, 60.)

Kirkkoa arvosteltiin voimakkaasti 1960-luvun yhteiskunnallisen radikalismin ja 1970-luvun vahvan politisoitumisen aallossa. Samoihin aikoihin osa viidennestä liikkeestä suuntautui karismaattisuuteen. Helluntailaiseen tapaan liikkeessä alettiin korostaa uskonnollisia kokemuksia, kuten kielillä puhumista ja ihmeparantumista. Luterilaisen kirkon piirissä syntyi erityinen Hengen toimintaa korostava ”Hengen uudistus kirkossamme” -liike. Kirkon ulkopuolella helluntailaisuus ja vapaakirkollisuus nousivat suosioon 1970-luvulla. Kirkko vastasi haasteeseen erilaisilla uudistuksilla, jotka koskivat mm. hallintoa, naispappeutta ja uutta raamatunkäännöstä. Uudistuksille oli tuolloin tilaisuus, sillä aiempien vuosien kirkkokritiikin laannuttua kirkko pääsi vetämään henkeä. 1970-luvulta alkaen yhteiskunnassamme alettiin kiinnittää huomiota enemmän mm. ympäristöasioihin. (Helander 1999, 61–64; Sumiala-Seppänen 2005, 25.)

Kirkon sisäinen konservatiivinen uskonnollinen liikehdintä laantui 1980-luvulla. Yksilönhurskautta korostava konservatiivinen uskontulkinta on merkinnyt entistä enemmän uskonnollista yksityistymistä. (Helander 1999, 61–64.)

4.3 Miten usko on muuttunut?

Kuten sanottu, nykyään suomalaiset uskovat eri tavalla kuin ennen. Runsas kolmasosa suomalaisista ilmoitti Gallup Ecclesiastica 2007 -kyselyssä uskovansa kristinuskon opettamaan Jumalaan. Määrä on laskenut viime vuosikymmeninä; vuonna 1976 vielä yli puolet suomalaisista sanoi uskovansa mainitulla tavalla. Tutkimuksessa kysyttiin myös suomalaisten suhtautumista kristillisiin perususkomuksiin. Yleisimmin uskottiin, että Jeesuksen antamat elämänohjeet sopivat yhä aikaamme. Vähiten uskottiin siihen, että Jeesus palaa takaisin tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. Alle puolet suomalaisista piti sitä vähintään todennäköisenä. Myös Saatanan olemassaoloa epäiltiin vahvasti; runsas neljännes ei uskonut sitä lainkaan ja viidennes piti epätodennäköisenä. Melkein kaikkien uskomusten kohdalla niitä vähintään todennäköisenä pitävien osuus oli pudonnut noin kymmenellä prosenttiyksiköllä vuodesta 1999. Myös usko kuoleman jälkeiseen elämään oli kokenut kolauksen. Nyt jo kolmasosa vastaajista uskoi, että kaikki elämä loppuu kuolemaan. Vuonna 1999 tähän uskoi neljäsosa vastaajista. (Kääriäinen et al. 2008, 44.)

Suomalainen siis uskoo tänäkin päivänä, mutta hiukan eri tavoin kuin vanhempansa. Toisin kuin sekularisaatioteoriat ennustivat, modernisaatio ei välttämättä heikennä ihmisen uskonnollisuutta. Se vain muuttaa muotoaan. Uusi uskonnollisuus ei sitoudu perinteisiin, vaan oppi on suhteellista, yhteisöön ei sitouduta ja uskonnonharjoitus privatisoituu. (Ketola 2006, 305–309.) Ulkoiset auktoriteetit eivät määritä aikamme ihmisen elämää, vaan tavoitteena on olla itse oman elämän suurin auktoriteetti**.** Tällöin tärkein arvo elämässä on yhteys omaan sisimpään. Ihminen ei ajattele ensisijaisesti itsestään yhteisön jäsenenä tai osana perinteen ketjua. Elämänvalintojen perustana ovat yksilön henkilökohtaiset tuntemukset, halut, kyvyt ja tarpeet. (Niemelä 2006, 47.)

Vuonna 2004 tehdyssä tutkimuksessa pääkaupunkiseudun nuorista aikuisista selvä enemmistö ei uskonut, että millään uskonnolla on ainoaa oikeaa totuutta. Lähes kolmannes vastaajista ilmoitti ottavansa mielellään vaikutteita eri uskonnoista omaan ajatteluunsa. (Ketola 2006, 305–309.)

Sosiologi Jose Casanova (1994) uskoo, että uskontojen rooli ei kuitenkaan suinkaan vähene, vaan kasvaa. Paljon rummutetun sekularisaation sijaan hän puhuu uskonnon yksityistymisen purkautumisesta eli deprivatisaatiosta. Sitä tapahtuu 1) suhteessa valtioon, jolloin valtiokirkot hakevat uutta julkista roolia, 2) poliittisella tasolla, kun uskonnon yksityistämistä vastustavat liikkeet voimistuvat ja 3) kansalaistoimintana, eli liikkeinä jotka ovat syntyneet uskonnollisten kysymysten ympärille. (Casanova 1994, 218–219; Helander 2003, 14.) Casanovan (1994, 215) mukaan maailmassa voi olla julkisia uskontoja ilman, että niiden tarvitsee vaarantaa moderneja yksilönvapauksia tai yhteiskunnan eriytyneitä rakenteita.

Seurakuntalehti edustaa kirkkoa ja sen arvoja. Lehden ongelma on siinä, miten se kohtaa nykyihmisen, jonka absoluuttiset arvot ovat käyneet vähiin ja suhteellistuneet. Jälkimodernisaatiolle tyypillistä on kiinnostus erilaiseen, perinteisestä ja sekularisoituneesta uskonnosta poikkeavaan uskonnollisuuteen (Helander 1999, 83). Naistenlehdet ovat jo vuosikausia julistaneet joogailmiön ilosanomaa. Yksilöllisyys ja itsekeskeisyys korostuvat. Tämä monimuotoinen ja yksilön omia sisäisiä voimavaroja korostava New Age -suuntaus on Helanderin mukaan toinen aikakautemme tyypillisistä uskonnollisuuden muodoista. Toinen on selkeät rajat tarjoava fundamentalismi.

Fundamentalismi tarkoittaa aatetta, joka on syntynyt vastustamaan sekularisoitumista ja liberaalia uskontulkintaa. Nimitys ”fundamentalistit” tulee Yhdysvalloissa vuosina 1910–1915 julkaistusta kirjoitelmasarjasta The Fundamentals, jossa puolustettiin Raamatun erehtymättömyyttä naturalismista nousevaa raamattukritiikkiä vastaan. Samalla vastustettiin sosialismia ja modernismia. Nykyaikainen kristillinen fundamentalismi korostaa omakohtaista hengellisyyttä. Ilmiöön voi liittyä patriarkaalisen järjestyksen noudattamista ja Kristuksen paluun odotusta. Fundamentalismin voi ajatella olevan myös yhteisön harjoittamaa ”itsekritiikkiä” ja puhdistautumista. Sitä voi pitää reaktiona ulkopuolisia vaikutteita vastaan. (Helander, 1999, 84.) Toisaalta yhdysvaltalaisen uskontotieteilijän Bruce B. Lawrencen mukaan on

otollisempaa puhua fundamentalismeista yhden maailmanlaajuisen fundamentalistisen liikkeen sijaan. Lawrence (1998, 89) jaottelee fundamentalismin kolmeen globaaliin luokkaan. Niitä ovat kirjaimelliseen tulkintaan pyrkivät, terroristit sekä poliittiset aktivistit.

Tampereen hiippakuntadekaani Ari Hukari pukee sanoiksi kirkossamme vaikuttavan uuden uskonnollisuuden:

> Jumala meissä -ajattelu korostuu, samoin Pyhä Henki. Synnin ja armon sijasta puhutaan mieluummin haavoittuvuudesta ja eheydestä, syyllisyyden sijasta häpeästä. Mysteeri, ehtoollinen ja kokemus ovat arvossaan. Opettamisen sijasta halutaan ohjautua itse. Totena pidettävän uskon sijasta usko ymmärretään lepona ja luottamuksena, ja psykologinen totuus korostuu filosofian sijasta. Taivasmatkaa tärkeämpää on elämä nyt, tässä konkreettisessa maailmassa. Uusi uskonnollisuus arvostaa hierarkkisen auktoriteetin sijasta sisäistä, kokemuksellista auktoriteettia, eikä se halua sulkea ihmisiä ulkopuolelle tarkoilla rajoilla. Kansalaisten kirkossa vapaus on arvossaan. (K&K 4/09, 5.)

On mielenkiintoista tarkastella Kirkko ja Kaupunki -lehden sopeutumista aikakautemme vaatimuksiin. Se ei selvästikään ole kallellaan selkeän teologian, etiikan ja käyttäytymisen rajat tarjoavan fundamentalismin suuntaan. Näinkö se sitten päätyy korostamaan yksilön voimavaroja? Tämä tutkimuksen mukaan Kristuksestakin kyllä kirjoitetaan, mutta huomattavasti korostuneempia ovat yksilön omat uskonpohdinnat. Palaan tähän analyysin yhteydessä.

Aikamme siis palvoo itseä. Individualistisessa ajassamme kirkkojenkin täytyy olla mukana rakentamassa, esittämässä, kritisoimassa ja parantamassa itseä, jokaisen ihmisen sisintä. Ihmisen itseyttä voidaan pitää jopa aikamme pyhänä objektina. Eric W. Rothenbuhler (2005, 91) syventää Durkheimin ajatusta ja väittää, että kultti voi olla olemassa vain viestinnän kautta. Monet median ilmiöt kuten julkkisten palvonta, massayleisöt, vahvat mediapersoonat ja draaman muotoon puetut puoliminuuttiset mainospätkätkin korostavat yksilöä. Viestinnän voi näin nähdä jopa itsepalvontakultin kirkkona. (Rothenbuhler 2005, 91–99.)

Aikamme postmodernit ihmiset ovat Zygmunt Baumanin mukaan valitsijoita. Ja valitsemisen taide on ennen kaikkea yhden vaaran välttämistä – mahdollisuuden menettämisen vaaran. Tätä varten postmodernit miehet ja naiset tarvitsevat neuvontaa ja identiteettieksperttejä. He eivät kaipaa saarnaajia sanomaan, kuinka heikkoja he ovat, vaan he haluavat rohkaisua ja oman pätevyyden pönkittämistä. Elämäntaito-ohjeet johdattavat nykyihmistä saavuttamaan tavoitteensa. (Bauman 1998, 68.) Ihmiselle ei ole helppoa kuulla totuutta itsestään, jos totuus saa ihmisen näyttämään heikolta ja Jumalan

armoa tarvitsevalta syntiseltä. Kristinuskosta etäällä oleva kirkon jäsen voi pelästyä, kun seurakuntalehti kirjoittaa Jumalan tahdon mukaisesta elämästä. Seurakuntalehden lukijalla on omat esteensä, jotka kenties hidastavat häntä tarttumasta kirkon sanomaan koko sydämestään. Jos lehti kirjoittaa liikaa halujen hillitsemisestä ja tulevasta tuomiosta, uskollisimmatkin lukijat varovat raottamasta lehteä. Toisaalta niistä ei voi täysin olla kirjoittamattakaan, koska Raamattu puhuu niistä.

4.4 Sanoma tulkitaan uudella tavalla

Konservatiiviseen Ajankohtainen teologia -lehteen kirjoittaneen teologin Markus Malkin mukaan kirkossa on nähtävissä muutos tavassa ymmärtää teologian olemus ja tehdä teologiaa. Kun perinteisesti ymmärretty evankeliumi ei enää ”puhuttele” ihmistä, sanoma tulkitaan uudella tavalla. Uuden tulkinnan tarkoituksena on se, että ”kristillinen” koskettaisi jollain tavalla tieteellisen maailmankuvan omaksuneita ja individualismin hapattamia ihmisiä. Silloin Raamatusta uhkaa tulla virikekirja, jota käytetään subjektiivisten jumalakuvien rakentamiseen, yksilöllisen uskonnon muovaamiseen. Voidaan kysyä, eikö Raamattu ole aina ollutkin sellainen. Konservatiivikristittyjen mukaan Jumala kuitenkin ilmoittaa itsensä Raamatussa johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi. Kuitenkin lukija harjoittaa subjektiivista konstruktivismia, jossa yksilö itse päättää, mitä pitää uskonnollisesti merkityksellisenä. Tämä johtaa siihen, että Raamatun sanoman merkityssisältö muutetaan, jotta teksti puhuttelisi ihmistä jollain ajanmukaisella tavalla. (Malk 2009, 8–9.) Malkin ajatukset heijastelevat käsitystä yhdestä ja ainoasta oikeasta, kiveen hakatusta merkityssisällöstä, jota vastaan moni raamatuntulkitsija argumentoi. Tieteellisen maailmankuvan omaksunut selittäjä ei usko ihmeisiin, joten ne rationalisoidaan tai ne selitetään analogioina, vertauksina jostain. Lopulta ihmiselle tarjotaan Malkin mukaan vain yleishumaania moraalieetosta. (Malk 2009, 8–9.) Toisaalta Raamatun tulkinta on aina ihmisestä kiinni, eikä ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa tapaa lukea sitä. Luterilaisen

kirkon jäsenille tunnustuskirjat ja uskontunnustus antavat puitteet Raamatun tulkinnalle. Kerron tarkemmin näistä puitteista luvussa 5.2.

Uutta uskonnollisuutta tutkineen Tampereen hiippakuntadekaanin Ari Hukarin mielestä kirkon tulisi olla avoin yhteisö. Suljetulle yhteisölle on leimallista dogmaattinen ajattelu, pitäytyminen ohjaavaan traditioon, oikeaan ajatteluun ja muuttumattomuuden puolustamiseen. Avoin yhteisö sen sijaan ajattelee kriittisesti ja näkee traditiot historiallisina tulkintoina, joiden toimivuus arvioidaan yhteisesti. Siinä oikeus on vaihdettavissa tilanteen muuttuessa ja enemmistön saadessa uutta ymmärrystä. (K&K 4/09, 5.) Hukarin kannanotto edustaa kirkon liberaalia linjaa, jonka mukaan uuden uskonnollisuuden tuomiin haasteisiin on vastattava vahvistamalla yksilön sisäistä auktoriteettia ohi yhteisön ja opin. Tämä linja on nähtävillä myös Kirkko ja Kaupungin artikkeleissa, joissa yhteisöllisyys korostuu vähemmän kuin yksilöllisyys. Kuitenkin kirkon viestintästrategia Vuoropuhelun kirkko asettaa ideaaliksi, että viestintä vahvistaa yhteyttä. Tätä pohdin lisää tutkimukseni analyysiosiossa.

Uskonnollisuuden voi siis jaotella konservatiiviseksi ja liberaaliksi. Pääkaupunkiseudun nuorista aikuisista 58 prosenttia arvioi, että Jeesuksen opetukset sopivat aikamme elämänohjeiksi. Sen sijaan Jeesuksen jumaluuteen uskoo paljon harvempi (Niemelä 2006, 51). Tämä yleisinhimillistä etiikkaa korostava painotus on luonteenomaista liberaaleille uskonnollisille suuntauksille erityisesti Yhdysvalloissa ja Pohjois-Euroopassa (Ketola 2006, 309). Ketolan mukaan liberaalissa lähestymistavassa pyritään vaikuttamaan muihin yhteiskunnan eriytyneisiin elämänalueisiin niin, että ne itse edistävät hyvänä pidettyjä asioita omalla toimialueellaan. Jumala kuvataan hyväntahtoiseksi ja hänen ainoana vaatimuksena pidetään sitä, että ihmiset kohtelisivat hyvin toisiaan.

Konservatiivisempi suuntaus korostaa uskonnon perusluonnetta pyhän vaalijana. Konservatiivit ankkuroituvat transsendenssiin, näkymättömään tuonpuoleiseen. Uskonto ei koske vain pyhää, vaan myös elämäntapaa ja moraalinormeja. Liberaalin uskonnollisuuden edustajat kammoksuvat konservatiivien tuomitsevuutta, absoluuttisia ja mustavalkoisia näkemyksiä sekä näköalattoman dogmaattista uskonnollisuutta. Konservatiivit taas halveksivat liberaalien epämääräisyyttä, vesittynyttä vakaumusta ja

maailmaa syleilevää inklusiivisuutta, joka tekee yhteisön jäsenyyden merkityksettömäksi. (Ketola 2006, 311.)

Kirkon konservatiiveja käsitellään myös Kirkko ja Kaupungin artikkelissa Homokysymys riivaa konservatiiveja (43/09, 4–5). Sirkku Nyströmin artikkelissa professori Seikko Eskola kiittää konservatiivisia liikkeitä siitä, että niiden keskuudessa on paljon aitoa persoonallisesti elettyä uskoa. Monessa mielessä konservatiivit ovat kirkon voima, eikä heitä pidä vähätellä. Eskola puhuisi kirkon konservatiivien sijaan fundamentalisteista, sillä heidän raamatuntulkintansa on varsin kirjaimellista. Uusi Tie -lehden päätoimittaja Leif Nummela pysyttäytyisi mieluummin konservatiivi-sanassa, koska fundamentalisti kuulostaa leimaavuutensa vuoksi pahalta. Nummela vetoaa Jeesuksen sanaan, jonka mukaan ne, jotka pysyvät uskollisina hänen sanalleen, ovat todella hänen opetuslapsiaan. Konservatiivit eivät halua asettaa edes Raamatun yleisiä periaatteita, kuten rakkautta, Raamatun konkreettista opetusta vastaan.

Sirkku Nyström toteaa kommentissaan (43/09, 4–5), että Raamatun merkitys ja käyttö on se kysymys, joka erottaa kirkon perusväkeä ja konservatiiveja toisistaan. Merkittävimpiä kiistakysymyksiä ovat olleet naispappeus ja homoseksuaalisuus. Nyströmin mukaan Jumala-suhteeseen liittyvissä näkemyksissä ei kuitenkaan löydy samanlaista vastakkainasettelua. Kuitenkin seuraavan luvun konservatiivista tulkintaa käsittelevä jakso osoittaa, että myös käsitykset Jumalasta poikkeavat toisistaan kirkon liberaalissa ja konservatiivisessa päädyssä. Kyse on melkoisesta erosta.

Kristinusko operoi paljon totuus-käsitteellä. Jeesus väittää olevansa itse totuus. Teologi Jukka Keskitalon väitöstutkimuksen mukaan kirkon ei tulisi julistaa Raamatun totuutta yksin arvojen ja etiikan alueella, vaan seistä rohkeasti Raamatun esittämän kaikenkattavan totuuskäsityksen takana. Tunnetun englantilaisen ekumeenikon ja piispan Lesslie Newbiginin käsityksen mukaan kirkko on hyväksynyt valistuksen jälkeisessä kulttuurissa kristinuskon totuusvaatimuksen marginalisoinnin persoonan ja arvojen alueelle. Evankeliumia ei ole enää julistettu totuutena kaikille, vaan yksilöä koskevana subjektiivisena totuutena. Evankeliumia tulisi Newbiginin mukaan julistaa julkisena totuutena, ei vain yksityisenä mielipiteenä tai sisäisenä pelastusoppina. (Keskitalo 1999, 232.)

Evankeliumi ei siis edusta arvoa, vaan perimmäistä totuutta. Evankeliumin totuus ei ole historiaton ja persoonaton, vaan se kiinnittyy Jeesuksen Kristuksen persoonaan ja työhön (Keskitalo 1999, 232–233).

Tässä tutkimuksessa käy ilmi, että seurakuntalehti on ennen muuta kristillisten arvojen esittelijä. Kirkko ja Kaupunki ei voi eikä halua sitoutua perimmäisen totuuden edustamiseen. Sen sivuilla haikaillaan totuuden perään, mutta mitään varmaa ei yritetäkään sanoa. Havainnollistan tätä analyysiluvussa.

4.5 Moderni jumalakuvateologia nostaa päätään

Raamatullisten sanojen tai Raamatun ajatuskulkujen käyttö ei Savonlinna-Säämingin kirkkoherrana toimivan Sammeli Juntusen mukaan ole mikään tae opetuksen oikeudesta. Olennaista on, millainen kokonaisuus peruspalikoista muodostuu. On kysyttävä, johtaako palikoista koostuva mosaiikki Kuninkaan eli Jeesuksen yhteyteen. Lisäksi on muistettava, että kirkon julistamalla sanomalla on ollut ja on edelleen tietty sisältö. Kirkon opetus ei nouse kirkosta itsestään, vaan itse asiasta. Kirkon kansallinen identiteetti, sen opettajien henkilökohtaiset kokemukset ja teologiset tulkinnat ovat siis toisarvoisia tekijöitä. Jumala on Pojassaan tehnyt valtaisan pelastusteon, jonka kautta ihminen pääsee halutessaan iankaikkiseen yhteyteen Jumalan kanssa. (Juntunen 2002, 26–29.)

Eräissä raamatuntutkimuksen koulukunnissa on vallalla käsitys, että alkukirkon aikana ei ollut olemassakaan mitään tiettyä kirkon julistamaa evankeliumia. Oli vain useita kilpailevia teologioita, Jeesus-kuvia. Se, mikä niistä sattui voittamaan, riippui varhaiskristillisestä kirkkopolitiikasta. Niinpä pelastushistoriallinen runko katoaa ja Raamattu muuntautuu teokseksi, josta saa poimimalla rakennusainetta omaan elämään. Jos moderni teologia tulkitsee, että Uudessa testamentissa ei ole sisäisesti yhtenevää opetusta, entiseen ”oikeaoppiseen” uskomisen muotoon ei ole paluuta. Näin kirkko ei enää voi sanoa olevansa ”totuusyhteisö”. Kirkon tulisikin teorian kannattajien mukaan

rohkaista yksilöä muovaamaan Raamatun nojalla itselleen ominaisen jumalakuvan, joka voisi toimia henkilökohtaisen uskonnollisen elämän perustana. (Juntunen 2002, 32–36.)

Yllämainitun modernin jumalakuvateologian kannattajien lähtökohtana on näkemys siitä, että Raamattu on kuvausta kirjoittajiensa luonnollisen uskonnon mukaisista yleisinhimillisistä kokemuksista. Raamattua konservatiivisesti lukevat ajattelevat kuitenkin, että Raamattu sisältää erityisen totuuden ja se kertoo Jumalan erityisistä pelastusteoista historiassa. Kristinusko perustuu pelastusteosta kertovaan Jumalan Sanaan ja Jumalaan itseensä. Juntusen edustaman konservatiivisen uskontulkinnan mukaan Jumalan Henki saa ihmisen vakuuttuneeksi hyvän sanoman totuudesta. Uskon henkilökohtaisuus ei siis perustu ihmisen itse muokkaamaan jumalakuvaan (Juntunen 2002, 82.) Konservatiivikristityt uskovat, että kuva kristittyjen Jumalasta ei ole ensisijassa ihmisen mielikuvituksen tulosta vaan Jumalan itsensä sanassaan ja luomakunnassaan ilmoittama. Ihmisen ymmärrys on ja pysyy kuitenkin aina rajallisena ja vajavaisena.

Juntusen mukaan (2002, 90) moderni suomalainen intelligentsia lukee mieluusti evankeliumeita eettisesti korkeatasoisina elämänohjeina ja pitää ylösnousemusta mystisenä loppukaneettina, jonka edessä voi korkeintaan vaieta ja kunnioittaa, mutta ei perustella Jeesuksen merkittävyyttä. Jeesuksen seuraajille asia oli päinvastoin. Heille Jeesuksen ylösnousemus oli syy sille, miksi sitä edeltävistä tapahtumista kannatti kirjoittaa. Ensimmäisille apostoleille Jeesuksen pelastushistoriallinen kohtaaminen oli merkittävää.

Siirtyykö kirkko huomaamattaan kolminaisuusopista moderniin jumalakuvateologiaan? Mahdollisuus siihen on Sammeli Juntusen mukaan olemassa, sillä kirkossa on hänen mukaansa vain vähän teologista asiaosaamista. Välineosaajia kyllä riittää hallinnossa, viestinnässä ja koulutuksessa. Vallalla on käsitys, että sana ja sakramentit vaikuttavat yksilöiden sielunsisäisinä asioina, ei juuri kirkon julkisessa olemuksessa. (Juntunen 2002, 165.) Siksi seurakuntalehteen kirjoittavat usein toimittajat, eivät teologit. Viestinnän osaaja kelpaa kirkon tiedottajaksi, pappi hoitakoon teologisen puolen. Esimerkiksi erään Jyväskylän seurakunnan tiedottajan mukaan tiedottamisen kuuluu kutsua osallistumaan kirkon toimintaan ja jumalanpalvelukseen. Lehdentekoa ei siis

nähdä ensisijaisesti sanoman välittämisenä vaan lehti on linkki seurakunnan ja seurakuntalaisen välillä.

Tämä herättää kysymään, miten lehdenteko muuttuisi, jos toimittajat olisivat journalistisen puolen hallitsevia pappeja. Julistaisiko lehti rohkeammin Jumalan valtakuntaa? Vähenisikö puhe mysteereistä ja aavistamisesta? Tulisiko tilalle opetus Jumalan kirkkaasta ilmoituksesta, joka on nähtävissä punaisena lankana halki koko Raamatun? (Ks. Nummela 2007.) Toki siinä on paljon hyvää, että lehteä toimittavat journalistit eivätkä papit. Toimittajan työhön ei kuulu julistaminen. Silti kysyn, riittääkö seurakuntalehdelle, että se askaroi ihmisten arkielämän asioiden parissa ja suureen jumalalliseen ilmoitukseen viitataan vain vähän.

5 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

5.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jonka avulla etsitään tekstin merkityksiä. Ero diskurssianalyysiin on siinä, että diskurssianalyysissa analysoidaan, miten näitä merkityksiä tekstissä tuotetaan. Yleensä sisällön erittelyllä tarkoitetaan dokumenttien analyysia, jossa kuvataan kvantitatiivisesti esimerkiksi tekstin sisältöä. Tässä tutkimuksessa käytän kuitenkin sisällönanalyysia, jolla pyrin kuvailemaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Analyysini tarkoituksena kuvata sitä, millaista kuvaa Jumalasta ja uskosta lehti artikkeleissaan luo. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja koodataan uudestaan loogisiksi kokonaisuuksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–110.)

Käytännössä jaottelen aineistoni teemoihin, jotka näyttävät syntyvän juttujen perusteella. Etsin jutuista yhtäläisyyksiä ja eroja. Millainen puhetapa korostuu? Vertaan artikkelien sisältöä kirkon viestintästrategian tavoitteisiin. Lisäksi juttujen konservatiivisessa analyysissa pohdin, mitä vaihtoehtoisia tapoja olisi ollut puhua aiheesta Raamatun perusteella.

Kieltä voi tutkia kulttuurina tai kommunikaation välineenä. Jälkimmäisessä tapauksessa tarkastelun kohteena on kommunikaation sisältö tai kommunikaatio prosessina. Tässä keskityn tutkimaan sisältöä sisällönanalyysin keinoin. Toinen vaihtoehto olisi tutkia kommunikaatiota prosessina, jolloin päteviä metodeja olisivat esimerkiksi diskurssianalyysi tai kommunikoinnin etnografia. Sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin erona voidaan karkeasti pitää sitä, että edellinen tarkastelee kommunikaatiota ”todellisuuden kuvana”, diskurssianalyysi ”todellisuuden rakentumisena”. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 48.)

Vaikka toteutankin tutkimukseni sisällönanalyysilla, en ajattele, etteikö kielellinen todellisuus olisi sosiaalisesti rakentunut. Konstruktionismin perusteesi on, että kieli on

sosiaalisen todellisuuden tuote samalla kuin se tuottaa tätä todellisuutta. Kieltä voi käyttää eri tavoin, kun pyritään eri päämääriin. Tekstit eivät vain kuvaa kohdettaan, vaan tuottavat aktiivisesti jonkin version kohteestaan. (Eskola & Suoranta 1998, 141.) Tarkoituksenani on tutkia, millaisen kuvan Jumalasta ja uskosta lehti antaa. Puhdas sisällönanalyysi olisi mahdollista tehdä irrottamalla luokiteltavat asiat kontekstistaan, mutta tässä tapauksessa se ei olisi hedelmällistä (Eskola & Suoranta 1998, 40). Tutkimuksessani on olennaista muistaa, millaiselle yleisölle lehteä tehdään ja mitä kirkko haluaa lehden kautta viestittää. Laadullinen tutkimus pyrkiikin ymmärtämään kohdettaan, ei vain selittämään. Ymmärtämiseen liittyy von Wrightin mukaan intentionaalisuus; ymmärrämme jonkin tekijän merkityksen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 28).

Tämän tutkimuksen voi nähdä olevan osa fenomenologis-hermeneuttista perinnettä. Fenomenologisen tutkimuksen kohteena ovat inhimillisen kokemuksen merkitykset. Fenomenologisen merkitysteorian mukaan ihmisen toiminta on intentionaalista ja ihmisen suhde todellisuuteen on ladattu merkityksillä. Merkitykset eivät ole synnynnäisiä, vaan yhteisö luo niitä. Merkitykset yhdistävät subjekteja eli ovat intersubjektiivisia. Hermeneutiikalla puolestaan tarkoitetaan ymmärtämisen ja tulkinnan teoriaa. Hermeneutiikan mukaan ymmärtäminen on aina tulkintaa. Ymmärtämisen pohjana on jo aiemmin ymmärretty eli esiymmärrys. Ymmärtämys etenee kehämäisen liikkeenä, ns. hermeneuttisena kehänä. Fenomenologisessa menetelmässä edetään yksittäisen ilmiön havainnoinnista syvempien merkitysten näkemiseen. Siinä tutkittava ilmiö pyritään näkemään niin, että ennakko-oletukset eivät rasita tulkintaa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 34–35; Eskola & Suoranta 1998, 147.)

Seurakuntalehti ei ole mikä tahansa journalistinen tuote, vaan se välittää puhetta pyhästä. Pyhän välittäminen tekstissä asettaa vaatimuksia sekä lähettäjälle että vastaanottajalle. Muodostuva kuva pyhästä riippuu viestin molemmista päistä. Lähettäjä tuottaa ja muokkaa viestiään. Vastaanottaja ottaa halutessaan vastaan ja tulkitsee mielensä mukaan. Vaikka viestin sisällöstä ei päästä aina yksimielisyyteen, monitulkintainen viestintä on parempi kuin ei viestintää lainkaan. Pyhää välittävä teksti on kuollutta, jos sitä ei kukaan lue. Jos kukaan ei tunnusta pyhää objektia, siitä tulee silkka patsas. (Lundby 2006, 58.)

Jotta pyhä tulisi välitettyä, yleisön on oltava myöntyväistä ja vastaanottavaista. Jos yleisö ei ota pyhää vastaan, viesti ei mene perille. Kirkon pitää sopeuttaa sanomansa kulttuuriin, joka palvoo ihmistä itseään. Pyhä löytyy sitä välittävien rakenteiden ja jossain määrin asiaan sitoutuneen yleisön välimaastosta. Pyhä juurtuu siis jatkuvaan viestintään. (Lundby 2006, 60.)

Kun pyrin hahmottamaan lehden tuottamaa kuvaa Jumalasta, yhdyn ajatukseen merkitysten yhteisöllisyydestä. Jumalan merkitys itse kullekin riippuu ihmisen saamasta opetuksesta ja yhteisöstä, jossa hän on varttunut. Ilman Raamattua, Jumalan itseilmoitusta, Jumalasta voisi rakentaa millaisen mielikuvitusolion tahansa. Kristittyjen uskon mukaan Jumala on kuitenkin asettanut tietyt rajat, joiden puitteissa ihminen voi antaa merkityksiä Jumalalle. Raamattu kuvaa Jumalaa. Jos kristitty tulkitsee Jumalan täysin erilaiseksi kuin Raamattu esittää, hän ei ole enää kristitty. Kristinuskon mukaan Jumala on nimittäin täysin sitoutunut sanaansa. Lisäksi Raamatun mukaan Sana ei ole silkkaa sanaa, vaan myös persoona Jeesus Kristus, jonka kautta kaikki on luotu.

Alussa oli Sana. Sana oli Jumalan luona, ja Sana oli Jumala. Jo alussa Sana oli Jumalan luona. Kaikki syntyi Sanan voimalla. Mikään, mikä on syntynyt, ei ole syntynyt ilman häntä. (Joh. 1:1–3)

”Realistisen” tutkimusperinteen mukaan on olemassa subjektista tai havainnoijasta erillinen maailma, eli oleva on olemassa subjektista riippumatta. Konstruktiivisen lähestymistavan mukaan näkemys ei päde sosiaaliseen todellisuuteen, joka muodostuu merkityksistä ja tulkinnoista. Fenomenologis-hermeneuttisessa perinteessä ontologia on aina epistemologiaan (eli tietoteoriaan) nähden ensisijainen. Se mukaan ihmisen oleminen määrittelee sen, millainen todellisuus on, eikä toisin päin. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 64–66.)

On muistettava, että vaikka tutkija perustelee tekemänsä valinnat ja pyrkii siten tekemään tutkimuksen paljaan uskottavaksi, uskomukset määrittävät aina tutkimuksen tekoa. Myös tieteessä ihminen toimii uskomustensa suhteen päämääräkeskeisesti ja pyrkii perusteluillaan osoittamaan uskonsa todeksi. Uskomukset ovat mukana jo silloin, kun tutkija muotoilee tutkimusongelmaansa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 69.) Tässä tutkimuksessa minulla oli alun perin sellainen käsitys, että seurakuntalehdissä korostetaan kansankirkollisuutta ja armokeskeisyyttä. Puhetta synnistä, tuomiosta ja ihmisen pahuudesta en uskonut löytäväni paljoakaan. Tutkimuksesta käy ilmi, että nämä teemat eivät juuri tulleetkaan esiin. Tutkimusta aloittaessani en kuitenkaan ollut juuri

lukenut Helsingin seurakuntalehteä etukäteen, joten minulle ei ollut syntynyt mielikuvaa lehden linjasta. Halusin tarkastella juttuja ja muodostaa jonkinlaisen kuvan siitä, millaista Jumalaa ja uskoa lehti tarjoaa. Jos lehti olisi ihmisen ainut lähde Jumalasta, millaiset eväät se tarjoaisi? Tällaisin pohdinnoin aloitin tutkimukseni.

5.2 Luterilainen usko korostaa Raamatun arvovaltaa

Koska teen tätä tutkimusta evankelis-luterilaisen kirkon lehdestä, minun on syytä kertoa vielä hiukan tarkemmin luterilaisuudesta ja sen suhteesta Raamattuun. Luterilainen uskontulkinta asettaa Raamatun luvulle tietyt raamit. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon opettama usko perustuu Raamattuun, kolmeen vanhaan uskontunnustukseen ja 1500-luvulla toteutetun reformaation luterilaisiin tunnustuskirjoihin. Uskon perusasiat on tiivistetty katekismuksessa. (www.evl.fi.) Raamattua pidetään Jumalan sanana, jolle koko elämä perustuu. Lisäksi luterilaisuudessa korostuvat evankeliumin ilo, Kristuksen sovitustyö, kasteen armo ja ehtoollinen. (www.sley.fi/tietoasleysta.)

Useimmille on tuttu sellainen ajatus, että Raamattu sanoo vain sen, mitä haluamme sen sanovan. Apologiaan keskittyneen Ruotsin Credo Akatemian johtaja Stefan Gustavsson (2007, 209) huomauttaa, että jos se on totta, ei ole mitään syytä lukea Raamattua. Silloin se ei ole Jumalan ääni vaan kohtaa siinä vain omat ajatuksensa.

Raamatuntulkintaa koskevat samat periaatteet kuin muidenkin tekstien tulkintaa. On muistettava, että tekstillä on normaalisti kirjailijan intentioon sidoksissa oleva todellinen merkitys. Tästä on pidettävä kiinni, koska muutoin ei voi olla viestintää niin ihmisten välillä kuin ihmisten ja Jumalan välilläkään. Samalla on tiedostettava, ettei ihminen ole lukijana koskaan objektiivinen. Se, kuka ihminen on, vaikuttaa siihen, miten hän tekstin ymmärtää. Lukija ei voi vapauttaa itseään filosofisista olettamuksistaan, tunteisiin liittyvistä tarpeistaan tai sosiaalisista kokemuksistaan. Raamatuntulkintaa voisikin kuvata hermeneuttisena spiraalina: Aloittaessaan lukemisen ihmisellä on esiymmärrys, kuten kuva siitä, millainen Jumala on. Teksti asettaa haasteita hänen

esiymmärrykselleen ja muovaa sitä. Esiymmärrys vaikuttaa tulkintaan, mutta samalla tekstin antamat uudet herätteet muuttavat esiymmärrystä. (Gustavsson 2007, 214.)

Stefan Gustavsson esittelee raamatuntulkinnan periaatteita teoksessaan Mihin uskomme perustuu (2007: 215–216):

1. *Raamattua voi tulkita kuka tahansa.* Uskonpuhdistajat luottivat Raamatun selkeyteen ja halusivat, että jokainen voisi lukea sitä itse omalla kielellään. Jos Raamattu on Jumalan sanaa, miksi Jumala puhuisi niin vaikeaselkoisesti, etteivät ne, joiden kanssa hän on halunnut olla yhteydessä, pystyisi sitä ymmärtämään?

2. *Raamattua tulee tulkita historiallisena kirjana.* Kun Raamattua luetaan, sen tekstejä tulee ymmärtää niiden tilanteiden pohjalta, joissa ne kirjoitettiin.

3. *Raamatuntulkinnassa on otettava huomioon käytetyt kirjallisuudenlajit*. Jos Raamattuun suhtaudutaan vakavasti, on suhtauduttava vakavasti myös sen kirjallisuuden muotoon. Runous on ymmärrettävä runoutena, kielikuvat kielikuvina ja symbolit, selostukset ym. sen pohjalta, mitä ne ovat. Tekstin on osoitettava, onko se runoutta vai asiakieltä, se ei ole lukijan vapaasti päätettävissä.

4. *Raamatun tekstejä on tulkittava asiayhteyden valossa*. Jakeita ei saa erottaa luvusta, johon ne sisältyvät, eikä laajemmista raamatunsisäistä yhteyksistään. Koska kristityt uskovat että Raamattu on lähtöisin uskollisesta Jumalasta, he voivat luottaa Raamatun sisäiseen yhtenäisyyteen. Raamatun on annettava tulkita itse itseään.

5. *Jeesus on raamatuntulkinnan avain.* Hän on Raamatun tähti ja ydin, josta sekä Vanhassa että Uudessa Testamentissa on syvimmiltään kysymys. Hän on Raamatun punainen lanka.

5.3 Viestinnän luonteesta

Kirkon viestintää voidaan jäsentää joko teologisista lähtökohdista, jolloin näkökulma on kommunikaatioteologinen, tai viestintätieteellisestä lähtökohdasta, jolloin viestintää tutkitaan prosessina tai osana laajempaa media- ja viestintäkulttuuria (Hakala & Sumiala-Seppänen 2003, 11). Kirkon viestinnän kommunikaatioteologisista lähtökohdista kerroin esitellessäni Raine Haikaraisen ajatuksia luvussa 2.

Viestinnän tutkimuksessa on olennaista määrittää, mitä tarkoitetaan kommunikaation luonteella. Termin latinalainen alkumuoto communicare tarkoittaa yhteiseksi tai yhdessä tekemistä. Samaa alkuperää on myös communio eli yhteys, josta on kristillisessä kontekstissa muodostunut ehtoollinen. Kommunikaatio siis rakentaa

yhteyttä. Communicatio tarkoittaa myös yhteydenpitoa, tiedonsiirtoa. Alun perin viestinnän moraaliseksi tarkoitukseksi nähtiin Jumalan valtakunnan rakentuminen ja levittyminen maan päälle. Sama idea oli myös joukkoliikenteen kehittämisen taustalla. 1850-luvun puolivälissä lennätin ja rautatie nähtiin Jumalan keksintöinä, jotta ilosanoma hänen valtakunnastaan leviäisi ennenkuulumattoman tehokkaasti. Uskonnolliset metaforat korvaantuivat kuitenkin pian viestinnän teknologian korostamisella, kun tiede ja maallistuminen valtasivat alaa. Lennätin alettiin nähdä ajatuksen välittämisen välineenä. Viestintä nähtiin prosessina ja teknologiana, jonka avulla voitiin välittää tietoa ja niin kontrolloida tilaa ja ihmisiä. Tällainen siirtomallin mukainen ajattelu piti pintansa pitkään. Se juontaa juurensa MCR- perinteeseen (Mass Communication Research), joka vaikutti erityisesti1930–1960-luvuilla. Sen mukaan viestintä vaikuttaa vastaanottajaansa lääkeruiskun tavoin suoraan ja välittömästi. Taustalla oli ajatus joukkoyhteiskunnasta, joka muodostuu hajallaan olevista yksilöistä. (Hakala & Sumiala-Seppänen 2003,14–15; Haikarainen 2002, 42; Carey 1989, 16–17.)

Myöhemmät tutkimukset ovat kumonneet mallin uskottavuuden. Raine Haikaraisen mukaan mekaaniset mallit ovat pitkään hallinneet kirkollista viestintätutkimustakin, kun selvityksiä on tehty yksinkertaisilla kvalitatiivisilla ja kognitiivisilla mittareilla. Menetelmä on tuonut vain kapean näkökulman itse kommunikaatiotapahtumaan. (Hakala & Sumiala-Seppänen 2003,14–15; Haikarainen 2002, 42.)

Viestinnän painopiste alkoi 1980-luvulla selvästi muuttua. Taustalla vaikutti yhdysvaltalaisessa sosiologisessa ja kulttuuritutkimuksessa1970-luvulla tapahtunut kehitys. Viestintätutkimukseen ilmaantui symbolinen interaktionismi, joka näki asioiden käytännölliset ja kielelliset merkitykset ensisijaisesti kulttuurisesti. Yhteisöllis-kulttuurisen tutkimuksen keskeinen teoreetikko on James Carey (1934–2006). Hän ajatteli, että viestintä on toimintaa, jossa puhumalla ja kirjoittamalla jatkuvasti luodaan ja ylläpidetään maailmaa, jossa eletään. Viestintä on kuitenkin yhtä lailla konfirmaatiota eli yhteisen ”uskon” tunnustamista kuin informaatiota eli ”tiedon” jakamista. (Hakala & Sumiala-Seppänen 2003, 14–15; Haikarainen 2002, 40–44.)

Mediatutkimuksessa on alettu kiinnittää erityistä huomiota uskonnon välittymiseen mediassa. Media, uskonto ja kulttuuri -paradigma syntyi 1990-luvun puolivälissä. Siinä keskeistä on pohtia, millä tavalla mediasta on tullut postmodernin uskonnollisuuden

ilmenemiskenttä. Uskontoa pitäisi tutkia muutoksen, transformaation, näkökulmasta. Tutkimussuuntaus korostaa myös uskonnon, median ja kulttuurin välisiä merkityksellistymisprosesseja. Yleisö merkityksellistää ja tulkitsee symboleja. Suuntaus kritisoi ajattelumallia, jossa media nähdään neutraalina tilana, johon uskonnollinen sanoma voidaan ruiskuttaa. (Sumiala-Seppänen 2004, 12–13.)

Kulttuuris-ritualistisesti ymmärrettynä viestinnässä ei ole enää keskeistä sanomien levittäminen tilassa vaan yhteiskunnan ylläpito ajassa, ei informaation siirtotoimi vaan yhteisten uskomusten esittäminen. Rituaalinäkökulmasta katsottuna viestintä on Careyn mukaan pyhä seremonia, joka liittää henkilöt yhteen toveruudessa ja yhteisyydessä. Kristillisessä viestinnässä siirto- ja yhteisyysmalli kulkevat sisäkkäin. (Carey 1989, 18; Haikarainen 2002, 44–45.)

Siirto- ja yhteisyysmallien taustalla vaikuttavat epistemologiset näkemyserot. Siirtomalli edustaa voittopuolisesti tietoteoreettista realismia. Viestintä välittää ja siirtää tällöin objektiivista ja universaalia todellisuutta vastaanottajalleen. Toki se voi siirtää myös ”väärää” todellisuutta. Viestinnän yhteisyysmalli puolestaan perustuu sosiaalisen konstruktivismin teorialle, jonka mukaan merkitykset rakentuvat ennen kaikkea sosiaalisessa kanssakäymisessä. Konstruktivismin taustalla on kantilainen transendentaalifilosofia, jonka mukaan tietoa ei ole ilman havainnoivaa subjektia. Käytännössä konstruktivistit väittävät, että ulkoiset kontekstit ja tarkkailijan subjektiiviset ominaisuudet vaikuttavat merkittävästi todellisuuden hahmottamiseen. Todellisuus fragmentoituu. (Haikarainen 2002, 46.)

Kirkko painottaa tätä nykyä yhteisömallia, kuten viestintästrategia antaa ymmärtää. Vuoropuhelun kirkko -viestintästrategiassa yhteisöllisen viestinnän tehtävä ilmaistaan näin:

> Evankeliumin julistaminen on kirkon luovuttamaton tehtävä. Luterilaisen kirkkokäsityksen mukaan kirkko hoitaa tehtäväänsä viestimällä Jumalan teoista, julistamalla ja jakamalla sakramentteja. Pyhien yhteisö, *communio sanctorum,* on kutsuttu kommunikoimaan, kertomaan Jumalan rakkaudesta, toisesta maailmasta, sanoin ja teoin, jotta maailma uskoisi. (VK 2004, 15)

Kuten Hakala ja Sumiala-Seppänen (2003, 29) huomauttavat, tätä ”yhteisöllistä kirkkoa” ei kirkko organisaationa voi itse synnyttää, vaan se syntyy Kristuksen sanassa, jossa ”Kristus itse lähestyy niitä, jotka kaipaavat, etsivät ja tarvitsevat häntä. Evankeliumin julistamista ei siis voi erottaa omaksi saarekkeekseen, sillä yksin

evankeliumi synnyttää yhteyden. Siksi Kirkko ja Kaupunki -lehdessäkin on kaiken kaupunki-, kulttuuri- ja ihmisaiheisten juttujen lisäksi juttuja kristinuskon ydinsisällöstä, koska lopulta vain se luo yhteyden kirkon erilaisten jäsenten välille.

On aiheellista kysyä, mitä kirkon yhteisöllisyys käytännössä on. Onko mahdollista, että kirkko on niin moniääninen, että sen viestit ovat ristiriidassa keskenään? Pyrkiikö kirkko viestinnässään yhtenäiseen kulttuuriseen tapaan ja yhteiseen päämäärään? (Hakala & Sumiala-Seppänen 2003, 18.) Vuoropuhelun kirkko -viestintästrategian olemassaolo viittaa siihen, että kirkolla on tarvetta yhtenäistää viestintäkäytäntöjään. Silti strategian tavoitteet ovat moninaiset eikä sillä ole yhtä selvää päämäärää ylitse muiden.

John Durham Peters (1999) haastaa viestinnän siirto- ja yhteisömallit Jeesukselta lainaamaltaan kylväjämallilla. Sen idea on, että viestintä nähdään kylvönä. Viestin on kuljettava vapaasti. Sen vastaanotto riippuu maaperästä, johon se osuu. Malli vapauttaa viestijän lähettäjäkeskeisyyden paineista. Peters ei tosin näe vastaanottajaakaan täysin itsenäisenä subjektina, vaan olentona, joka muokkautuu erilaisissa kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa suhteissa. Salli Hakala ja Johanna Sumiala-Seppänen huomauttavat, että Petersin malli ei välttämättä kiinnitä riittävästi huomiota maaperään eli kontekstiin. Erilaiset kanssatekstit kun ohjaavat aina lukijan tulkintaa. (Peters 1999, 51–62; Hakala & Sumiala-Seppänen 2003, 19; Haikarainen 2002, 54.) Seurakuntalehden lukija osaa asettaa lukemansa artikkelit kontekstiinsa. Hän ymmärtää, että lehti on kirkon asialla ja arvioi viestejä sen mukaan. Ihmisen tausta ja ympäristö vaikuttavat viestin ymmärtämiseen ja tulkintaan niin, että sama juttu merkitsee eri asioita eri ihmisille. Tässä tutkimuksessa en kuitenkaan ota selvää artikkelien vaikutuksista vaan niiden sisällöstä.

5.4 Aineiston esittely

Analysoin tässä tutkimuksessa Kirkko ja Kaupunki -lehden vuosikertaa 2009. Luin lehdet läpi ja otin mukaan tutkimukseeni kaikki artikkelit, joissa jotenkin puhuttiin Jumalasta ja uskosta. Jätin pois sellaiset jutut, joissa Jumala tai usko vain mainittiin eikä niillä ollut merkitystä jutun kannalta. Jätin pois myös pääkirjoitukset ja hartauskirjoitukset ja keskityin pelkkiin toimituksellisiin juttuihin. Näin kokosin aineistokseni 50 artikkelia. Tutkimuksessani pyrin analysoimaan juttujen kerrontaa Jumalasta ja uskosta. Sitä varten luin juttuja läpi uudestaan ja uudestaan ja kirjoitin ylös niitä kohtia, joissa määriteltiin Jumalaa ja uskoa. Niiden kuvausten perusteella jaoin juttujen jumalakuvat ja uskonkuvaukset omiin tyyppeihinsä. Tarkastelin jokaisen jutun kohdalla erikseen sen antamaa kuvaa Jumalasta ja uskosta enkä niputtanut niitä yhteen. Seuraavassa luvussa jaottelen siis jutut tyyppeihin. Hahmotan erilaisia jumalakuvia jutuista seitsemän kappaletta. Erilaisia uskonkuvauksia hahmotan puolestaan kahdeksan kappaletta. Sitten arvioin jumalakuvien ja uskonkuvausten sisältöä suhteessa kirkon viestintästrategiaan. Analyysini lopussa pyrin yhdistämään muodostamiani tyyppejä laajempiin kokonaisuuksiin voidakseni hahmottaa kokonaiskuvaa.

6 TEKSTIN ANALYYSI

6.1 Jumalakuvat

Erottelin 50 käsittelemästäni jutusta erilaiset jumalakuvat seitsemään eri kategoriaan, jotka esittelen nyt yleisimmästä harvinaisimpaan. Numeroin jutut kronologisessa järjestyksessä niin, että juttu numero 1 esiintyi lehden numerossa 6 ja juttu numero 50 numerossa 48. Juttujen otsikot ja niiden sijainti lehdessä löytyvät liitteestä työn lopusta. Seitsemässä jutussa Jumalaa ei määritelty tai mainittu lainkaan, joten ne jäivät tästä käsittelystä pois (4, 10, 28, 32, 36, 38, 50). Analysoin juttujen edustamia jumalakuvia siis 43 tapauksessa.

1. Elinvoimainen, rakastava Luoja ja rikas antaja 11 kpl (1, 15, 19, 20, 26, 27, 30, 36, 37, 40, 49)

Yleisin kategoria jutuissa on läsnä oleva, lahjoja antava rakastava Jumala. Hän on myös Luoja. Tällainen puhe toistuu 11 jutussa.

Jumala voi parantaa, kun elämä ja synti rikkovat ihmistä. Jumala on läsnä myös, kun ihminen auttaa toista. Jumala voi kantaa ihmistä. Jumala on läsnä, vaikka häntä ei voi täysin käsittää (1, 20, 37). Hän on uutta luova, jonka voima uudistuu jatkuvasti. Hän on läsnä oleva elämän antaja ja luotettava ystävä. Hän lahjoittaa rikkauden ja runsauden, myös seksin. Jumalan katseessa on jotain armollista ja tervehdyttävää (15,19, 26, 31, 49).

– Kehityksenhän kuuluu jatkua. Maailma ei ole valmis paikka. Kristinusko korostaa Luojan uutta luovaa, jatkuvasti uudistuvaa voimaa. Miksi se ei näkyisi myös parisuhteissa? (15)

Jumala myös rakastaa ehdoitta ja tahtoo, että ihminen on olemassa (27, 30, 40).

Näissä jutuissa kuva Jumalasta on myönteinen ja lämmin. Hän on rikas antaja ja samalla armollinen. Hän rakastaa luotujaan ehdoitta. Hänen rakkauttaan ei siis voi ansaita. Hän

on myös voimakas, ja hänen voimansa uusiutuu jatkuvasti. Kategorian sisällä puhutaan siis persoonallisesta Jumalasta, jolla on oma tahto. Hänen tahtonsa ihmisiä kohtaan on hyvä. Hän haluaa tervehdyttää ja hoitaa ihmisiä.

2. Todellinen, kuoleman voittanut Jumala ja ainut pelastustie 10 kpl (2, 5, 14, 18, 22, 24, 33, 43, 44, 45)

Toiseksi yleisin kategoria on Jeesuksessa lihaksi tullut Jumala. Tässä kategoriassa kuvaillaan Jeesuksen persoonaa ja hänen sovitustyötään ihmiskunnan pelastamiseksi. Omaksi kategoriakseen (5) olen erottanut ihmis-Jeesuksen, jonka jumalallisuutta ei joko hyväksytä lainkaan tai korosteta jutussa.

Jeesus oli seurallinen ja ruuasta ja viinistä nauttiva ihminen. Jumalallista hänen persoonassaan oli muun muassa se, että hän kelpuutti radikaalisti seuraansa muiden halveksimat ja julkisyntiset. Hän myös luonnehti itseään hääjuhlien sulhaseksi (2). Jeesus on nöyryyden puolestapuhuja (14). Astetta voimakkaampaa luonnehdintaa edustavat jutut 22, 24, 33 ja 44, joissa Kristus on tie Jumalan yhteyteen. Hän on elämän lähde ja Jumalan erityinen ilmoitus. Kristus on myös elävä lempeä rakkaus. Vaikka hän osoittaisi synnin, hän osoittaa samalla myös anteeksiannon.

Isä Teemu Sippo ei pelkää kristinuskon tulevaisuuden puolesta.
– Evankeliumiin sisältyy niin valtava voima, että se tulee aina vetämään ihmisiä puoleensa: totuus, rakkaus ja pelastus. Kristus on elämän lähde, jonka luo haluan kutsua kaikkia ammentamaan uskoa ja luottamusta. (24)

Kaikista voimakkainta Kristus-kuvausta esiintyy jutuissa 5, 18 ja 43. Niissä Kristus on tosi Jumala, joka kuolemalla kuoleman voitti. Taivaaseen ei mennä ilman häntä. Kristuksella on valta yli henkivaltojen, hän voi antaa synnit anteeksi ja vapauttaa ihmisen karman laista. Jutussa 45 on luettavissa ytimekkäin Kristus-kuvaus. Sen mukaan Jeesus Kristus on universumin äärimmäinen ja lopullinen uhri. Ehtoollisessa ihmiset pääsevät Kristuksesta osalliseksi ja tulevat samalla itsekin Kristuksiksi maailmaan.

Tämän kategorian jumalakuva on yhtä kuin Kristuksen persoona. Kristus kuvataan toisaalta elämäniloiseksi ja Jumalan lahjoista nauttivaksi, toisaalta äärimmäisen rakastavaksi, joka uhraa itsensä ihmiskunnan syntien tähden. Hän ei ole vain nöyrä ja sympaattinen, hän on tosi Jumala ja ainut tie taivaaseen. Hän on personoitunut Jumalan

ilmoitus. Hän on Vapahtaja. Kristus antaa yhä itsensä ehtoollisessa, ja samalla hän valtuuttaa seuraajansa olemaan leipänä ja viininä maailmassa.

3. Salattu, kaikkitietävä, käsittämätön Jumala 6 kpl (8, 12, 25, 39, 47, 48)

Tässä kategoriassa Jumala on ennen kaikkea salattu. Hän on kätketty ja käsittämätön (12). Kategorian sisällä on kuitenkin vivahde-eroja. Osassa juttuja Jumala on salattu mutta samalla läsnä oleva ja turvallisuutta henkivä (8, 12, 39). Jumala tuntee meidät syvintä olemustamme myöten eikä hän jätä eikä hylkää. Silti hän on suuri ja tuntematon, elämän syvin salaisuus. Jumala näyttäytyy myös kaukaisena ja poissaolevana. Hän tuntuu hylkäävän, mutta sellaiseen ihmisen on pakko suostua (8, 39). Jutussa 12 mainitaan, että Jumalan olemus paljastuu Kristuksessa. Juttu kuitenkin päätyy korostamaan Jumalan sanomattomuutta ja kätkeytymistä.

> On perin virkistävää löytää uudelleen käsitys kätketystä, salatusta Jumalasta tai sellainen puhetapa, jossa Jumalaa ei kuvata sen kautta, mitä hän on, vaan sen mukaan, mitä hän ei ole. Tämä apofaattisen eli kieltämisen traditio juoksee vuolaana idän kirkkoisien muinaisissa teksteissä. (12)

Hiukan kylmempää jumalakuvaa edustavat jutut 25, 47 ja 48. Jutussa 25 Jumala on vain joku, jonka kanssa ihmisten asioiden tulisi olla kunnossa. Hän on siis kaukainen tuomari, ei niinkään sairaalavuoteen vierellä päivystävä ystävä. Jutuissa 47 ja 48 Jumala on pohjimmiltaan kaikilta salattu. Todetaan myös, että Jumalan pitäminen partasuuna on lapsellista. Toisaalta Jumalalle ihmeellisetkin asiat ovat mahdollisia.

Tässä kategoriassa Jumala on läsnä mutta melko kaukainen. Jumala kätkeytyy ja on salassa. Jumalan persoona jää pimentoon. Jumala voi tehdä ihmeitä jos haluaa. Jumala tuntee ihmisen täysin. Ihmiselle olisi parempi jos asiat olisivat hänen kanssaan kunnossa. Kuitenkaan synnintuntoa tai suoranaista Jumalan pelkoa ei jutuissa ilmene.

4. Täydellinen, kunnioituksen arvoinen kaikkivaltias 5 kpl (3, 6, 34, 35, 46)

Tässä kategoriassa Jumala on välttämättömyys. Hän on kunnioituksen arvoinen ja täydellinen, jonka edessä epätäydellisellä on aina aihetta polvistua (3). Jumala on ainoa, jonka varaan voi jäädä. Hän on maailmankaikkeuden lainalaisuuksien turvallinen

takaaja (6, 34). Jumala on myös oikeudenmukainen ja ihmiset säilyvät hänen muistissaan (35). Häntä ilman ei voi elää (46).

Mutta me säilymme aina Jumalan muistissa, sanoo toinen ystävä. Hän on pappi. Kyllä siinäkin lohtua on. Kaikki ei mene hukkaan, ei edes niiden indonesialaisten elämä, jotka vajosivat mutavyöryssä maan sisään tai jotka aalto pyyhki rannalta mereen. Sattumanvaraisia kohtaloita riittää joka viikolle. Jumala muistaa, Jumala tietää, Jumala on oikeudenmukainen. (35)

Erotin tämän kategorian omakseen, koska näissä artikkeleissa korostuu kunnioitus Jumalaa kohtaan. Jumala ei ole vain rakastava turva, vaan myös täydellinen ja pysyvä. Jumala ei ilakoi ihmisten suorituksilla. Silti ihmisen on hänen edessään syytä polvistua ja tunnustaa keskentekoinen ihmisyytensä.

5. Tavallinen historian mies, korkeintaan Jumalan adoptiopoika 4 kpl (7, 11, 21, 42)

Tässä kategoriassa Jeesus on ennen muuta historiallinen henkilö, tavallinen ihminen. Uudessa Testamentissa profeetallisesti puhuva Jeesus on kokonaan eri hahmo kuin se, jota kirkonmiehet julistavat (11). Tässä kategoriassa erottaudutaan selvästi kirkon opetuksesta.

Jeesuksen kiduttaminen herättää sivistyneessä ihmisessä inhon tunteita. Samalla pelkkä nimi Jeesus voi maistua imelältä ja jopa naiivilta. Siitä muistuu ikäviä mielikuvia taikauskonomaisten kiiltokuvien tuputtamisesta. Heprealaisen nimen Jeshua (Joosua) kreikannos Iesous ja siitä meille periytynyt Jeesus, suomeksi ”Herra pelastaa”, on hankala nimi. (7)

Jeesuksen kuolemaa ei pidetä mitenkään ainutlaatuisena. Myöskään artikkelissa 42 Jeesuksen ei sanota kuolleen ihmiskunnan syntien vuoksi vaan jakaakseen kärsivän ihmiskunnan osan loppuun saakka. Hän on tavallinen ihminen, jonka Jumala otti, ikään kuin adoptoi, omakseen. Artikkelin 21 kirja-arviossa Jeesus on tavanomaista Jeesus-kuvaa vauhdikkaampi, supersankarimainen ja inhimillinen.

Tässä kategoriassa korostuu Jeesuksen ihmisyys. Jeesusta ei pidetä Jumalan poikana, joka kuoli sovittaakseen ihmiskunnan synnit. Häntä pidetään historiallisena, tavallisena henkilönä.

6. Elämässä läsnä oleva, ihmisen rajaama Jumala 4 kpl (9, 13, 23, 29)

Tässä kategoriassa ihminen pyrkii määrätietoisesti rajaamaan ja määrittämään Jumalaa. Selkeimmin ajatus tulee esiin artikkelissa 13, jossa kirjoittaja ensin mainitsee asioita, joihin hän ei tarvitse Jumalaa. Lopuksi hän kertoo tarvitsevansa Jumalaa rakastaakseen elämää mitään pelkäämättä, ketään tuomitsematta. Hän haluaa rakastaa elämää Jumalan avulla. Hän ei halua pelätä mitään eikä tuomita ketään. Siinä Jumala saa olla apuna. Jumalaa ei oteta tässä kategoriassa annettuna, vaan hänet kyseenalaistetaan. Rippipappi kertoi nähneensä julisteen lyhtypylväässä, jossa luki: ”Jeesus on vastaus”. Pappi päätyy kysymään, mikä on kysymys. Artikkelissa ei vastata tähän, mutta se haastaa ajattelemaan.

Artikkeleissa 9 ja 23 kirjoitetaan, että ei ole olemassa mitään todellista Jumalaa ohi sen elämän, jota sinä ja minä elämme. Hänet voi kohdata ehtoollisaineissa, pyhissä kirjoituksissa ja rukouksessa. Jumala on siinä, minkä näemme, ei siinä, mitä emme näe. Jumala on siinä minkä ymmärrämme, eikä selittämättömässä. Tämä kategoria poikkeaa jyrkästi edeltävistä. Artikkeleissa kielletään Jumalan olemassaolo oman konkreettisen todellisuutemme ulkopuolella. Häntä ei ole näkymättömässä eikä selittämättömässä. Häntä ei löydy oman elämämme ulkopuolelta. Artikkeli 13 jättää sijaa mahdollisuudelle, että Jumala olisi muuallakin kuin oman elämän todellisuudessa, mutta häntä ei kuitenkaan kaivata. Ihminen siis määrittää Jumalalle järkeenkäyvän liikkumatilan.

> Jos Jumala todella on olemassa, hän ei malta jäädä taivaaseensa. Hän toimii myös minun pienissä ympyröissäni. Hän on läsnä, kun pitelen haukea! (9)

7. Kaikkien uskontojen yhteinen, salattu absoluutti 3 kpl (16, 17, 41)

Kolmessa artikkelissa esiintyi selvästi myös näkemys, jonka mukaan kristinuskon Jumala on sama kuin muiden uskontojen jumalat. Artikkelissa 16 sanotaan, että Jumala on läsnä myös muslimien elämässä. Heillä on jo suhde Jumalaan. Artikkelissa 17 Jumala on löytymätön ja yksi ainut yhteinen pyhä. Kirjoittaja on haluton erottautumaan muista, jotka eri maailmankolkilla eri tavoin etsivät sen salaisuutta. Artikkelissa 41 Jumalaa kuvataan absoluutiksi ja uskontojen sanotaan olevan saman uskonnon eri muotoja.

Pitkään siivosin tietämisen pakkoa. Sekin aika tuli, etten yhtynyt uskontunnustukseen, kun en voinut pitää sitä totena. Sitten huomasin, ettei usko ole totuuksille sukua. Pelkästä aavistelusta ei kannata todistaa huulet törössä. Lakkasin kysymästä uskoa itseltäni. Ripustauduin kirkkoni uskoon. (17)

Tässä kategoriassa Jumalan persoona jää etäiseksi. Hän on yksi yhteinen pyhä, jonka salaisuutta etsivät ihmiset eri puolilla maailmaa. Jumala on siis monimuotoinen salaisuus.

6.2 Uskonkuvaukset

Jaoin uskoa kuvaavat tekstit (48 kpl) kahdeksaan kategoriaan. Kahdessa jutussa ei määritellä uskoa, joten en käsittele niitä tässä (1, 21).

1. Käytännöllistä arjen kristillisyyttä ja hengellisiä tapoja 14 kpl (2, 3, 9, 19, 20, 22, 23, 33, 30, 37, 39, 40, 44, 50)

Yleisin puhetapa oli käytännöllisyyden korostaminen. Tätä kategoriaa voi pitää perinteisimpänä ja kristillisissä piireissä tutuimpana ryhmänä, sillä nämä artikkelit korostavat suomalaisessa luterilaisessa kristillisyydessä toistetuimpia elementtejä. Sellaisia ovat esimerkiksi Raamatun luku, rukous ja lähimmäisenrakkaus.

– Keskustelemme naisen elämään liittyvistä asioista, meillä on erilaisia hoitoja ja vierailijoita. Kerran kaudessa saunomme yhdessä meren rannalla. Illat aloitetaan ja lopetetaan rukouksella.
Mattila toivoo voivansa luoda siltaa ihmisten välille ja seurakuntaan päin.

– Kokemukseni on, että ihmisillä olisi kiinnostusta tulla mukaan kirkon toimintaan, mutta kynnys lähteä esimerkiksi raamattupiiriin on liian korkea. (20)

Kategoriassa kuvaillaan, miten usko näkyy tekoina ja mihin se ihmisen velvoittaa. Eettinen painotus ja velvollisuuden tuntu on keskeistä vain kolmessa artikkelissa (3, 39, 50). Artikkelissa 3 todetaan, että katumus on käypä ja tarpeellinen osa kristityn elämää. Se poikkeaa kuitenkin hieman kirkon perinteisestä opetuksesta siinä, että artikkelissa ei arvosteta jatkuvaa katumista. Artikkelissa 39 sanotaan, että usko näkyy siinä, miten elämä eletään. Usko on arjen kristillisyyttä. Raamattu ja rukous ovat arvossaan, samoin

vanha seuraperinne. Artikkelissa 50 sanotaan, että koska ihmisellä on radikaali ihmisarvo Jumalan kuvana, sitä seuraa velvollisuus kohdata rakkauden sävyttämällä asenteella sellainenkin, mitä ei voi käsittää. Muissa artikkeleissa puhutaan myös rakkaudesta, joka seuraa uskoa, mutta se nähdään usein luonnollisena seurauksena, ei velvoitteena.

Raamatun lukeminen, sen äärellä viipyminen ja siihen eläytyminen mainitaan erityisenä uskonelämän osana artikkeleissa 9, 20, 30, 39 ja 44. Yhteisöllisyys tuli artikkeleissa myös esiin. Usko on myös näkemistä, lähimmäisen rakastamista ja rukousta (33). Usko on myös yhteisöllistä ja kannustavaa, sillä seurakuntalaiset tahtovat auttaa toisiaan yhteyden solmimisessa Jumalaan (22).

Uskon omakohtaisuuden korostus oli tässä kategoriassa kuitenkin yleisempää kuin yhteisöllisyyden aspekti. Usko on todella tärkeä asia, ja artikkelin haastatellulle on välttämätöntä viettää aikaa Jumalan kanssa (40).

Usko on antautumista elämään täysin siemauksin sekä Jumalan luomistöiden ihailua (19, 23). Usko on jotain käytännöllistä, sillä Jumalalla on jotain vaikutuksia ihmisen elämään (37). Usko voi olla myös askeesia, mutta samalla se kunnioittaa ihmisruumista (2).

2. Mysteeri ja ailahtelevaa kaipausta 9 kpl (8, 10, 12, 13, 17, 28, 35, 36, 47)

Tämän kategorian artikkelit välttävät sanomasta mitään varmaa uskosta ja uskon kohteesta. Äärimmäisin esimerkki on artikkeli 28, jossa sanotaan, ettemme elämässä useinkaan tiedä missä polku on. Kristinusko uupuu jutusta, jossa käsitellään meditaatiota, joka ei kirjoittajan mukaan ole sitoutunut mihinkään uskontoon.

Usko on askel pimeään, tyhjyyteen ja avaraan tilaan, jonne on mentävä yksin. Saadut vastaukset ovat useimmiten hentoja aavistuksia, ja varmat sanat putoavat pian tomuna maahan. Ihmisen ikuisena kohtalona on etsiminen ja kaipaus. Kosketus Jumalaan saattaa syntyä hetkeksi, mutta pian ote luiskahtaa jälleen (8, 12).

Kun pimeys lankeaa, on vaikea uskoa, että kannattaisi taistella yleisen merkityksettömyyden läpi – edes pienin askelin, edes hetki hetkeltä yrittäen. On hetkiä, jolloin minuutti on pitkä aika, ja jokainen

hengenveto tuntuu äärimmäiseltä ponnistukselta. On vaikea uskoa, että Jumala olisi siinä pimeydessä – saati, että hän tuntisi vielä minut. (8)

Sisimmässään kirjoittaja näkee joskus häivähdyksen valoa ja läsnäolon varjomaisen aavistuksen. Usko on tyhjän päällä elämistä, luottamista läsnäoloon. Usko myös vaihtelee päivien mukaan ja ailahtelee tunteiden tavoin. Se on pyhä salaisuus eikä ole totuuksille sukua (13, 17, 35). Usko on uskon asia, ei täyden ymmärryksen (10). Muissakin artikkeleissa vahvasti esiin tullut uskon mysteeriluonne ilmaistaan selkeimmin artikkeleissa 36 ja 47, joissa sanotaan suoraan, että usko on kaikille mysteeri ja prosessi. Kuitenkaan uskominen ei ole vaikeaa. Kristinuskossa on paljon yleisinhimillistä. Silti se nähdään selittämättömänä salaisuutena.

3. Apu 5 kpl (6, 14, 15, 25, 49)

Tässä kategoriassa usko antaa ihmiselle apua. Usko on sellainen, joka jää jäljelle, kun arkinen menettää merkityksensä. Usko on siis pysyvä ja viimeinen turva kun arki kuihtuu pois. Sairauden riisuessa jäljelle jäävät vain ihminen ja ikuisuus. Hengellisyys tulee usealle tärkeäksi vasta kuoleman edessä. Se on apu kuolemaa vastaan. Jumala-suhde antaa elämään turvaa ja varmuutta (25, 49).

– Kuoleman edessä myös hengellisyys tulee useimmille tärkeäksi. Loppuvaiheessa sairaus riisuu niin perinpohjaisesti, että jäljelle jää vain ihminen ja ikuisuus. Silloin millään arkisellakaan ei enää ole merkitystä, sanoo Brita Lindgren. (25)

Usko auttaa myös suuren surun keskellä. Surussa ihminen voi kokea Jumalan kantavan häntä (6). Usko auttaa ihmistä hyväksymään epätäydellisyytensä ja virheensä (14). Usko voi myös uudistaa parisuhdetta myönteisellä tavalla, koska Luojan voima on jatkuvasti uudistuvaa (15).

4. Avara, uskontojen yhteinen pääoma 6 kpl (4, 27, 31, 38, 41, 48)

Tämän kategorian uskonmäärittelyissä on eniten liberaalia otetta. Määritelmät ovat kauimpana perinteisestä kristillisestä sanastosta. Usko on uskontojen yhteinen pääoma eikä yksiselitteisiä totuuksia ole. Ei pidä olla liian harras uskovainen, koska uskova saa, jos hellittää. Uskova saa paljon, jos hän hellittää hetkeksi totuuden omistamisesta (4, 41).

Pyhän kokeminen ei ole kireän kontrollin ja ahtaiden ajatusten asia. ”Liian harras usko vie paratiisin ohi” tietää japanilainen sananlasku. (4)

Mielen hiljentäminen, kehollisuus ja ihmisen paljaus ovat kristinuskon ydintä (27, 31). Vieraan uskonnon juhliin osallistuminen ei ole vaaraksi kenenkään sielulle. Parasta, mitä uskonnot tarjoavat, on tunnelma (48). Pohjimmiltaan uskossa onkin kysymys identiteetistä ja kulttuurista. Myös elämänilo on ”uuden ajan uskon” tunnusmerkki (38).

5. Itsestään selvä ainut mahdollisuus 4 kpl (26, 29, 34, 46)

Tässä kategoriassa usko on melko ehdotonta ja omasta itsestä riippumatonta. Vaikka usko ailahtelee, se on ikään kuin itsestä riippumatonta.

– Eräs apuohjaajista kertoi meille omasta uskostaan. Hän epäilee välillä. Mutta loppujen lopuksi hän sanoi, ettei voi olla uskomatta. Se oli kolahtanut. (29)

Samanlaista henkeä on jutussa 46, jossa ihminen ei voi elää ilman Jumalaa, vaikka oma uskonnollinen todellisuus nähdäänkin tulkintana. Usko on Jumalalle puhumista (46). Se läpäisee kaikki arjen asiat (26). Usko on myös epäkriittistä lapsenuskoa (34).

6. Kristuksessa oloa 4 kpl (5, 24, 32, 45)

Neljässä tapauksessa usko liitetään ennen muuta sen synnyttäjään, Kristukseen. Usko on Kristuksessa elämistä ja vapautta Pyhässä Hengessä. Uskoon sisältyy Kristuksen kaltaisuus (5, 45). Usko ammennetaan Kristukselta. Uskoon liittyvät myös todistaminen ja voima (24, 32).

– Uskovista on joskus muodostettu irvikuvia elämänkielteisinä, teennäisinä ja tuomitsevina moralisteina. Meidän täytyy muuttaa tätä kuvaa, sillä Kristus kutsuu meitä olemaan rakastavia ihmisiä, valona ja suolana. (24)

7. Kamppailua, hankaluuksia, rauhaa 3 kpl (18, 43, 44)

Tässä kategoriassa ihmisen rooli uskonelämässä korostuu, vaikka usko syntyykin Jumalan aloitteesta. Usko ei ole järjen päätelmä vaan epätoivosta syntyvä toive löytää Jumala (43). Usko on prosessi ja siihen liittyy kokemus uudenlaisesta rauhasta. Se voi johtaa hankauksiin muiden ihmisten kanssa (18). Usko on myös kamppailua ja harjoittelua. Uskoon on heittäydyttävä (42).

Muutamia kuukausia ennen nuorten tutustumista David oli käynyt elämänsä mittavimman painin. Englantilaiselta ystävältä hän oli kuullut, ettei taivaaseen mennä ilman Jeesusta. Casablancan lähellä kasvaneelle Davidille, tavalliselle muslimipojalle, se oli shokki.

– Asia pyöri mielessäni. Olin tyhjä, peloissani ja yksin. Lopulta aloin rukoilla Jeesusta ja sain rauhan, jota en ollut ennen kokenut. (18)

8. Suhteellista tulkintaa 3 kpl (7, 11, 16)

Usko on suhteessa olemista, ei oikeassa olemista. Totuus riippuu kulloisestakin kielipelistä. Usko ei ole jotain, mitä pappi voisi sanella (16). Usko on jotain muuta kuin järjenkäyttöä ja tieteellistä tutkimusta (11). Usko on itse asiassa uudenlainen todellisuudentulkinta (7). Tässä kategoriassa usko erotetaan tieteestä ja totuudesta. Usko on oma sarakkeensa, eikä sen sisältöä voida sanella.

Postmoderni taas viittaa nykyiseen elämäntapaan, jossa ihmiset myös maailmankatsomusten osalta mieltävät itsensä kuluttajiksi, jotka itsenäisesti tekevät vastuullisia valintoja.

– Silti kirkossa kuvitellaan edelleen, että ihmiset ovat lampaita, joita on ruokittava kädestä suuhun. Se ei sovi nykyihmiselle, joka demokraattisessa prosessissa vertailee ja keskustelee ja tekee sen perusteella valintoja, Hukari sanoo. (16)

6.3 Jumalakuvien ja uskonkuvausten keskinäistä vertailua

Tässä alaluvussa jaan kuvailemani jumalakuvat ja uskonkuvaukset (91 eri tapausta) viiteen eri pääkategoriaan ja vertailen erilaisten puhetapojen suhdetta toisiinsa.

1. Kansankirkolle tyypillinen puhe Jumalasta ja uskosta (46 kpl)

Tähän kategoriaan olen niputtanut tyypillisen ja ennalta arvattavan kerronnan Jumalasta ja uskosta. Jutuissa ei ole mitään järin epäkristillistä mutta toisaalta ne eivät päädy vahvasti korostamaankaan kristinuskon sanomaa ylösnousseesta Vapahtajasta. Tämä kategoria on selvästi suurin. Siihen kuuluvat seuraavat jumalakuvat (20 artikkelia) ja uskonkuvaukset (26 artikkelia): Elinvoimainen, rakastava Luoja ja rikas antaja;

Täydellinen, kunnioituksen arvoinen kaikkivaltias; Elämässä läsnä oleva, ihmisen rajaama Jumala; Käytännöllistä arjen kristillisyyttä ja hengellisiä tapoja; Apu; Itsestään selvä ainut mahdollisuus; Kamppailua, hankaluuksia, rauhaa.

2. Mysteeriä korostava puhe (15 kpl)

Tässä kategoriassa korostuu Jumalan mysteeriluonto ja uskon häilyvyys. Usko on askel pimeään, Jumala on salattu ja käsittämätön. Tähän kategoriaan menevän jumalakuvan mukaisia artikkeleja on 6 kpl ja uskonkuvauksia 9 kpl. Tähän kategoriaan kuuluvat Salattu, kaikkitietävä, käsittämätön Jumala ja Mysteeri ja ailahtelevaa kaipausta.

3. Kristus-keskeinen puhe (14 kpl)

Tässä kategoriassa korostuu selvästi Kristus ja hänen työnsä ihmiskunnan puolesta. Kristuksen persoonaa ja hänen kuolemansa merkitystä kuvaillaan monipuolisesti. Tähän kategoriaan menevän jumalakuvan mukaisia artikkeleja on 10 kpl ja uskonkuvauksia 4 kpl. Tähän kategoriaan kuuluvat Todellinen, kuoleman voittanut Jumala ja ainut pelastustie ja Kristuksessa oloa.

4. Kaikkien uskontojen yhteistä jumalaa korostava puhe (12 kpl)

Tässä kategoriassa kristinuskon Jumala ei eroa muiden uskontojen jumalista. Uskossa ei ole yksiselitteisiä totuuksia vaan se on uskontojen yhteinen pääoma. Tähän kategorian jumalakuvaa edustavia artikkeleita on 3 kpl, uskonkuvauksia on 9 kpl. Tähän kategoriaan kuuluvat Kaikkien uskontojen yhteinen, salattu absoluutti; Avara, uskontojen yhteinen pääoma ja Suhteellista tulkintaa.

5. Jeesuksen inhimillisyyttä korostava puhe (4 kpl)

Tässä kategoriassa Jeesus nähdään ennen kaikkea inhimillisenä historian henkilönä, ja Jeesuksen merkitystä syntien sovittajana ei tunnusteta. Kategoriaan kuuluu neljä

artikkelia, jotka edustavat kyseistä jumalakuvaa: Tavallinen historian mies, korkeintaan Jumalan adoptiopoika.

Kaiken kaikkiaan analysoin jumalakuvia ja uskoa 91 tapauksessa, jotka on eroteltu 50 eri artikkelin joukosta. Tämän kategorisoinnin perustella voi tehdä karkean pylväsjaottelun. Palaan tämän luvun tuloksiin pohdinnassani luvussa 8.

Kaavio 2. Artikkelien kristillinen sisältö jumalakuvien ja uskonkuvausten perusteella

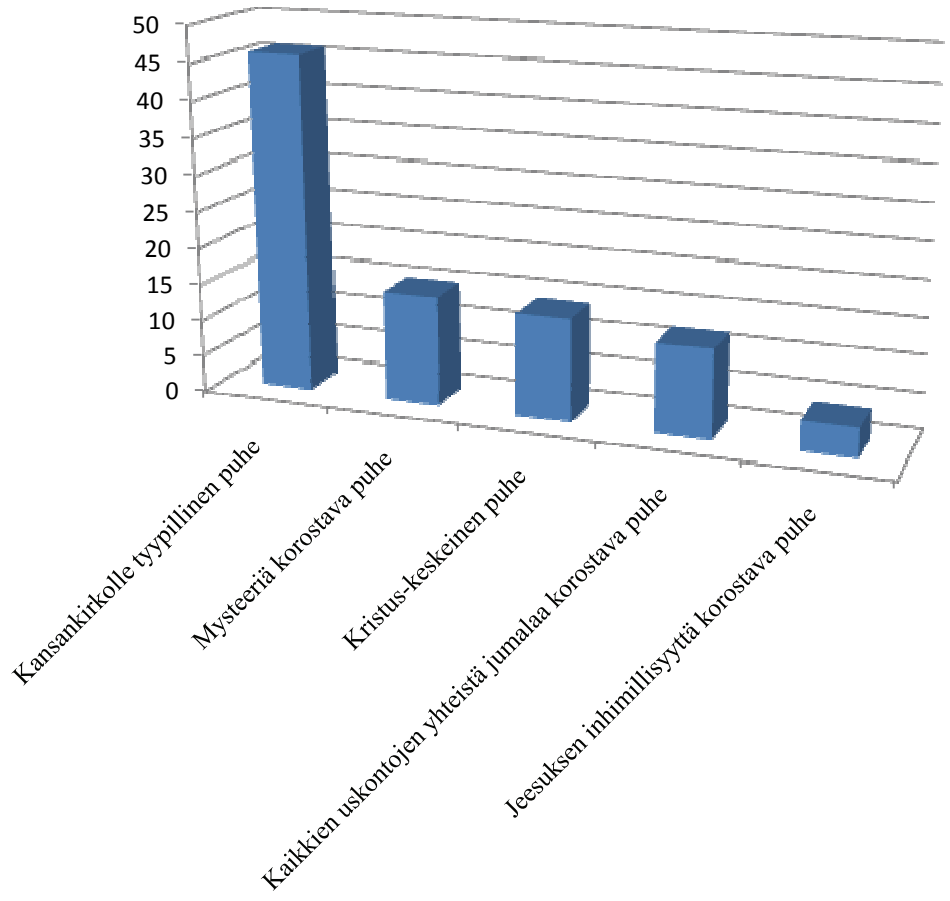

7 TULOSTEN ARVIOINTI KIRKON VIESTINTÄSTRATEGIAN VALOSSA

Arvioin nyt aineistoani vuoropuhelun kirkon viestintästrategian tavoitteiden valossa. On tietysti pidettävä mielessä, että Kirkko ja Kaupungin toimitetut jutut ovat vain yksi osa seurakunnan viestintää. Siksi kaikkien tavoitteiden ei tarvitse täyttyä lehden kautta. Strategian päätavoitteita ovat siis pyrkimys vuorovaikutukseen, muutosvalmius, yhteyden rakentaminen, avoin tiedotus, ihmisten kohtaaminen heidän käyttämissään medioissa sekä vastaanottajalähtöisyys. Lisäksi strategian tavoitteena on kunnioittaa jokaisen ihmisen arvoa, viestiä omasta vakaumuksesta selkeästi ja ymmärrettävästi, kuunnella ja kysellä, ottaa rohkeasti kantaa, arvostaa erilaisuutta rikkautena sekä reagoida ja olla aloitteellisia.

7.1 Jumalakuvat kirkon viestintästrategian valossa

1. Elinvoimainen, rakastava Luoja ja rikas antaja

Tämän kategorian jutut tuovat vahvasti esille sen viestin, että jokainen ihminen on Jumalan silmissä arvokas. Jumalan katseessa on jotain armollista ja tervehdyttävää, hän rakastaa luotujaan ehdoitta. Jumala tahtoo, että ihminen on olemassa.

2. Todellinen, kuoleman voittanut Jumala ja ainut pelastustie

Taivaaseen ei mennä ilman Kristusta, sanotaan tämän kategorian sisällä. Niinpä näissä jutuissa Kirkko ja Kaupunki ottaa rohkeasti kantaa. On muistettava, että lehden ja seurakunnan kanta on tietysti eri asia kuin niiden yksittäisten ihmisten kanta, joita jutuissa on haastateltu. Tässä luvussa arvioin kuitenkin juttuja ottamatta kantaa siihen,

kuinka paljon ne edustavat seurakunnan linjaa. On rohkeaa kirjoittaa, että Jeesus Kristus on universumin äärimmäinen ja lopullinen uhri. Tämä osio on lähellä perinteistä raamatuntulkintaa, jossa tekstiä luetaan kirjaimellisesti eikä esimerkiksi vain vertauskuvallisesti. Tässä osiossa lehti myös viestii omasta vakaumuksestaan selkeästi ja ymmärrettävästi. Kristuksen persoonaa kuvataan monipuolisesti eikä häntä kyseenalaisteta. Kategorian jutut myös luovat yhteyttä, sillä niissä kuvataan, miten Jeesus kelpuutti seuraansa muiden halveksimat ja julkisyntiset. Kun Jeesus on heistä kiinnostunut, eikö myös normaalista Helsingin asukista?

3. Salattu, kaikkitietävä, käsittämätön Jumala

Tässä kategoriassa otetaan sellainen kanta, että Jumala on kaukainen ja salattu. Tämä osio ei juuri rakenna yhteyttä ihmisen ja Jumalan välille, sillä Jumalaa kuvataan suureksi ja tuntemattomaksi, elämän syvimmäksi salaisuudeksi. Jumala kätkeytyy. Vaikka Jumala on käsittämätön, häntä voi yrittää kuunnella. Tosin viestintästrategian ”kuunnellaan ja kysellään” -osio jättää auki sen, onko tarkoitus kuunnella Jumalaa vai toisia ihmisiä vai omaa sydäntä vai kenties kaikkia niitä.

4. Täydellinen, kunnioituksen arvoinen kaikkivaltias

Tämä kategoria ei jää kuuntelemaan ja kyselemään, vaan se ottaa rohkeasti kantaa. Se myös viestii selkeästi ja ymmärrettävästi Jumalan olemuksesta. Ilman Jumalaa ei voi elää. Ihmisen on syytä polvistua hänen edessään.

5. Tavallinen historian mies, korkeintaan Jumalan adoptiopoika

Onkohan tässä kategoriassa kyse reagoinnista maalliseen yliopistoteologiaan? Yliopistossa ei voida ottaa lähtökohdaksi Jeesuksen jumaluutta vaan silkka ihmisyys. Nämä jutut kuvaavat sellaista Jeesusta, tavallista historian miestä. Aloitteellisuutta on havaittavissa myös jutussa, jossa esitellään ruotsalaisen kirjailijan Jonas Gardellin Jeesus-kuvaa ja laitetaan kotimainen kirjailija sen arvioijaksi. Tässä otetaan myös

vahvasti kantaa kun sanotaan, että historian Jeesus on kokonaan eri hahmo kuin se, jota kirkonmiehet julistavat. Kantaa otetaan siis vahvasti kirkon julistusta vastaan.

Kategoriassa ollaan myös valmiita muuttumaan. Jutuissa ollaan valmiita unohtamaan vanhat käsitykset Jeesuksen persoonasta ja korvaamaan ne enemmän nykyihmisen tietämystä vastaavilla, uskottavammilla näkemyksillä.

6. Elämässä läsnä oleva, ihmisen rajaama Jumala

Tässä kategoriassa ihmisen arvo jyrää Jumalan arvon. Jumalaa ei löydy oman elämämme ulkopuolelta. Kategoriassa otetaan voimakkaasti kantaa sen puolesta, että Jumala on siinä, mitä näemme, ei siinä, mitä emme näe. Ehkä tämän osion jutuissa on hiukan muita enemmän vastaanottajalähtöisyyttä, kuuntelua ja kyselyä. Jumala saa olla avuksi ihmiselle, mutta kaikkeen häntä ei tarvita. Viestitetään, että voit käyttää Jumalaa tähän elämänosioosi, jos haluat. Jutuissa kysellään, mikä on kysymys. Kaikenkattavia, valmiita vastauksia ei anneta niiden väitteiden lisäksi, joiden mukaan Jumalaa ei löydy itsemme ulkopuolelta.

7. Kaikkien uskontojen yhteinen, salattu absoluutti

Tässä osiossa on vahva pyrkimys yhteyden rakentamiseen sanoman kustannuksella. Kristinuskon Jumala on ihan sama kuin muidenkin uskontojen jumalat. Vastaanottajalähtöisyys on otettu huomioon. Jos siis Kirkko ja Kaupunkia lukee joku hindu tai muslimi, hän voi huokaista helpotuksesta; kristityt eivät olekaan tiukkapipoista sakkia. Kirkko ei viesti tässä omasta vakaumuksestaan selkeästi ja ymmärrettävästi vaan päinvastoin se viestii täysin vastoin viestintästrategiansa tavoitteita. Sen sijaan tässä kyllä arvostetaan voimakkaasti erilaisuutta rikkautena ja jokaisen ihmisen arvo korostuu. Kirkko on näiden artikkelien valossa enemmän kuin valmis muuttumaan; se on valmis hylkäämään ydinsanomansa.

7.2 Uskonkuvaukset kirkon viestintästrategian valossa

1. Käytännöllistä arjen kristillisyyttä ja hengellisiä tapoja

Tässä kategoriassa ihmiset tahtovat auttaa toisiaan yhteyden solmimisessa Jumalaan. Siispä yhteyden rakentaminen toteutuu näissä jutuissa. Uskon omakohtaisuutta korostetaan vielä enemmän kuin yhteyden rakentamista. Yhteyttä rakennetaan ennen kaikkea Jumalaan. Vakaumuksesta myös viestitään selkeästi. Jutut kertovat, millaista hyvä uskonelämän hoito on. Ne antavat selviä vinkkejä Jumalan kohtaamiseen, kuten Raamatun luvun, rukouksen ja seurakuntayhteyden. Eräälle haastatellulle on jopa välttämätöntä viettää aikaa Jumalan kanssa. Erilaisuuden arvostus ei korostu tässä kategoriassa, vaan esiin nostetaan vanhat tutut uskon ulottuvuudet, lähimmäisen rakastaminen ja rukous, sekä sellainen vanha tapa kuin seuraperinne.

2. Mysteeri ja ailahtelevaa kaipausta

Tässä kategoriassa korostuu kysely ja kuuntelu. Näissä jutuissa aavistellaan ja tarkastellaan uskon mysteeriä turvallisen etäisyyden päästä. Vaikuttaa siltä, että jutuissa on jopa jämähdetty tyhjän päällä eloon eikä muutokseen oikein enää uskotakaan. Ei uskota, että täyttä varmuutta voisi saavuttaa. Omasta vakaumuksesta ei viestitä lainkaan selkeästi ja ymmärrettävästi. Jutuissa otetaan kantaa aavistelun puolesta varmuutta vastaan. Viestintä ei ole erityisen vastaanottajalähtöistä vaan lähettäjäkeskeistä. Fokus on kirjoittajan omissa uskon aistimuksissa. Ehkä tarkoitus ei olekaan rakentaa lukijan uskonelämää, vaan kenties jopa murentaa sitä. Yhteyttä nämä jutut eivät myöskään rakenna. Sanotaanhan yhdessä niistä, että usko on askel pimeään, tyhjyyteen ja avaraan tilaan, jonne on mentävä yksin.

3. Apu

Tässä kategoriassa usko auttaa elämisessä. Tässä ollaan strategian mukaisesti valmiita muuttumaan, koska usko voi uudistaa parisuhteenkin. Jutut viitoittavat kohti

tervehdyttävää vuorovaikutusta ihmisen ja Jumalan välillä. Hengellisyys nähdään apuna kuolemaa vastaan. Jokaisen ihmisen arvoa kunnioitetaan, sillä jutut eivät tyrkytä sanomaa, vaan ehdottavat kainosti. Surussa ihminen *voi* kokea Jumalan kantavan häntä. Viestintä on kohteliaan vastaanottajalähtöistä.

4. Avara, uskontojen yhteinen pääoma

Tässä kategoriassa ollaan äärimmäisen joustavia ja liikkuvaisia. Yksiselitteisiä totuuksia ei ole, joten kirkko on viestintästrategiansa mukaan valmis muuttumaan. Se pyrkii rakentamaan yhteyttä muihin uskontoihin oman sanoman kustannuksella. Jokaisen ihmisen arvoa kunnioitetaan, koska uskossa on pohjimmiltaan kysymys identiteetistä ja kulttuurista. Tunnelma on tärkeämpää kuin totuus. Tässä otetaan vahvasti kantaa kirkon sanomaa vastaan.

5. Itsestään selvä ainut mahdollisuus

Tässä osiossa usko nähdään itsestä riippumattomana. Vakaumuksesta viestitään selkeästi. Jutut rakentavat myös yhteyttä, sillä usko läpäisee kaikki arjen asiat. Usko on Jumalalle puhumista, ei mitään yksinäistä nyhjäystä.

6. Kristuksessa oloa

Tässä usko rakentaa yhteyttä. Se on Kristuksessa elämistä. Siihen liittyy myös muille ihmisille todistaminen, eli jutut pyrkivät myös vuorovaikutukseen. Jutut rohkaisevat reagoimaan uskoon ja olemaan aloitteellinen. Usko näyttäytyy tässä kategoriassa väkevän elämänmakuisena. Tässä otetaan vahvasti kantaa Kristuksen puolesta. Viesti on selvä ja ymmärrettävä, ei ristiriitainen.

7. Kamppailua, hankaluuksia, rauhaa

Tässä usko syntyy Jumalan aloitteesta. Yhteys Jumalaan syntyy epätoivon voimalla. Myös uskon prosessiluonnetta korostetaan, eli tietty kuuntelu ja kysely ovat jutuissa

läsnä. Viesti on selkeä ja ymmärrettävä. Jutuissa ollaan valmiita muuttumaan ja reagoimaan, sillä usko on myös kamppailua ja harjoittelua.

8. Suhteellista tulkintaa

Tässä kategoriassa ollaan valmiit muuttumaan. Uskon sisältöä ei haluta sanella. Vastaanottajalähtöisyys menee niin pitkälle, että kirkon omasta vakaumuksesta ei haluta pitää kiinni. Usko on yksi todellisuudentulkinta muiden joukossa.

7.3 Yhteenveto

Viestintästrategian tavoitteista täysimääräisimmin toteutuu kannan ottaminen. Jumalakuvien ja uskonkuvausten kategorioista kahdeksassa otetaan rohkeasti kantaa. Tuo kannanotto ei kuitenkaan ole aina kirkon sanoman mukainen vaan usein sitä vastaan. Lisäksi muuttumisvalmius ja yhteyden rakentaminen ovat keskeisellä sijalla. Molempia esiintyy kuudessa kategoriassa. Viidessä kategoriassa onnistutaan viestimään omasta vakaumuksesta selkeästi ja ymmärrettävästi. Vastaanottajalähtöisyys sekä kuuntelu ja kysely korostuivat molemmat neljässä eri kategoriassa. Jos ajattelen koko juttuaineistoa enkä vain tekemiäni kategorioita, kuuntelu ja kysely tuntuvat korostuvan muita enemmän, kuten myös muuttumisvalmius ja yhteyden rakentaminen. Strategian muut tavoitteet eivät korostu kategorioissa yhtä paljon kuin ensin mainitut. Muita tavoitteita ovat siis jokaisen ihmisen arvon kunnioitus, reagointi ja aloitteellisuus, pyrkimys vuorovaikutukseen ja erilaisuuden arvostus. Kaksi muuta tavoitetta on kohdata ihmiset heidän käyttämissään medioissa sekä avoin tiedotus, joita en ole huomioinut, koska ne eivät ole olennaisia tässä analyysissa.

8 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että tyypillisten kansankirkollisuutta korostavien juttujen lisäksi Kirkko ja Kaupungissa on paljon hämmentävää, epäkristillistä aineistoa. Mysteeriä korostavaa puhetta on yhtä paljon kuin Kristus-keskeistä puhetta. Mysteerin korostaminen on nykyisin vallalla olevan liberaalin uskonkäsityksen mukaista kun taas Kristuksen uhrin korostaminen on konservatiivista. Aineistossa on myös 4 artikkelia, joissa korostetaan Jeesuksen inhimillisyyttä jumalallisuuden kustannuksella. Myös sellaista puhetta, jossa kristinuskon Jumala nähdään samanarvoiseksi tai jopa samaksi kuin muiden uskontojen jumalat, on peräti 12 tapauksessa. Perinteisen luterilaisen uskontulkinnan kannalta ”turvallista” puhetta on siis 60 tapauksessa. Loput 31 tapausta ovat sen sijaan arveluttavia perinteisen luterilaisen uskontulkinnan kannalta, koska niissä kyseenalaistetaan kirkon perussanoma. Karkean arvion mukaan aineistosta 2/3 on tuttua ja turvallista, 1/3 uutta ja kysymyksiä herättävää.

Viestintästrategiassa mainitaan, että evankeliumin julistaminen on kirkon päätehtävä. Strategian tavoitteet eivät tekemäni analyysin valossa aivan täyty vaikka jutut ovat monipuolisia ja kirjoituksissa pyritään usein asettumaan lukijan, tavallisen seurakuntalaisen, asemaan. Kirkko haluaa myös pysähtyä yksittäisen ihmisen luo ja kuunnella. Kuten sanottu, kuunteleminen merkitsee Vuoropuhelun kirkko -strategian (2004, 17) mukaan läsnäoloa, rinnalla kulkemista ja tilan antamista. Tämän tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että Kirkko ja Kaupunki haluaa julistamisen sijasta kohteliaasti kosiskella lukijaa kirkon helmaan. Ja nimenomaan kirkon, ei välttämättä niinkään Jeesuksen, koska kristinuskon merkkihenkilöstä kirjoitetaan vain vähän. Lehti ei kuitenkaan vain pyri vetämään ihmisiä kirkkoon, vaan jutut antavat lukijalle mahdollisuuden arvioida uudelleen rippikoulussa saatua opetusta. Lukija joutuu artikkeleja lukiessaan kyseenalaistamaan kirkon sanoman ja saattaa päätyä jopa niinkin epäkristilliseen johtopäätökseen, että kaikki uskonnot ovat polkuja saman jumalan luo.

Kirkon viestintästrategiaa voi kritisoida siitä, ettei se ota riittävästi huomioon kirkon uskon sisältöä, eli sanomaa Kristuksesta. Mietintö operoi pääasiassa viestintäopillisilla

”vuoropuhelun” ja ”kommunikaation” käsitteillä. Sammeli Juntunen huomauttaa, että mietintö ei kuitenkaan puhu siitä, mitä pitäisi viestiä. Viestin sisältö on epämääräistä ”toisen maailman läsnäolon aavistamista”. Juntusen mukaan vastaanottajalähtöisyys on syönyt kirkon opetukselta sen sisällön. Kirjassaan hän siteeraa keskustelupalstaa, jossa todetaan, että kirkon uskon sisällön ja samalla oleellisen kysymysten tuntemus on jäämässä sivuseikaksi, kun viestintätekniikoiden osaamisesta on tullut pääasia. (Juntunen 2010, 15–19.)

Kirkko ja Kaupunki -lehden omassa strategiassa viestintä tähtää seurakunnallisen elämän tukemiseen ja seurakuntalaisten palvelemiseen antamalla heille eväitä jumala-, ihmis- ja ympäristösuhteiden rakentamiseen. Strategian tavoitteet täyttyvät. Lehti onnistuu epäilemättä palvelemaan ja viihdyttämään lukijoitaan. Viimeisimmän lukijatutkimuksen mukaan (IRO Research 10/2009) lukijat pitävät lehteä luotettavana, ajankohtaisena, uskottavana, korkealaatuisena, tärkeänä ja mielenkiintoisena (www.kotimaa-yhtiot.fi). Tämän tutkimuksen mukaan annetut eväät ovat monipuoliset eikä niitä selvästikään ole tarjoiltu vain kirkollisesti aktiivisimmalle ydinjoukolle.

Tämän työn alkuosassa pohdiskelin aikamme uskonnollisuutta. Ihmisten voivat rakentaa tarjolla olevista virikkeistä itselleen sopivan uskonnon muodon. Kirkko ja Kaupungin artikkeleissa sama individualismi tuli vahvasti esiin. Kirkko ei voi enää julistaa yhtä ainoaa totuutta vaan kaikki tuntuu olevan suhteellista. Tämä tutkimus osoitti, että uskon sisältö asetetaan lehdessä jatkuvasti kyseenalaiseksi. Lehdentekijöillä on iso vastuu, erityisesti kun kyseessä on uskonnollinen lehti. Monet artikkelit käsittelevät perimmäisiä kysymyksiä Raamatusta, Jeesuksesta ja kuolemanjälkeisestä elämästä. Jaakobin kirjeessä sanotaan:

> Kaikki eläimet voi ihminen kesyttää ja onkin kesyttänyt, nelijalkaiset, linnut, matelijat ja meren eläimet, mutta kieltä ei yksikään ihminen pysty kesyttämään. Se on hillitön ja paha, täynnä tappavaa myrkkyä. Kielellä me ylistämme Herraa ja Isää, ja sillä me myös kiroamme ihmisiä, Jumalan kuvaksi luotuja. Kiitos ja kirous lähtevät samasta suusta. Tämä ei käy, veljeni! Eihän samasta lähteensilmästä pulppua makeaa ja karvasta vettä. Ei viikunapuussa kasva oliiveja eikä viiniköynnöksessä viikunoita, vai mitä, veljeni? Samoin ei suolaisesta lähteestä juokse makeaa vettä. (Jaak. 3:7–12)

Voiko lehdessä olla sekä makeaa että karvasta aineistoa? Kun lehden avaa, sieltä löytyy molempia. Kaikessa kirjavuudessaan Kirkko ja Kaupunki ilmentää kansankirkkomme tilaa. Liitoksistaan natisevaan kirkkoommekin kuuluu sekä perinteisessä konservatiivisessa tulkinnassa pysyviä että liberaalisti ajattelevia ryhmittymiä. Kuten

sanottu, lehti ei selvästikään ole vain yhden ryhmittymän asialla, vaan monenlaiset tulkinnat saavat palstatilaa.

Tässä tutkimuksessa en ole tutkinut lehden vastaanottoa. Sellaisiakin tutkimuksia tarvitaan tasaisin väliajoin. Lopulta yksin Jumala tietää, millaista hedelmää Kirkko ja Kaupunki saa aikaan.

9 JÄLKIPUHETTA KONSERVATIIVISESTA NÄKÖKULMASTA

Tähän lukuun olen poiminut osan tutkimukseni artikkeleista, joissa käsitellään Jumalaan ja uskoon liittyviä kysymyksiä. Olen ottanut mukaan sellaisia artikkeleita, jotka saavat konservatiivisen kristityn kulmakarvat kohoilemaan. Samalla kun esittelen tutkimusaineistoani muita lukuja syvällisemmin, pyrin tuomaan artikkeleihin Raamatusta nousevaa konservatiivista tulkintaa. Artikkelin otsikon perässä on lehden numero ja sivunumero(t). Tutkimuksessani on tarkoitus arvioida Kirkko ja Kaupunki -lehden juttujen linjaa, ei niinkään arvostella sitä. Siksi tämä luku on sijoitettu erilliseksi jälkipuheeksi.

Pysähtynyt mieli lähtee liikkeelle 8, 22

Marja Kuparisen juttu kertoo Kiasmassa olevasta Marita Liulian uskontoaiheisesta näyttelystä, johon liittyy myös kirja ja nettisivusto. Näyttelyn kävijänä Kuparinen pohtii, mikä on se uskonnollinen kokemus, joka sulkeutuneiden kuvien takana on.

– Entä mikä on oma suhteeni uskontoon, jonka keskelle olen syntynyt? Löydänkö lähelle tulevaa ajattelua myös muista uskonnoista?

Toimittaja Kuparinen toteaa, että näyttelyä, kirjaa ja nettisivustoa tutkiva uskova ihminen on saanut paljon, jos hän hellittää hetkeksi totuuden omistamisesta. Uskova saa, jos hellittää. Jos uskova pitää kiinni totuudestaan, hän ei Kuparisen mukaan saa näyttelystä paljon. Lisäksi hän kirjoittaa, että pyhän kokeminen ei ole kireän kontrollin ja ahtaiden ajatusten asia. Jos siis uskovalla on kireä kontrolli ja ahtaat ajatukset, hän ei koe pyhää? Pyhyyden kohtaamiseen kuuluvat siis ilmeisesti Kuparisen mukaan löysä kontrolli ja avarat ajatukset? Paljonpuhuva on myös japanilaisen sananlaskun siteeraus. Se *tietää,* että liian harras usko vie paratiisin ohi.

Tässä artikkelissa määritellään siis hyvää uskoa. Artikkelissa varoitetaan myös huonosta uskosta, joka jopa vie paratiisin ohi, ja jolla ei näyttelystäkään saa sitä, mitä totuudesta hellittämällä saa. Otsikko ”Pysähtynyt mieli lähtee liikkeelle” antaa vihjeen siitä, että omaan uskontoon takertuminen on pysähtyneisyyttä, kun taas avara suhtautuminen saa mielen liikkeelle.

Tässä on kysyttävä, onko mielen liikkuminen kristinuskon ydintä. Raamattu kehottaa:

Älkää mukautuko tämän maailman menoon, vaan muuttukaa, uudistukaa mieleltänne, niin että osaatte arvioida, mikä on Jumalan tahto, mikä on hyvää, hänen mielensä mukaista ja täydellistä. (Room. 12:2)

Mielen uudistuminen on Roomalaiskirjeen mukaan hyvä asia. Itsessään se ei kuitenkaan riitä, vaan sen tulee johtaa Jumalan tahdon parempaan ymmärtämiseen. Artikkeli kehottaa hellittämään totuuden omistamisesta, Raamattu ei.

Kirotun miehen skandaali 14, 12–13

Juhani Huttunen kirjoittaa artikkelissa Jeesuksen ristinkuolemasta ja ylösnousemuksesta.

– Kaikki lähtee siitä, että Jeesus Nasaretilainen oli kirottu mies.
– Jeesuksen kiduttaminen herättää sivistyneessä ihmisessä inhon tunteita. Samalla pelkkä nimi Jeesus voi maistua imelältä ja jopa naiivilta. Siitä muistuu ikäviä mielikuvia taikauskonomaisten kiiltokuvien tuputtamisesta. Heprealaisen nimen Jeshua (Joosua) kreikannos Iesous ja siitä meille periytynyt Jeesus, suomeksi ”Herra pelastaa”, on hankala nimi.

Huttunen ottaa lähtökohdaksi sivistyneen ihmisen, itsensä. Artikkeli jatkuu pohdinnalla Jeesuksen kuolemaan johtaneista syistä ja teloitustavasta, jonka joutui kokemaan moni muukin tuohon aikaan. Seuraavaksi Huttunen pohtii ristinkuoleman teologista ongelmaa.

– Vakavin teologinen ongelma ei siis ollutkaan tappio vaan pääsiäisaamun triumfi: Jos Jumala oli oikeamielinen, kuinka ristinpuuhun kirotun puusepän saatettiin julistaa nousseen kuolleista?

Huttunen ei tuo julki kristinuskon perinteistä näkemystä ristinkuoleman erityisyydestä.

> Itse, omassa ruumiissaan, hän "kantoi meidän syntimme" ristinpuulle, jotta me kuolisimme pois synneistä ja eläisimme vanhurskaudelle. "Hänen haavansa ovat teidät parantaneet." (1.Piet. 2:24)

Sen sijaan, että kirjoittaja korostaisi Kristuksen kantaneen ihmiskunnan synnit, hän tuo julki raamatuntutkija Tom Holménin näkemyksen, jonka mukaan kirotun miehen ylösnousemus oli vakavin teologinen ongelma. Artikkeli jatkuu ylösnousemuksen mytologisoinnilla.

– Teologisesti on jopa arveluttavaa, jos ylösnousemus typistetään kylmän rationaaliseksi lääketieteen faktaksi, josta muovataan irrallinen, tiedollisesti nieltävä opinkappale.

Artikkelin alussa Huttunen kysyy, mikä Jeesus-kertomuksessa oli niin hullua. Paavali kirjoittaa:

> ”Juutalaiset vaativat ihmetekoja, ja kreikkalaiset etsivät viisautta. Me sen sijaan julistamme ristiinnaulittua Kristusta. Juutalaiset torjuvat sen herjauksena (alkutekstissä ”skandaali”, ”pahennus”), ja muiden mielestä se on hulluutta…” (1. Kor. 1:22–23)

Tässä juuri on se hullutus, jota Paavali julistaa; ristiinnaulittu ja ylösnoussut Kristus. Kirjoittajan mukaan Jeesus-kertomuksen hulluus ei ole se, että Jeesus olisi todella noussut kuolleista, vaan se, että kirotun miehen väitetty ylösnousemus ei sovi yhteen Jumalan oikeamielisyyden kanssa.

Huttunen päättää artikkelinsa väitteeseen:

– Ylösnousemususkoa ei voi ratkoa erilleen evankeliumin kokonaisuudesta, joka evankelistojen mielestä kiteytyi Jeesus Nasaretilaisen elämässä ja persoonassa ja jota siitä osalliseksi tulleet Jeesuksen seuraajat halusivat elää todeksi.

Opetuslapset välittivät Huttusen mukaan kokonaan uuden todellisuudentulkinnan ja uuden maailmanjärjestyksen, ei pintapuolista ja luonteeltaan teknistä informaatiota. Esikuvana heillä vaikuttaa Huttusen mukaan olleen Jeesuksen persoona ja elämä, ei kuolema.

Tässä artikkelissa Jeesuksesta piirtyy etäinen kuva. Jeesuksen nimi tuottaa ensin ikäviä mielikuvia. Kristillis-hengellistä verimässäilyä arvostellaan. Jeesus nähdään

historiallisena henkilönä, jota juutalaisten johtomiehet pitivät messiaanisesti esiintyvänä Jumalan hulluna. Raamatun oma selitys asioille jää artikkelissa syrjään.

> Ylistetty olkoon Herra, Israelin Jumala! Armossaan hän on katsonut kansansa puoleen ja valmistanut sille lunastuksen. Väkevän pelastajan hän on nostanut meille palvelijansa Daavidin suvusta, niin kuin hän ikiajoista asti on luvannut pyhien profeettojensa suulla. Hän on pelastanut meidät vihollistemme vallasta, kaikkien vihamiestemme käsistä. (Luuk. 1: 68–71)

> Kristus on lunastanut meidät vapaiksi lain kirouksesta tulemalla itse kirotuksi meidän sijastamme, niin kuin on kirjoitettu: "Kirottu on jokainen, joka on ripustettu paaluun." (Gal. 3:13)

Aika rohkea on Huttusen väite, jonka mukaan Jeesuksen kuolema ei ollut mitenkään ainutlaatuinen. Toki siihen aikaan ristiinnaulittiin useita muitakin, mutta ei sentään ketään toista synnitöntä Jumalan Poikaa, kuten Raamattu asian ilmaisee.

Viimein tuli pitkän päivän ilta 14, 14–15 (Liite 2)

Artikkeli kuvaa pimeyttä, väsymystä ja uupumusta pitkäperjantain tunnelmissa. Marja Kuparinen kuvaa itseään ponnistelemassa pimeydessä.

– On vaikea uskoa, että Jumala olisi siinä pimeydessä – saati, että hän tuntisi vielä minut.

– Kun Jumala tuntuu olevan kaukana, poissa, hylkäävän, muuttuvan vieraaksi ja pelottavaksi, on pakko vain suostua. Kun Jumala kätkeytyy pimeyteen, ihminen ei voi tehdä yhtään mitään.

– Mutta on hyvä olla uskollinen sille, mikä on totta, jos vain suinkin jaksaa. ”Jumalani, Jumalani, miksi sinä hylkäsit minut?” Kuuntelen tarkasti: Jerusalemissa kuoleva huutaa yksinäisyydessään yhä ”Jumalani”.

Lempeän hienovaraisesti Kuparinen viittaa Jeesukseen, vaikkei mainitse häntä nimeltä. Hän puhuu totuudesta. Kristuksen tuska on totta, hän on kokenut tulleensa Jumalan hylkäämäksi. Jeesuskin huusi yhä Jumalaansa, hän ei tinkinyt uskollisuudestaan.

– Hänen mustimmassa pimeydessään elää yhä luottamus ja toivon hiven, vaikka oma elämä ja kaikki toiveet uudesta oikeuden ja välittämisen valtakunnasta näyttävät kääntyneen täydelliseen tappioon ja häpeään. Nauraako Jumala taivaassaan hänen unelmilleen?

Jeesuksen toive Jumalan valtakunnasta ei ollut kadonnut, vaikka siltä voisi näyttää. Sanoihan hän toiselle ristiinnaulitulle, että jo tänään hän olisi Jeesuksen kanssa paratiisissa (Luuk. 23:42–43). Siksi Kuparisen kysymys on vähän outo. Nauraako Jumala taivaassa hänen unelmilleen? Raamatun mukaan ei varmastikaan naura, koska Jeesuksen unelmat olivat Isän unelmia, he ovat yhtä. Kuparisen kysymys jää roikkumaan ilmaan. Seuraavaksi Kuparinen suree omaa kuolevaisuuttaan.

– Liian nopeasti tulee aika, jolloin minua ei enää ole. Nimenikin unohtuu.

– Minun onneni ja onnettomuuteni, tietoni ja tekoni ovat ikuisuuden näkökulmasta yhtä tyhjän kanssa. Katoan, niin kuin minua edeltäneet sukupolvet.

Sanallakaan Kuparinen ei viittaa ikuiseen elämään, Jeesuksen viestiin. Hän on sanonut:

Minä olen ylösnousemus ja elämä. Joka uskoo minuun, saa elää, vaikka kuoleekin, eikä yksikään, joka elää ja uskoo minuun, ikinä kuole. Uskotko tämän?" (Joh. 11:25–26)

– Istun paikoillani pimeässä ja kuulostelen. Pimeässä, jossa uusi elämä odottaa syntymistään. Näin minulle on sanottu, mutta joskus sekin turva on vain toive tai lahjatavaraa.

Nyt Kuparinen viittaa hennosti uuteen elämään. Seurakuntalehden kirjoittajana hän asettaa itsensä seurakuntalaisen osaan. Hän on yksi niistä kirkonpenkissä istujista, joille pappi kertoo uuden elämän toivosta. Lahjatavaraahan armo on. Huomaako nopea lukija Kuparisen sanoman? Uusi toivo pilkottaa, vaikka ihminen ei sitä kuulostelemallakaan koe.

– Ei ole helppoa hyväksyä oman minuutensa menettämistä ja persoonallisuutensa hajoamista.

Sitäkö kuolema on? Persoonallisuus hajoaa?

Valtaistuimella istuva lausui: "Uudeksi minä teen kaiken." Hän sanoi: "Kirjoita nämä sanat muistiin. Ne ovat luotettavat ja todet.” (Ilm. 21:5)

Johanneksen ilmestyksessä mies näkee maailmanlopun taistelujen jälkeen uuden taivaan ja maan, jossa Jumala pyyhkii elämän kirjaan kirjattujen lastensa silmistä joka ainoan kyyneleen. Kuolemaa ei silloin enää ole, ei murhetta, valitusta eikä vaivaa, sillä kaikki entinen on kadonnut. Kuparinen ei tuo tässä tekstissä julki vielä pääsiäisen

riemusanomaa, iankaikkisen elämän todellisuutta. Vaikka vanha katoaa, tilalle tulee jotain verrattomasti parempaa.

– Jumalani, jos kuulet minua, opeta minulle uskollisuutta, jos sillä on merkitystä. Vakuuta minut jälleen tästä: ”Vaikka minä kulkisin pimeässä laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa, sillä sinä olet minun kanssani.”

Kuparinen turvaa Jumalaan, kun oma usko horjuu. ”Vakuuta minut jälleen” viittaa siihen, että joskus usko on ollut vahvempi. Hiukan myöhemmin Kuparinen päätyy määrittelemään uskoa:

– Jumalan läsnäolo ei ole takuu valoisista päivistä ja helposta matkasta. Usko on aina askel pimeään, tyhjyyteen ja avaraan tilaan, jonne on mentävä yksin. Saadut vastaukset ovat useimmiten hentoja aavistuksia, ja varmat sanat putoavat pian tomuna maahan.

Määritelmässä on paljon samaa kuin pari viikkoa kirjoituksen jälkeen ilmestyneessä toisessa artikkelissa (16/09), jossa Kuparinen toteaa näin:

– Katson sisimpääni ja näen joskus heikon häivähdyksen valoa ja läsnäolon varjomaisen aavistuksen. Viriävässä toivossa on kuitenkin kyllin. Totta, se on askel tyhjän päälle. Hullun rohkeutta.

Tämä on rehellistä ihmisen kokemuksen kuvausta. Artikkeli herättää kysymään, miksi varmuus on jotain niin kavahdettavaa. Miksi Juhani Huttunenkin kavahti toisaalla (14/09) ihmisten tuputusta? Miksi artikkeleissa puhutaan usein uuden uskonnollisuuden mukaisesti uskosta, joka ymmärretään ”lepona ja luottamuksena totena pidettävän uskon sijasta” (Ari Hukari 4/09)?

Aavistelusta huolimatta Kuparinen tunnustaa uskonsa:

– Pitkän päivän iltana uskontunnustukseni on lyhyt: Tapahtui mitä tahansa, oli pimeys kuinka synkkä tahansa, Jumala on meidän kanssamme. Hän tuntee meidät syvintä olemustamme myöten. Hän nostaa meidät eloon jälleen. Jos pimeys on niin läpitunkematon, ettet jaksa toivoa tai odottaa mitään, Jumala ei jätä eikä hylkää. Ja jos voimat loppuvat kokonaan, sinä et huku, vaan putoat hänen syliinsä.

Tässä tulee evankeliumi. Aiempi suru oman persoonallisuuden hajoamisesta on tiessään. Teksti on vaikuttavaa. Kuparinen ei kuitenkaan perustele lupaustaan Raamatulla. Olettaako hän, että lukija tuntee sanan?

– Pitäköötsuuren uskon omistajat tarkat oppilauseensa ja luotettavat hengelliset karttansa.

Jälleen Kuparinen ylenkatsoo uskollaan pöyhkeileviä. Hän ei kaipaa heidän hengellisiä karttojaan. Kirjoittajalle riittää lupaus siitä, että vaikka hän kulkisi pimeässä laaksossa, Herra on siellä hänen kanssaan.

– Suuri tuntematon Jumala, sinä olet elämän syvin salaisuus. Tänä iltana myönnän edessäsi, tänään kuiskaan pimeään lainasanoin, sillä omia ei nyt ole: ”Sinä olet rajaton, sinä olet lähellä, sinä olet valo ja minä olen sinun.”

Kuparinen puhuttelee Jumalaa suurena tuntemattomana. Myös Paavali puhui tuntemattomasta Jumalasta ateenalaisille:

> Kun kiertelin kaupungilla ja katselin teidän pyhiä paikkojanne, löysin sellaisenkin alttarin, jossa oli kirjoitus: 'Tuntemattomalle jumalalle.' Juuri sitä, mitä te tuntemattanne palvotte, minä teille julistan. (Apt. 17:23)

Toisaalla Paavali puhuu Kristuksen sanomasta paljastettuna salaisuutena, joka on ikiajoista ollut kätkettynä (Room. 16:25).

> Sen, mitä Jumalasta voidaan tietää, he kyllä voivat nähdä. Onhan Jumala ilmaissut sen heille. Hänen näkymättömät ominaisuutensa, hänen ikuinen voimansa ja jumaluutensa, ovat maailman luomisesta asti olleet nähtävissä ja havaittavissa hänen teoissaan. Sen vuoksi he eivät voi puolustautua. (Room.1: 19-20)

Raamatun mukaan Jumala on salattu, mutta kuitenkin hän on ilmaissut itsensä pojassaan ja teoissaan. Kristuksessa Sana tuli lihaksi ja asui ihmisten keskellä. Mutta Kuparisen kokemusta ei kukaan voi kieltää. Se on verevä ihmisen kokemus.

Elämää ylösnousemuksen jälkeen 14, 16–17

Tommi Sarlin on kirjoittanut kirjeen ”hänelle, joka ihmettelee, mitä mestarin seuraaminen on”. Kirjeessä Sarlin määrittelee Jumalaa pariin otteeseen. Hän sanoo, ettei ole olemassa mitään todellista Jumalaa ohi sen elämän, jota sinä ja minä elämme.

– Jos Jumala todella on olemassa, hän ei malta jäädä taivaaseensa. Hän toimii myös minun pienissä ympyröissäni. Hän on läsnä, kun pitelen haukea.

– Tai mietipä leipää ja viiniä. Ehtoollisaineet ovat halpoja, mutta saattavat sisältää kuolemattomuuden lähteen, kuten liturgiassamme sanotaan.

Sarlin puhuttelee ihmettelevää lukijaa. Epävarmuus ja ihmettely tuntuvat kuuluvan myös Sarlinin kirjoitustyyliin.

– Jotta tätä jumalallista viestintää voisi kuulostella, on etsiydyttävä oman persoonansa kamaralle.

Sarlinin mukaan ihmisen pitäisi selvitellä, mikä häntä painaa. Pitäisi katsella omaa tilannettaan jotenkin sivusta. Sarlin neuvoo siis ensin tutkimaan itseään, jotta jumalallista viestintää voisi kuulostella.

– Jeesuksen seuraaminen voi olla myös hänen seurassaan olemista. Se voi kuulostaa oudolta, mutta arkisesti se tarkoittaa vain, että järjestää itselleen hetkiä, jolloin ei ole kiire mihinkään. Silloin voi tutkailla oloaan. Rauhoittua.

Sarlinin neuvot eivät jää tähän.

– Jeesuksen seuraamisesta puhuttaessa ei voida ohittaa pyhiä kirjoituksia eli ennen muuta evankeliumeja. Siellä meitä tulee vastaan Nasaretilainen, joka on täynnä elämänuskoa ja voimaa.

Sarlin kehottaa lukijaa eläytymään evankeliumin kertomuksiin ja kuvittelemaan itsensä veneretkelle Jeesuksen seuraan.

– Miltä tuo mies vaikuttaa nyt, kun sinulla on mahdollisuus tarkastella häntä lähemmin? Tuntuuko sinusta, että voisit lähestyä häntä omine asioinesi? … Nyt voisi olla sinun tilaisuutesi kertoa hänelle, mitä on mielessäsi.

Näin tyypillinenkin väylä Jeesuksen luo paljastuu luonnollisesti, tarinan kautta. Rukous on kristityille tapa lähestyä Herraansa. Sarlin johdattelee lukijan rukouksen maailmaan kertomuksen kautta, pikkuhiljaa. Sarlinin ote on lempeä ja lukijaa kunnioittava.

– Emme jatka venematkaa tämän pidemmälle. Vastaranta on mustanaan ihmisiä, jotka ovat kantaneet sairaita omaisiaan vedenrajaan. Jeesus ja opetuslapset joutuvat taas töihin. Olemme rannassa ja voit astua pois veneestä. Hyvää pääsiäistä!

Sarlin päättää tarinassaan ohjakset lukijalle. Jeesuksen täytyy nyt mennä kohtaamaan ihmisiä, parantamaan heitä. On lukijan oma päätös, jääkö hän Jeesuksen ja kumppaneiden seuraan, vai oliko lyhyt kohtaaminen veneessä vain satunnainen retki elämän aalloilla. Sarlin ei neuvo, ei ohjaa liikaa. Lukija päättää.

Rationaalisesti Jeesuksesta 16, 11

Juhani Huttusen artikkeli esittelee Tuomiokirkossa pidettävää Kohtaamispaikkana Krypta -tilaisuutta, jossa ”on vapun jälkeen tilaa aidolle järjenkäytölle”. Paikalla ovat nimittäin silloin Åbo Akademin Jeesus-tutkimusryhmän johtaja, dosentti Tom Holmén ja väitöskirjaansa valmisteleva Matti Kankaanniemi, jotka ovat toimittaneet tutkimusta popularisoivan kirjan.

Artikkeli keskittyy esittelemään tutkijoiden arvioita akateemisen Jeesus-tutkimuksen polttavimmista ongelmista.
– Joskus esiintyvä näkemys Jeesuksesta läpeensä lempeänä ja kaikkea syleilevänä selittää huonosti, mistä kumpusi häntä kohtaan se vastustus, joka lopulta kulminoitui vangitsemiseen ja teloitukseen, Holmén sanoo.

Huttunen kommentoi, että enemmän rosoa Nasaretin miehessä täytyi siis olla. Huttusen mukaan yleisesti pidetään selvänä, että Jeesuksen aggressiivinen käytös temppelissä johti hänen pidättämiseensä.

Artikkelista käy ilmi, että tutkimus pyrkii löytämään Raamatun tapahtumille järjellisen selityksen. Huttunen näkee Raamatun Jeesuksen ja kirkonmiesten julistaman Jeesuksen välillä ristiriidan.
– Raamattua lukiessa tulee helposti olo, että Uudessa testamentissa profeetallisesti puhuva Jeesus on kokonaan eri hahmo kuin se, jota kirkonmiehet julistavat. 1800-luvulla tehtiinkin ero ”historian Jeesuksen” ja ”kirkon Kristuksen” välille.

Huttusen ”olo” perustellaan järkeen perustuvalla tutkimuksella. Huttunen siis hyväksyy tutkimuksen ja perustelee sitä omalla kokemuksellaan. Toimittajana hän ottaa myönteisesti kantaa kyseisen Jeesus-tutkimuksen puolesta. Eritoten, kun kerrankin Kohtaamispaikkana krypta -tilaisuudessa on tilaa aidolle järjenkäytölle.

Jumala – kätketty löydettäväksi? 16, 12–13

Artikkelissa Markus Partanen esittelee kristillisten ajattelijoiden näkemyksiä.

Siinä keskeisen sijan saavat ajattelijat, jotka korostavat Jumalan käsittämättömyyttä. Yksi väliotsikko kysyy, paljastuuko kaikki Jeesuksessa. Otsikon alla sijaa saavat Lutherin ja isä Antoine Levyn Kristus-keskeiset tulkinnat. Loput neljä väliotsikkoa kuvaavat artikkelin pääasiallista sisältöä: Jumala on käsitteiden ulottumattomissa; Poissaolon kokemuksia muinaisuudesta; Kätkeytymiskokemus voidaan psykologisoida; Salaisuus luiskahtaa kuin saippuapala.

– On perin virkistävää löytää uudelleen käsitys kätketystä, salatusta Jumalasta tai sellainen puhetapa, jossa Jumalaa ei kuvata sen kautta, mitä hän on, vaan sen mukaan, mitä hän ei ole, Partanen kirjoittaa.

– Oli Jumalan olemassaolosta mitä mieltä tahansa, ihmiskokemus hänen kätkeytymisestään tai poissaolostaan on aito eikä sitä voi tehdä tyhjäksi, vaikka kokemus itsessään on avoin kaikenlaisille tulkinnoille.

– Ihmisen ikuisena kohtalona on etsiminen ja kaipaus. Hän ojentaa kätensä Jumalaa kohti – se on kuin tavoittelisi saippuapalaa. Kosketus saattaa syntyä hetkeksi, mutta pian ote luiskahtaa jälleen.

Partanen muistuttaa kuitenkin, että moni teologi painottaa Jumalan tuntemisen mahdollisuutta. Salaisuuden voi saada selville.

– Olisiko kristittynä elämisessä loppujen lopuksi mitään mieltä, jos näin ei olisi, toimittaja kysyy.

Lutherin mukaan Jumala on paitsi salattu, Deus absconditus, myös paljastettu, Deus revelatus. Partanen mainitsee, että Lutherin mukaan Jumalan olemus paljastuu ja tulee

ymmärretyksi Kristuksessa. Hän toteaa, että tällainen ajattelu jättää vähemmän tilaa Jumalan sanomattomuuden ja käsittämättömyyden korostamiselle. Inkarnaation eli Jumalan ihmiseksi tulemisen ajatus on yhteinen koko kristikunnalle. Artikkeli kuitenkin päätyy korostamaan Jumalan sanomattomuutta inkarnaation sijaan. Miksi? Miksei lehti lainaa Raamatun paikkaa, jossa sanotaan:

Me tunnustamme, että meidän uskomme pyhä salaisuus on suuri: Hän ilmestyi ihmisruumiissa, hänet julistettiin vanhurskaaksi Hengen voimasta, enkelit saivat hänet nähdä, hänestä saarnattiin kansoille, häneen uskottiin maailmassa, hänet korotettiin kirkkauteen. (1.Tim. 3:16)

Myös Roomalaiskirjeessä (16:25) Paavali puhuu Jeesuksen Kristuksen sanomasta paljastettuna salaisuutena, joka on ikiajoista saakka ollut kätkettynä.

Lopuksi Partanen siteeraa jesuiittapappi Gerard W. Hughesia:

– Mitä enemmän Jumalan salaisuus saa meistä otetta, sitä selvemmin me tajuamme, että kysymyksessä on salaisuus.

Partasen artikkeli päättyy toteamukseen:

– Etsijä palaa alkupisteeseen.

Partanen viittaa kirkkoisiin ja mystikoihin sekä Raamattuun nimenomaan kätkeytymisen näkökulmasta. Raamatulla Partanen perustelee Jumalan salattua olemusta:

– Ajatus Jumalan kätkeytymisestä pohjautuu kristinuskon pyhiin kirjoituksiin.

Partanen viittaa Jobin tuskailuun ja Mooseksen kohtaamiseen Jumalan kanssa. Mooses näki Jumalan vain takaapäin, mutta kuuli hänen äänensä. Myös itse Kristus tunsi elämänsä lopussa Jumalan hylänneen hänet.

Partanen ei kuitenkaan juuri tuo artikkelissaan esille niiden monien kokemusta, että Jumalan voi löytää, hänet voi tuntea ja jopa maistaa pyhässä ehtoollisessa. Esimerkiksi hurskas ja jumalaapelkäävä Simeon sai pitää Jeesusta käsivarsillaan ja huudahti:

Herra, nyt sinä annat palvelijasi rauhassa lähteä, niin kuin olet luvannut. Minun silmäni ovat nähneet sinun pelastuksesi, jonka olet kaikille kansoille valmistanut: valon, joka koittaa pakanakansoille, kirkkauden, joka loistaa kansallesi Israelille. (Luuk. 2:29–32)

Jumala on rakkaus – vaan entäpä jos erehdyn? 16, 13

Marja Kuparinen on kirjoittanut pohdiskelevan artikkelin Partasen Jumala-artikkelin kylkeen. Ensin Kuparinen luettelee, mihin kaikkeen hän ei tarvitse Jumalaa. Häntä ei tarvita yksityiskohtaisten moraalisääntöjen nikkariksi, suojaamaan pahalta ja sairauksilta, häntä ei tarvita muiden nujertamiseksi, ihmeparantumisiin tai etuoikeuksiin. Marja Kuparinen tarvitsee Jumalaa rakastamaan elämää mitään pelkäämättä, ketään tuomitsematta. Kuparinen kieltää kysymästä häneltä todisteita Jumalasta.

– Katson sisimpääni ja näen joskus heikon häivähdyksen valoa ja läsnäolon varjomaisen aavistuksen. Viriävässä toivossa on kuitenkin kyllin. Totta, se on askel tyhjän päälle. Hullun rohkeutta.

Kuparinen myöntää, että hän voi erehtyä täydellisesti. Mutta hän kirjoittaa elävänsä mieluummin tyhjän päällä ja luottamuksessa läsnäoloon.

Kirjoituksessa uskonelämä nähdään tyhjän päällä elämisenä. Raamatussa Kristusta kuvataan kallioksi (1. Kor. 10:4). Jeesus kertoi vertauksen (Luuk. 6), jossa kaksi miestä rakensi majan, toinen maan pinnalle, toinen kalliolle. Tulvavesien tultua se talo kesti, jonka perustus oli laskettu kalliolle. Huomionarvoista vertauksessa on se, että Jeesus kuvaa kallioperustalle rakentanutta miestä sellaiseksi, joka tulee hänen luoksensa, kuulee hänen sanansa ja tekee niiden mukaan. Kristityt ovatkin aina halunnet uskoa elävänsä Kristus-kallion varassa. Siksi kuulostaa häkellyttävältä, että Kuparinen kuvaa uskoa elona tyhjän päällä.

Kuparisen pohdiskelua voi pitää tyypillisenä nykyihmiselle. Teksti kuvaa individualistisen ihmisen sielunmaisemaa, jossa Raamatun opetuksia ei pidetä ensisijaisina. Kaukana uskonasioista elävälle ihmiselle ei tule mieleen mennä Jeesuksen luo, kuulla hänen sanojaan ja tehdä niiden mukaan. Kuparinenkin sanoo, ettei hän tarvitse Jumalaa suojaamaan häntä pahalta, sairauksilta tai onnettomuuksilta – ellei samaa suojaa ole tarjolla ”meille kaikille”. Raamattu kuitenkin kertoo, että Jeesus itse opetti seuraajilleen Isä Meidän -rukouksen, jossa pyydetään mm. näin: ”Äläkä anna meidän joutua kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta.”

Vanhat rakenteet on pakko purkaa 20, 7

Juhani Huttusen artikkeli esittelee jälleen hiippakuntadekaani Ari Hukarin aatteita kirkon nykytilasta. Artikkeli sisältää monta väitettä uskosta ja Jumalasta. Työkseen Hukari ohjaa papistoa ja antaa johtamiskoulutusta kirkkoherroille. Hän moittii kirkkoa teologian eli uutta luovan uskonnollisen ajattelun puutteesta.

Ollessaan lähetystyössä Lähi-idässä Hukari huomasi, että muslimeilla oli jo suhde Jumalaan ja Jumala oli jo läsnä heidän elämässään. Aiemmin Hukari oli ajatellut, että pappi välittää sanomaa syöttämällä sitä yksisuuntaisesti seurakuntalaisille. Suomeen palattuaan näki sellaisen lähetysnäyn vääräksi, jossa jumalattomia talutetaan armon helmaan. Hukarin mielestä kirkon ongelma on se, että se tarjoaa postmodernin ihmisen kysymyksiin modernin ajan vastauksia.

– Silti kirkossa kuvitellaan edelleen, että ihmiset ovat lampaita, joita on ruokittava kädestä suuhun. Se ei sovi nykyihmiselle, joka demokraattisessa prosessissa vertailee ja keskustelee ja tekee sen perusteella valintoja, Hukari sanoo.

Hänen mielestään perinteinen paimenkuvasto, joka pitää seurakuntalaisia ”laumana”, synnyttää riippuvuuskulttuuria, jossa ihmiselle ei ole tilaa aikuistua. Artikkelissa todetaan, että postmodernille maailmalle on ominaista, että siinä ei ole vain yhtä totuutta. Totuus riippuu kulloisestakin kielipelistä. Kirkon kannalta tämä merkitsee sen tunnustamista, että Jumalan sanan vahtikoirat voivat olla yhtä kaukana totuudesta kuin muutkin. Ari Hukarin mielestä kirkon joutaakin luopua oikeassa olemisen vimmasta.

Hukarin mukaan ongelmana on se, että Lutheria luukuttaessaan kirkko ei aidosti kuuntele ihmistä. Papin tehtävänä on Hukarin mukaan luoda keskustelunalusta, jossa autonomiset ihmiset muodostavat itse näkemyksiä todellisuudesta. Pappi ei saisi yksisuuntaisesti syöttää Jumalan sanaa seurakuntalaisille.

Hukarin lisäksi Huttunen viittaa muihinkin tahoihin, jotka paljastavat toimittajan myönteisen suhtautumisen haastateltavaansa.

– Tähän nipottajat huomauttavat, että kysyköot muut, mutta vastaus on rovastilla, joka tietää, miten asiat ovat.

Huttunen kategorisoi nipottajiksi sellaiset seurakuntalaiset, jotka luottavat rovastin sanaan. Huttunen myös varoittaa lukijoitaan ennen Hukarin viimeistä kommenttia, jossa hän määrittelee uskoa. Kommentti ”varmaan hirvittää jotakuta”, mutta painetaan nyt kuitenkin.

Hukari siis haluaa kirkosta sellaisen, joka aidosti kuuntelee ihmisiä. Kuten todettu, Vuoropuhelun kirkko -strategiassa puhutaan samaan tyyliin. Sen mukaan evankeliumin julistaminen on kirkon päätehtävä. Samalla se kuitenkin haluaa pysähtyä yksittäisen ihmisen luo ja kuunnella. Kuunteleminen merkitsee VK:n (2004, 17) mukaan läsnäoloa, rinnalla kulkemista, tilan antamista.

– Jokaisen ihmiset kokemukset ovat aina totta, Hukari sanoo.

Hukarin maalaama kuva kirkosta on aika äärimmilleen viety. Pappi tarjoaa keskustelualustaa, papin ei kuulu julistaa totuutta. Pappi voi olla yhtä kaukana totuudesta kuin muutkin. Totuus on kokemuksessa. Lisäksi Hukarin mukaan jokainen ihminen on teologi. Artikkeli määrittelee teologian puheeksi siitä, mikä antaa ihmiselle elämän tarkoituksen.

Lähetystyössä Lähi-Idässä Hukari ”huomasi”, että muslimeilla oli jo suhde Jumalaan. Hukari siis pitää heidän jumalaansa Jumalana. Raamattu sanoo:

”Jolla on Poika, sillä on elämä. Jolla ei Jumalan Poikaa ole, sillä ei ole elämää.” (1.Joh. 5:12)

Hukari asettaa samalla kyseenalaiseksi koko lähetyskäskyn, jossa Jeesus käskee menemään kaikkialle maailmaan ja julistamaan evankeliumi kaikille luoduille.

Artikkeli on provosoiva keskustelunherättäjä. Huttunen ei kritisoi Hukaria saati aseta tämän teesejä kyseenalaisiksi. Kirkko ja Kaupunki esittelee tunnontuskitta hiippakuntadekaanin aatteita, joissa kirkon perustaa ravistellaan rankalla kädellä. Tämäkö on sitä vuoropuhelun kirkkoa?

Jumala, johon en usko 20, 12–13

Artikkelissa toimittaja Kaisa Raittila kertoo avoimesti omasta uskostaan ja sen taustoista. Hän aloittaa varoituksen sanalla:

– Tämä ei ole kirkon uskon puolustus eikä Raamattuaan kirjaimellisesti lukevien mieleen. Tämä on yhden ihmisen puheenvuoro, kertomus siitä, miten minulle on Jumalan kanssa käynyt.

Raittila kertoo syntyneensä lestadiolaiseen kotiin. Nuorena hän oli mukana monen kristillisen järjestön toiminnassa ja kertoo tulleensa uskoonkin useamman kerran. Äidiksi tultuaan Raittila ajatteli, että uskon voi siirtää lapsille, mutta on sittemmin joutunut antamaan heille saman vapauden kuin itselleen. Sitten Raittila tykästyi paikallisseurakuntaan, koska yhdistysten ja liikkeiden maneerit ja yksisilmäisyys häiritsivät.

– Pitkään siivosin tietämisen pakkoa. Sekin aika tuli, etten yhtynyt uskontunnustukseen, kun en voinut pitää sitä totena. Sitten huomasin, ettei usko ole totuuksille sukua. Pelkästä aavistelusta ei kannata todistaa huulet törössä. Lakkasin kysymästä uskoa itseltäni. Ripustauduin kirkkoni uskoon.

Kuten saman numeron toisessa artikkelissa Ari Hukari ”huomasi”, että Jumala oli jo läsnä muslimien elämässä, tässäkin Raittila ”huomasi”, että usko ei ole totuuksille sukua. Raittilan huomio on vahva. Jeesus sanoo itsestään, että hän on tie, totuus ja elämä. Ei kukaan pääse Isän luo muuten kuin hänen kauttaan (Joh. 14:6). Kuitenkin Raittila kirjoittaa huomanneensa, että usko on uskoa. Usko ei ole sukua totuudelle. Roomalaiskirjeen (10:17) mukaan usko syntyy kuulemisesta, mutta kuulemisen synnyttää Kristuksen sana. Raamatun mukaan uskolla ja totuudella on siis tietynlainen sukulaisuussuhde.

Raittilan usko ei kuitenkaan ole niin individualistista kuin Ari Hukari sanoo nykyihmisen uskon olevan. Raittila ”ripustautui kirkkonsa uskoon”. Tämä lienee seurakunnalle mieleen. Raittilan suhde kirkkoon on kuitenkin kaksijakoinen. Toisaalta hän kiittää sitä Raamatun kertomuksien varjelemisesta ja toisaalta hän soimaa kirkkoa siitä, että se on vieroittanut hänet Jumalasta.

– Mutta vaikeinta on se, ettei kirkko anna Jumalan olla. Kirjoittamalla Jumalan tarkasti riville kirkko vakuuttaa minut siitä, että Jumala on pudonnut rivien väliin. Kirkko ei anna minun etsiä Jumalaa, koska kirkko tietää jo, että Jumala on Raamatussa, kirkossa

ja sakramentissa. Se syyllistää syrjässä roikkujien vieraudentunteet huomaamatta itse puuhailevansa tutun ja turvallisen parissa.

Raittila sanoo, että aikuisella on avara mieli, joka suhteellistaa luovuttamattomiksi kutsutut totuudet. Siksi kirkossa on vaikeaa olla aikuinen. Raittila kirjoittaa kuunnelleensa loppuun kirkon sanat. Hän haluaa olla osa sitä maailmanlaajuista joukkoa, joka etsii pyhän salaisuutta. Hän ei halua yhtyä Jeesuksen sanaan, joka sanoo, ettei kukaan pääse Isän luo muuten kuin hänen kauttaan.

– Mutta en käsitä, miksi pyhän salaisuuden ympärille pitää piirtää paremmin tietämisen ja asialle vihkiytymisen tarkka raja.

Usko on Raittilalle pyhä salaisuus. Jumala on hänelle löytymätön. Hän ihmettelee paperinmakuisen Jumalan puolustajia, joille tärkeintä on Raamatun tapahtumien historiallinen totuus. Raittila taasen ei tiedä väkevämpää kuin symboli.

Yksi jutun viidestä väliotsikosta kuvaa jutun sanomaa: ”Yksi yhteinen pyhä”. Koko juttu on yhden pyhän salaisuuden puolustamista. Kenenkään ei Raittilan mukaan pitäisi väittää tuntevansa tuota totuutta muita paremmin.

Sairaus laittaa merkitykset puntariin 32, 14–15

Jaakko Kaartinen-Koutaniemen artikkelissa sairaalapapit kertovat siitä, miten ihmiset pärjäävät vakavan sairauden iskettyä. Jutussa puhutaan paljon siitä, mistä ihminen joutuu luopumaan elämänsä loppuvaiheilla ja siitä, miten pienet arkiset asiat tuntuvat lopulta arvokkailta. Kuoleman jälkeistä aikaa jutussa sivutaan vain vähän.

– Kuoleman edessä myös hengellisyys tulee useimmille tärkeäksi. Loppuvaiheessa sairaus riisuu niin perinpohjaisesti, että jäljelle jää vain ihminen ja ikuisuus. Silloin millään arkisellakaan ei enää ole merkitystä, sanoo Brita Lindgren.

Hengellisyyttä ei tässä vaiheessa määritellä sen tarkemmin. Myöhemmin Kaartinen-Koutaniemi kirjoittaa, että hengellisyys kurottaa luottavaisesti tuonpuoleiseen. Se on aika abstraktisti ilmaistu. Kaartinen-Koutaniemi ei puhu Jumalasta, vaan

tuonpuoleisesta. Onko kuolemaisillaan olevan ihmisen helppo kurottaa kohti tuonpuolta, vai olisiko huuto sittenkin helpompi kohdistaa persoonalle, Taivaan Isälle?

– Toki sitä pohtii ääneen monikin, että asiat Jumalan kanssa täytyisi olla kunnossa. Mutta täällä riittää tekemistä siinä, että eletään tätä päivää. Ahdistunutta synnintuntoa ei elämän loppuvaiheesta löydy, Merja Hållfast sanoo.

Myllypuron sairaalan pitkäaikaishoidon osaston pappina toimivan Hållfastin kommentti luo mielikuvaa, että iankaikkiset kysymykset jäisivät papilta hiukan vähemmälle huomiolle kuin arkinen elo. Pappi ei ala haastattelussa selvittää, mitä hän tällaisiin pohdintoihin vastaa. Jos artikkelia lukee joku, joka miettii, ovatko hänen asiansa kunnossa Jumalan kanssa, vastausta ei tule. Juttu ei tunnu pyrkivän rakentamaan lukijaa vaan enemmänkin kuvailee viimeisillä metreillään elävien ihmisten tuntoja.

Sen pappi tietää, että ahdistunutta synnintuntoa ei elämän loppuvaiheesta löydy. Vaikka ihmiset siis pohtivat, ovatko heidän välinsä kunnossa Jumalan kanssa, se ei herätä ahdistusta. Myllypuron sairaalavuoteilla ei varmaan juuri lueta seuraavaa psalminpätkää:

> Sinä otat syntimme silmiesi eteen, salaisetkin synnit sinä paljastat katseellasi. Vihasi alla meidän päivämme vaipuvat, vuotemme haihtuvat kuin henkäys. Seitsemänkymmentä on vuosiemme määrä, tai kahdeksankymmentä, jos voimamme kestää. Ja kaikki niiden meno on vain turhuutta ja vaivaa, ne kiitävät ohitse, ja me lennämme pois. Kuka tuntee vihasi koko ankaruuden? Kuka kylliksi pelkää sinun kiivauttasi? Opeta meille, miten lyhyt on aikamme, että saisimme viisaan sydämen. (Ps. 90: 8–12)

Jeesusta ei mainita jutussa lainkaan. Hänen sijastaan puhutaan arkisista asioista, kuten Kätilöopiston sairaalapappi Anneli Vuento lausuu:

– Jokaisen vakavan sairauden keskellä ja kuoleman uhan äärellä löytyy ja korostuu ymmärrys siitä, että elämän tärkeät asiat ovat aika tavallisia ja arkisia, mutta korvaamattoman, suunnattoman arvokkaita.

Jumalakin jää artikkelissa syrjään. ”Kun sairaus riisuu ihmisen, jäljelle jää vain ihminen ja ikuisuus.” Ikuisuutta ei kuitenkaan eritellä, vaikka Raamatusta käy ilmi, että ikuisuuden voi viettää tasan kahdella tavalla:

> Monet maan tomussa nukkuvista heräävät, toiset ikuiseen elämään, toiset häpeään ja ikuiseen kauhuun. (Dan. 12:2)

Onko hivenen outoa, kun seurakuntalehden jutussa viitataan ikuisuuteen ja väleihin Jumalan kanssa, mutta lukijalle ei selvennetä papin kantaa? Eihän veisi paljoakaan palstatilaa, jos mainittaisiin esimerkiksi, että kristinuskon mukaan Jeesus elää ikuisesti, ja hänellä on kuoleman ja tuonelan avaimet (Ilm. 1:18). Häneen turvaamalla välit saa kuntoon Jumalan kanssa.

On vain tämä hetki 33, 12–13

Susanna Saxellin ja Sirkku Inkisen artikkeli esittelee mindfulness -menetelmää, jossa keskitytään olemaan tietoisesti hetkessä läsnä. Ensin esitellään kouluttaja Leena Pennasen ja menetelmän kehittäjän Jon Kabat-Zinnin ajatuksia, sitten kirkon uskontokasvatussihteeri Pekka Y. Hiltunen kommentoi menetelmää. Pennanen korostaa, että menetelmään ei liity mitään mystiikkaa tai erikoisuutta. Hän kertoo käyttävänsä Kabat-Zinnin kehittämiä harjoituksia.

– Yksinkertaisesti sanottuna niissä on kyse kyvystä palata siihen, mitä on kullakin hetkellä tekemässä, Leena Pennanen sanoo.

Artikkelin otsikko on yllättävä ollakseen seurakuntalehdessä: ”On vain tämä hetki”. Se hätkähdyttää, sillä kristityillä on tapana odottaa iankaikkista elämää, vaikka eläisivätkin ”täysillä” hetkessä kiinni. Paljastaako otsikko menetelmän perusidean: elä nyt, kun muutakaan ei ole odotettavissa?

Saxell ja Inkinen kirjoittavat, että myös kirkon piirissä on herännyt kiinnostus kehomeditaation tekniikoita kohtaan. Hiltusen mukaan aikamme vaatii sitä, että monet päivittävät vanhoja kristillisiä mietiskelymuotoja ja soveltavat itäisempiä tekniikoita omaan maailmankuvaansa. Kirkkomme spiritualiteetti on Hiltusen mukaan osin hakusalla, vaikka kirkossa on aina meditoitu ja kehollisuus on osa kristinuskon ydintä.

Mindfulness -menetelmän buddhalaistaustaa ei jutussa arvostella. Pennanen korostaa, ettei menetelmään liity mitään mystiikkaa. Thaimaassa asunut Hiltunen puolestaan on perehtynyt buddhalaisuuteen ja tietää monien mietiskelytekniikoiden tulevan idän perinteestä. Hän on käynyt Ruotsissa kristillisen zenmietiskelyohjaajan koulutuksenkin. Kirkon työntekijänä Hiltunen näkee kuitenkin menetelmän rajallisuuden.

– Mutta kuolemaa ei voi itse parantaa. Ja yliherkkää yliminää voi rauhoittaa, aitoa syyllisyyttä ei.

Artikkelin lopussa asiaa katsotaan myös kristillisestä näkökulmasta. Olemassaolon harjoittelu on Hiltusen mukaan jo kristinuskoa. Hiltunen siis linkittää buddhalaisperäisen olemisen harjoittamisen kristinuskoon. Tässä artikkelissa Jumala rakastaa ja tahtoo, että ihminen on olemassa. Se riittää. Hiltunen ei kylläkään kerro, mihin. Hiltunen jatkaa, että jos mieli on hiljaa, hän löytää paremmin itseään, ja jos hyvin käy, vieläpä paikan Jumalan edestä. Vaikuttaa siltä, että Jumalan rooli jää aika vähäiseksi.

On tietysti muistettava, että artikkeli käsittelee nimenomaan mindfulness -menetelmää, ei tapaa kohdata Jumala. Jos ensisijainen tarkoitus olisi löytää itsensä Jumalan edestä, ei hiljaista mielensä tyhjentämistä varmaankaan esiteltäisi ykköskeinona. Juttu keskittyy ihmiseen itseensä ”ilman mystiikkaa”. Artikkeli antaa kuitenkin ymmärtää, että menetelmä on kenties yksi tapa tavoittaa Jumala – jos hyvin käy. Ihmiselle annetaan aika vapaat kädet etsiä itseään ja samalla Jumalaa. Eihän Jumala luterilaisen uskontunnustuksen mukaan toki ole sidottu yksin seurakuntayhteyteen, sanaan ja sakramentteihin, vaan hän on mielikuvituksellinen Jumala. Kirkon mukaan nämä ovat kuitenkin ensisijaisia ja varmoja tapoja kohdata Jumala.

Mindfulness on houkutteleva elämäntapa 33, 13

Marja Kuparinen on tehnyt mindfulness -artikkelin kainaloksi arvostelun kahdesta kirjasta, jotka menetelmän ”isä” Jon Kabat-Zinn on kirjoittanut. Artikkelin otsikko kuuluu: ”Mindfulness on houkutteleva elämäntapa”. Enää ei siis ole kyse menetelmästä, vaan elämäntavasta. Siksi kuulostaakin arveluttavalta, kun Kuparinen kirjoittaa:

– Tällainen meditaatio todellisuuden edessä tai keskellä ei ole sitoutunut mihinkään uskontoon – paitsi siinä mielessä, että ihminen oppii vähitellen arvostamaan omaa elossa olemistaan ja näkemään, että hän on elävässä yhteydessä todellisuuteen.

Yksinkertainen ja vapaa elämäntapa houkuttelee Kuparista. Sitä ei voi kuitenkaan hänen mukaansa saavuttaa, jos haluamme pitää kiinni aatteistamme ja mielipiteistämme, siitä

miten asioiden kuuluu olla. Kristinuskoon kuitenkin liittyy paljon tällaisia aatteita siitä, miten asioiden kuuluu olla.

Mutta se, joka kiinnittää katseensa vapauden täydelliseen lakiin ja jää sen ääreen, ei unohda kuulemaansa vaan tekee sen mukaisesti, ja kerran hän on saava kiitoksen siitä mitä tekee (Jaak.1:25). Jumalan ohjeet ovat täydelliset, Herran sana on kirkas ja puhdas. Kuin kilpi hän suojaa niitä, jotka hakevat hänestä turvaa. (Ps. 18:30)

Lisäksi Kuparinen kirjoittaa hallitsemisesta, vastustamisesta ja taistelemisesta luopumisesta ainaisen tavoitteisiin pyrkimisen sijasta. Kuparisen mukaan tuntuu erityisen hyvältä luopua myös arvostelusta, erityisesti oman itsensä suhteen. Kuparinen ottaa kantaa. Elämäntapa houkuttelee ja tuntuu hyvältä.

– Keskittyessään olemassa olevaan todellisuuteen ihminen oppii toistuvasti, miten sitkeästi hän tarrautuu mielipiteisiinsä ja pelkoihinsa. Irtipäästäminen on elinikäinen prosessi, ja loppukoe suoritetaan kuoleman lähestyessä.

Tässä viitataan jo kuolemaan. Pitäisikö siihenkin valmistautua päästämällä irti mielipiteistään ja peloistaan? Taistelusta luopumisen ajatus on epäkristillinen. Paavali kehotti juoksemaan sinnikkäästi loppuun sen kilpailun, joka on edessämme, katse suunnattuna Jeesukseen, uskomme perustajaan ja täydelliseksi tekijään (Hepr. 12: 1–2). Kristinusko on kiinnipitämistä, ei luovuttamista. Kristinuskon on enemmän kuin elämäntapa. Jeesuksen seuraamiseen ei kuulu ”ei-tietäminen”, johon Kabat-Zinn artikkelissa kehottaa.

– Jon Kabat-Zinn puhuu vapauttavasti myös ei-tietämisestä, joka on täysin sallittu olemisen tila. Kärsivällisyyttä tarvitaan, sillä usein – vieläpä hyvin tärkeinä aikoina – meillä ei ole aavistustakaan siitä, minne olemme matkalla tai edes missä polku on. Hän kehottaa näkemään oman elämän matkana ja polun hyvin henkilökohtaisena asiana: ”Et voi jäljitellä kenenkään muun matkaa ja pysyä uskollisena itsellesi. Oletko valmis kunnioittamaan ainutlaatuisuuttasi tällä tavoin?” kysyy Kabat-Zinn.

Usein ihmisillä ei ole aavistusta siitä, minne he ovat matkalla tai missä polku on. Tämä ei kuitenkaan päde kristittyihin. He tietävät, kuolemankin edessä, että he ovat matkalla taivaaseen ja Jeesus on polku. Kabat-Zinnkin sen toteaa: ihminen ei voi jäljitellä kenenkään muun matkaa ja pysyä uskollisena itselleen. Jos ihminen seuraa Jeesusta, hän

ei voi pysyä uskollisena itselleen, se ei ole tarpeen. Kristityn on syytä olla ennen kaikkea uskollinen Jeesukselle. Kristitty sanoo:

> Enää en elä minä, vaan Kristus elää minussa. Sen elämän, jota tässä ruumiissani vielä elän, elän uskoen Jumalan Poikaan, joka rakasti minua ja antoi henkensä puolestani. (Gal. 2:20)

Miksi kristinuskon sanoma ei mahdu tähän juttuun? Miksi mindfulness esitellään hyvänä ja houkuttelevana elämäntapana, vaikka se johtaa kristityn harhaan? Samalla väitetään, ettei kyseinen meditaatio ole sitoutunut mihinkään uskontoon. Onko tavoitteena, ettei seurakuntalehden lukijakaan sitoudu mihinkään uskontoon, sillä meditaatio esitetään elämäntapana, elinikäisenä prosessina?

Yhdessä nämä kaksi artikkelia mindfulness -menetelmästä antavat runsaasti kristinuskon vastaista opetusta ja tuovat Jumalaa esille vain vähän. Fokus on ihmisessä itsessään, mutta seuraukset ovat radikaalit: ihminen luopuu taistelusta ja loppukoe suoritetaan kuoleman lähestyessä. Jos hyvin käy, Jumalan voi löytää, mutta polku on kuitenkin hyvin henkilökohtainen asia. Kenenkään matkaa ei kehoteta jäljittelemään.

Vaikka menetelmä olisi täysin vailla mystiikkaa, kuten Pennanen väittää, harjoittelun seuraukset ovat järisyttäviä. Ja Hiltunenkin muistuttaa, ettei aitoa syyllisyyttä rauhoiteta menetelmän avulla. Siihen tarvitaan Jumalaan turvautumista, jota Hiltunen tosin ei suoraan sano.

Artikkeli ei ravitse kristittyä, Jumalan sanaan ei viitata lainkaan. Tällaistako evästä Helsingin seurakuntayhtymä haluaa tarjota omilleen?

Minun maailmani loppuu 40, 16–17

Marja Kuparisen artikkeli kertoo hänen suhtautumisestaan omaan kuolemaansa. Jutun pääteema on otsikon mukainen: pahinta kuolemassa on se, että minun maailmani loppuu. Jutussa kuolema nähdään oman maailman loppuna, jopa minuuden loppuna. Jumala mainitaan artikkelin loppupuolella muutamaan otteeseen.

¬Mutta me säilymme aina Jumalan muistissa, sanoo toinen ystävä. Hän on pappi.

Kun kuolema tulee, minuus kuolee, mutta säilymme Jumalan muistissa. Kristinuskon mukaan kysymys on kuitenkin vielä syvemmästä todellisuudesta:

> Jeesus sanoi: "Minä olen ylösnousemus ja elämä. Joka uskoo minuun, saa elää, vaikka kuoleekin, eikä yksikään, joka elää ja uskoo minuun, ikinä kuole. Uskotko tämän? (Joh. 11: 25–26)

Tätä todellisuutta Kuparinen ei kuvaa, hän ei mainitse Jeesusta lainkaan. Kuparisen usko kantaa toisinaan. Kun näin on, hänen mielensä suuntautuu luottavaisena tulevaan, jolloin rakastava Jumala odottaa ja oikeus toteutuu. Tässä hän viittaa kristinuskoon, jonka mukaan uskova saa kuolemansa jälkeen elää ikuisesti Jumalan läsnäolossa. Oikeuden toteutumisella Kuparinen viittaa viimeiseen tuomioon, jossa Jumala tuomitsee kaikki ihmiset tekojensa mukaan. Kristukseen uskovat ovat puetut hänen vanhurskauteensa, joten he perivät ikuisen elämän Jumalan yhteydessä. Muut joutuvat iankaikkiseen kadotukseen (Ilm. 20:12).

Toisina päivinä Kuparinen kokee, että Jumala on lähempänä kuin hänet omat ajatuksensa. Silloin hänelle ei ole väliä, jatkuuko elämä, ja missä muodossa. Kuparinen kyseenalaistaa elämän jatkumon, koska Jumalan läsnäolossa on juuri nyt jo kylliksi.

Artikkeli loppuu kehotukseen: Älä siis pelkää, vaan rakasta elämääsi. Ei maailma tähän lopu – ihminen vain.

Jumala on tässä artikkelissa oikeudenmukainen Jumala, joka muistaa, tietää ja odottaa. Joskus Jumala on hyvin lähellä, ja pyhän läsnäolo tyydyttää. Usko vaihtelee päivien mukaan. Oikeastaan usko on tässä tunteiden kaltainen, vaikka Kuparinen ei kirjoitakaan, että hänestä tuntuu kuin Jumala olisi lähellä. Jumala on. Toisina päivinä Kuparinen on yksin ja synkistelee. Sanooko hän, että Jumala ei ole silloin läsnä? Tarkoittaako Kuparinen, että kun hän on yksin, hän todella on yksin, eikä Jumalakaan ole läsnä? Kuparinen tuntuu kuvaavan tunteitaan, olotilojaan. Olotilat vaikuttavat kuitenkin olevan reaalisia todellisuudentiloja, kun Kuparinen ei halua oikoa käsityksiään. Jumala joko on tai ei ole läsnä, päivästä riippuen.

Kuparinen kertoo artikkelissa ostaneensa kirpputorilta kuolinmekon itselleen parilla eurolla. Se hiukan kiristää rinnasta, mutta tarvittaessa sen selän voi viiltää auki, Kuparinen toteaa. Miksi artikkelissa ei puhuta taivaan kekkereistä, joissa valitut on puettu valkoiseen hääpukuun?

Tämän jälkeen näin suuren kansanjoukon, niin suuren, ettei kukaan kyennyt sitä laskemaan. Siinä oli ihmisiä kaikista maista, kaikista kansoista ja heimoista, ja he puhuivat kaikkia kieliä. He seisoivat valtaistuimen ja Karitsan edessä yllään valkeat vaatteet ja kädessään palmunoksa ja huusivat kovalla äänellä: ─ Pelastuksen tuo meidän Jumalamme, hän, joka istuu valtaistuimella, hän ja Karitsa! (Ilm. 7:9─10)

Kuparinen jättää mainitsematta tulevan asunsa, hän puhuu vain tämänpuoleisesta vihreästä, pitkästä ja pehmeästä mekostaan. Seurakuntalehden lukijoissa on takuulla niitä, jotka eivät ole kuulleet hohtavan valkoisesta asusta puhuttavankaan. Lukijaa jää askarruttamaan, miksi Kuparinen ei halua jakaa taivaan todellisuutta vaan pitäytyy inhimillisiin pohdintoihin.

Jumala on minulle absoluutti 44, 7

Sirkku Nyströmin kirjoittamassa Uskon vuosikymmenet -sarjassa esitellään 45-vuotiaan Munir Bakiehin uskoa. Syyriassa syntynyt mies on useiden kulttuurien kasvatti. Hänet kasvatettiin muslimiksi, mutta hän oli lapsena ja nuoruudessa tekemisissä myös kristittyjen kanssa. Niin myös nyt, kun hän on naimisissa suomalaisen naisen kanssa. Bakiehin suhde Jumalaan on moniulotteinen.

– Tiedän, että Jumala on luonut minut ja koko maailman. Hän on mukana kaikessa, ja hänessä me liikumme ja olemme. Jumala hengittää kaikessa ympärillä olevassa hyvässä ja kauniissa. Usko sen sijaan kukkii ja uudistuu jatkuvasti, Bakieh kuvaa. Hän Bakieh muistuttaa, että usko saattaa myös passivoida ihmiset. Jos he lamaantuvat, heistä tulee saamattomia.

Bakiehin Jumala on mukana kaikessa. Hän jakaa kristinuskon käsityksen siitä, että Jumalassa me liikumme ja olemme. Usko kukkii ja uudistuu jatkuvasti, luominen on jatkuvaa. Uskonnot uudistuvat ja lainaavat toisiltaan.

Ottaako toimittaja kantaa vai onko Bakiehin oma ajatus, että eri uskonnot ovat todellisuudessa saman uskonnon eri muotoja? Siitä ei synny tekstin perusteella varmuutta. Bakieh pitää vaarallisena yhteen tulkintaan jäämistä. Usko saattaa myös passivoida ja lamaannuttaa ihmisiä, eikä mikään silloin kehity.

Bakieh kohtaa itse Jumalan musiikin kautta. Jumala on Bakiehille absoluutti. Artikkelissa ei suoraan kerrota miehen nykyistä uskontoa. Pari on kuitenkin vihitty

Turun tuomiokirkossa. Yleisten edellytysten lisäksi kirkollisesti vihittävien tulee olla rippikoulun käyneitä kirkon jäseniä. Jos vain toinen vihittävistä on evankelis-luterilaisen kirkon jäsen, kirkollinen vihkiminen on mahdollinen, kun ev.lut. kirkkoon kuulumaton osapuoli on jonkin muun kristillisen kirkon tai uskontokunnan jäsen (http://www.naimisiin.info). Eli jos pari on vihitty kirkossa, miehen on oltava kristitty. Se ei kuitenkaan käy muuten artikkelista ilmi.

Lauri Oikarisen kirjaan perustuva faktalaatikko antaa ymmärtää, että keski-ikäisenä ihminen alkaa hahmottaa todellisuuden monimuotoisena. Myös muiden traditioiden tavat puhua Jumalasta ja perimmäisestä todellisuudesta muuttuvat kiinnostaviksi. Moni suostuu siihen, ettei yksiselitteisiä totuuksia ole. Oikarisen teksti näyttää puoltavan tätä näkemystä. Raamatussa on erilainen todistus:

Jeesus sanoo: "Minä olen tie, totuus ja elämä. Ei kukaan pääse Isän luo muuten kuin minun kauttani." (Joh. 14:6)

Rosvot ja muut ryökäleet, tervetuloa 44, 10–11

Tommi Sarlinin artikkeli kertoo ruotsalaisesta koomikosta ja kirjailijasta Jonas Gardellista, jolta on ilmestynyt uusi teos Om Jesus. Artikkelissa esitellään Gardellin uskontulkintaa melko perusteellisesti.

Gardellin Jeesus on kaukana siitä puhtoisesta ja herkästä Jeesuksesta, johon hän on lapsuudessaan tottunut. Hän on likainen ja oppimaton köyhä, joka tuskin syntyi neitseestä. Kolmikymppinen Jeesus oli julkisen toimintansa alkaessa jo aliravitsemuksen kumaraan painama vanhus.

– Gardell uskoo, että Jeesus oli tavallinen ihminen, joka kävi sisäistä taistelua. Jordanilla tapahtuneessa kasteessa Jumala otti hänet omaksi pojakseen, ja siitä alkoi kehitys, jossa Jeesus joutui jatkuvasti kysymään oman elämänsä tarkoitusta.

Gardellin mukaan Jeesus ei kuollut ihmiskunnan syntien vuoksi vaan jakaakseen kärsivän ihmiskunnan osan loppuun saakka. Hän uskoo Jeesuksen ylösnousemukseen, joka on merkki siitä, että Jeesus toimi Jumalan antamin valtuuksin. Gardellin mukaan uskomista pitää harjoitella. On hiljennyttävä ja rukoiltava, jotta usko voisi syntyä ja

elää. Jokaisen on käytävä oma henkilökohtainen kamppailunsa. Uskoon on loppujen lopuksi vain heittäydyttävä tai sitten on jäätävä järkeilemään ikuisesti.

Gardellin Jeesus hyväksyi ehdoitta. Sarlin kirjoittaa, että tavallisestihan meiltä odotetaan tapojen parantamista ennen kuin armo lankeaa. Se on vahva väite, eikä pidä paikkaansa. Seurakunnat julistavat kyllä armoa kaikille. Vasta kun ihminen on saanut syntinsä anteeksi ja ymmärtänyt armon kallisarvoisuuden, hän voi Jumalan avulla pyrkiä elämään Jumalan kunniaksi. Jeesuskin sanoi aviorikoksesta kiinni jääneelle naiselle: Mene, äläkä enää tee syntiä (Joh. 8:11).

Mutta syntien sovittajaa Gardell ei Jeesuksessa näe, vaan hänen mukaansa Jeesus kuoli jakaakseen kärsivän ihmiskunnan osan loppuun saakka. Gardell ei siis ota omakseen Raamatun punaista lankaa. Raamatussa sanotaan:

Hän on meidän syntiemme sovittaja, eikä vain meidän vaan koko maailman. (1.Joh. 2:2)

Sen sijaan Gardell yhtyy äitinsä evästykseen, jonka mukaan mikään korkeus eikä mikään syvyys, ei mikään mitä hän tekee voi erottaa häntä Jumalan rakkaudesta. Tosin kyseisessä raamatunkohdassa (Room. 8:39) sanotaan lopussa, ettei mikään luotu voi erottaa meitä Jumalan rakkaudesta. Siinä ei siis puhuta omista teoista.

Artikkelin mukaan usko on kamppailua ja harjoittelua. Usko syntyy ja elää, kun ihminen hiljentyy ja rukoilee. Uskoon on heittäydyttävä. Gardellin käsitys uskosta on aika ihmiskeskeinen. Uskon lahjaluonne ei tule tässä esiin, vaan usko on pikemminkin riippuvainen ihmisen omista ponnisteluista.

Lapsi painii uskon kanssa 46, 16–17

Kaisa Raittilan juttu opastaa vanhempia lasten uskonnollisessa kasvatuksessa. Artikkelin mukaan Jumalaan uskominen ei ole vaikeaa. Moni harjoittaa kristillisyyttä arjessa huomaamattaan. Kristinuskossa on Raittilan mukaan paljon yleisinhimillistä. Erityinen lisä on armottomuuden haastava armo. Määrittely on aika suuripiirteinen, kun toisaalta kristinuskossa on paljon sellaistakin, joka on vaikea ihmisjärjellä käsittää.

Pastori Anita Ahtiaisen mukaan jumalanpalvelus ja kirkon oppi ovat yrityksiä sanoittaa selittämättömän salaisuutta. Kristinusko nähdään siis selittämättömänä, salaisuutena. Oppi on vain sanoitusyritys, ei perinpohjainen selitys.

Artikkelissa sanotaan, että käytännössä jokaisen on rakennettava oma uskontunnustuksensa. Väitettä ei perustella mitenkään. Omaa uskontunnustusta peilataan kirkon viralliseen tunnustukseen, mutta pohjimmiltaan Jumala on salattu. Raittilan mukaan intuitiivinen aavistelu on tärkeämpää kuin sanat jotka ympäröivä yhteisö uskolle antaa.

Luterilaiset ovat perinteisesti arvostaneet suuresti uskontunnustusta ja Raamattua, joka on Jumalan ilmoitus. Artikkelissa Jumalaa pidetään salattuna ja aavistelu arvotetaan tärkeämmäksi kuin sanat. Samaa filosofiaa sovelletaan lasten uskonnolliseen kasvatukseen. Oppi on kuin kartta, jonka avulla voi harjoitella oikean reitin. Ajan mittaan karttaa ei enää tarvita, sen tehtävänä on ollut vain auttaa löytämään tie uskon luovuttamattomien salaisuuksien luokse.

Mitä ovat nämä uskon luovuttamattomat salaisuudet? Sitä artikkeli ei paljasta. Siinä tuskin viitataan suoraan Raamatun todistukseen:

> Me tunnustamme, että meidän uskomme pyhä salaisuus on suuri: Hän ilmestyi ihmisruumiissa, hänet julistettiin vanhurskaaksi Hengen voimasta, enkelit saivat hänet nähdä, hänestä saarnattiin kansoille, häneen uskottiin maailmassa, hänet korotettiin kirkkauteen. (1. Tim. 3:16)

Juttu antaa ymmärtää, että salaisuudet jäävätkin salaisuuksiksi, joita on parempi aavistella kuin yrittää paljastaa opin avulla. Abstrakteja asioita voi käsitellä intuitiivisesti. Jutussa sanotaan myös, että lapsen on hyvä oppia oman uskon äidinkieli. Sen jälkeen pystyy hahmottamaan myös muita katsomuksia ja uskontoja.

Artikkelin keskeisin anti on, että uskon luovuttamattomat salaisuudet päihittävät kirjaimelliset totuudet. Puhetyyli on vieras Raamattua konservatiivisesti lukevalle, koska siinä Jeesus toteaa, että Jumalan sana on totuus. (Joh. 17:17)

Vieraasta pöydästä uskaltaa maistaa 47, 4–5

Salla Korpelan jutussa kerrotaan Stömbergin koulun luokista, joissa on juhlittu muslimien paastokuukauden päättävää Eid al-Fitr -juhlaa. Samalla käsitellään yleisesti uskonnollisuuden ilmaisua koulumaailmassa.

-Yhdessä vanhempien kanssa sovittiin, että luokassa vietettävän tilaisuuden tarkoitus on kulttuurintuntemuksen välittäminen, ei uskonnollinen sisältö.

Artikkelin mukaan uskonnollisia tapoja voi siis harjoittaa ilman että hyväksyy uskonsisältöä. Salla Korpelan kommentissa päästään oman tutkimukseni kannalta kiintoisaan sisältöön. Korpela sanoo, että uskonnollisissa rituaaleissa ja symboleissa merkitykset syntyvät ihmisten mielissä ja ovat kulttuurisidonnaisia. Korpela ottaa väkevästi kantaa uskonnollisen suvaitsevaisuuden puolesta. Hänen mielestään toisen uskonnon rituaaleihin osallistuminen ei ole vaaraksi kenenkään sielulle eikä se uhkaa kenenkään jumalasuhdetta. Korpela ei kuitenkaan perustele vahvoja väitteitään.

Korpelalla on konstruktiivinen näkemys merkitysten synnystä. Ne ovat hänen mielestään kulttuurisidonnaisia, ne syntyvät ihmisten mielissä. Kun uskonnollisetkin merkitykset ovat siis kulttuurin tuotetta, ei ole mikään ihme, että uskonnollisen juhlan merkityksellisin elementti on tunne. Seurakuntalehden toimittaja väittää tässä, että parasta, mitä uskonnolliset rituaalit tarjoavat, on tunnelma.

Korpela samaistaa kristinuskon muihin uskontoihin sumeilematta sanomalla, että Jumala on kaikilta salattu. Artikkelin mukaan jokaisen usko on uskoa eikä tietoa. Uskontojen olemukseen kuuluu, että ne katsovat omistavansa oikean tien pelastukseen. Sen tähden muita uskontoja on syytä kunnioittaa. Korpelan sanojen takana on vahva perustavanlaatuinen olettamus. Sen mukaan kristittykin etsii salattua Jumalaa, ja yrittää tavoittaa hänet oman uskontonsa välinein. Kuitenkin kristinusko on itsessään paljastettu salaisuus, Jeesus on tie Jumalan luo. Ihminen ei enää hapuillen etsi Jumalaa, hänet voidaan löytää.

Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt. Ainoa Poika, joka itse on Jumala ja joka aina on Isän vierellä, on opettanut meidät tuntemaan hänet. (Joh.1:18)

Ylistys hänelle, joka pystyy voimallaan vahvistamaan teitä, niin kuin ilmoittaa evankeliumi, jota minä julistan, sanoma Jeesuksesta Kristuksesta, se paljastettu salaisuus, joka on ikiajoista saakka ollut kätkettynä! (Room. 16:25)

10 LÄHDELUETTELO

Ahonen, Lauri (toim.) (1993): Kohti päämäärää. Eino O. Ahosen elämäkerta. Vantaa: RV-kirjat.

Aslama, Minna (2004) Notkean modernin julkisuus: Zygmunt Bauman ja viestinnän tutkimuksen velvoitteet. Teoksessa T. Mörä, I. Salovaara-Moring & S. Valtonen (toim.) Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus

Barthes, Roland (1993): Tekijän kuolema tekstin syntymä. Tampere: Vastapaino.

Bauman, Zygmunt (1998): Postmodern religion? Teoksessa Paul Heelas: Religion, modernity and postmodernity. UK: Blackwell Publishersh Ltd.

Bauman, Zygmunt (2002): Notkea moderni (suom. Jyrki Vainonen). Tampere: Vastapaino.

Carey, James W. (1989): Communication as Culture. Essays on Media and Society. Boston: Unwin Hyman.

Cantell, Timo (2006): Nuorten aikuisten Kallio. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Petterson (toim.): Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Casanova, José (1994): Public religions in the modern world. Chicago: University of Chicago Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Foerst, Anne (2005): Ruumiillisuus internetissä. Teoksessa Sumiala-Seppänen, Johanna (toim.) (2004): Pyhä media. Jyväskylä: Atena.

Gustavsson, Stefan (2007): Mihin uskomme perustuu? (Alkuperäinen teos Kristen på goda grunder. SESG-Media) Helsinki: Uusi tie.

Haikarainen, Raine (2002). Informaatiosta kommunikaatioon: ekumeeninen keskustelu viestinnästä 1948–2000. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.

Hakala, Salli & Sumiala-Seppänen Johanna (2003): Kirkon viestintä: kohtaamista ja sanoman levitystä. Helsinki: Kirkkohallitus.

Heikkilä, Markku (1991): Uskonnolliset lehdet 1905–1980. Teoksessa Tommila, Päiviö (toim.), Suomen lehdistön historia 9. Kuopio: Kustannuskiila.

Heikkilä, Markku & Lampinen, Tapio (1982): Kirkko ja joukkoviestintä. Teoksessa Irja Askola, Tapio Lampinen & Pentti Lempiäinen (toim.), Kirkkososiologia. Helsinki: Kirjapaja.

Helander, Eila (1999): Uskonto ja arvojen murros. Teoksessa Uskonto ja nykyaika. Yksilö ja eurooppalaisen yhteiskunnan murros. Jyväskylä: Atena.

Helander, Eila (2003): Esipuhe teoksessa Muutoksen tulkkina: kirkot ja uskonnollinen elämä osana yhteiskuntaa (toim. Eila Helander): Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian laitoksen julkaisuja. Helsinki: Kirjapaja.

Helsingin seurakuntayhtymä (2008): Viestinnän johtosääntö.

Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2008/09 ja väestönmuutokset vuonna 2008. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Hoover, Stewart M. (1997): Media and the Construction of the Public Sphere. Teoksessa Stewart M. Hoover & Knut Lundby: Rethinking media, religion, and culture. USA: Sage Publications.

Horsfield, Peter G. (1997): Changes in Religion in Periods of Media Convergence. Teoksessa Stewart M. Hoover & Knut Lundby: Rethinking media, religion, and culture. USA: Sage Publications.

Juntunen, Sammeli (2002): Horjuuko kirkon kivijalka? Helsinki: Kirjapaja.

Juntunen, Sammeli (2010): Kirkon raamattuteologiasta ja sen puutteesta. Helsinki: Kirjapaja.

Kauppinen, Juha (2008): Takaisin kirkkoon. Tutkimus aikuisena kirkkoon liittyneistä Tampereella 1996–2006. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 104. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Keskitalo, Jukka (1999): Kristillinen usko ja moderni kulttuuri. Lesslie Newbiginin käsitys kirkon missiosta modernissa länsimaisessa kulttuurissa. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 218. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

Ketola, Kimmo (2006): Kaupunkien uusi henkisyys. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Petterson (toim.): Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkko ja Kaupunki -lehti. Vuosikerta 2009. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa.

Kirkon ja uskon sanakirja (2004). Helsinki: Kirjapaja.

Kotimaa -lehti 7.1.2011. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa.

Kääriäinen Kimmo, Ketola Kimmo, Niemelä Kati, Palmu Harri, Salomäki Hanna (2008): Monikasvoinen kirkko. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Lawrence, Bruce B. (1998): From fundamentalism to fundamentalisms: a religious ideology in multiple forms. Teoksessa Paul Heelas: Religion, modernity and postmodernity. UK: Blackwell Publishersh Ltd.

Lehikoinen, Taisto (2003): Religious Media Theory. Understanding Mediated Faith and Christian Applications of Modern Media. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Lundby, Knut (2006): Contested communication. Teoksessa Johanna Sumiala-Seppänen, Knut Lundby & Raimo Salokangas (toim.): Implications of the sacred in (Post)modern media. Göteborg: Nordicom.

Malk, Markus (2009): Syntien anteeksi saaminen. Ajankohtainen teologia 1/2009. Hyvinkää: Evankeliumin opintoyhdistys ry.

Mikkola Teija, Niemelä Kati ja Petterson Juha (toim.) (2006): Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon Tutkimuskeskuksen Julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Mäenpää, Pasi (2006): Urbaani elämäntapa ja sen uusi uskonnollisuus. . Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Petterson (toim.) (2006): Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon Tutkimuskeskuksen Julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Niemelä, Kati (2006): Nuorten aikuisten suhde kirkkoon. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Petterson (toim.) (2006): Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon Tutkimuskeskuksen Julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Nieminen, Heikki-Tapio (2003): Uskonnollinen viestintä yhteiskunnan muutosprosessissa. Teoksessa Muutoksen tulkkina: kirkot ja uskonnollinen elämä osana yhteiskuntaa (toim. Eila Helander). Helsinki: Kirjapaja.

Nummela, Leif (2007): Raamatun punainen lanka. Helsinki: Uusi tie.

Palvelkaa Herraa iloiten: jumalanpalveluksen opas (2009). Helsinki: Kirkkohallitus.

Peters, John Durham (1999): Speaking into the air: a history of the idea of communication. The University of Chicago Press.

Petterson, Juha (2006): Papisto, nuoret aikuiset ja kirkko. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Petterson (toim.) (2006): Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon Tutkimuskeskuksen Julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Raittila, Pekka (1991): Uskonnollisen lehdistön valtakausi. Teoksessa Suomen lehdistön historia 9. Kuopio: Kustannuskiila.

Rothenbuhler, Eric W. & Coman Mihai (edit.) 2005: Media Antropology. California: Sage Publications.

Sumiala-Seppänen, Johanna (toim.) (2004): Pyhä media. Jyväskylä: Atena.

Sumiala-Seppänen, Johanna (toim.) (2005): Kaksi Kotimaata: Kotimaa kristillis-yhteiskunnallisena sanomalehtenä ja mediatalona 1980–2005. Helsinki: Kirjapaja.

Sundback, Susan (2003): Kirkko Pohjoismaissa. Teoksessa Muutoksen tulkkina: kirkot ja uskonnollinen elämä osana yhteiskuntaa (toim. Eila Helander): Helsinki: Kirjapaja.

Teräsvirta, Laura (2002): Objektiivisia uutisia vai merkityksiä tuottavaa retoriikkaa? Suomen evankelis-luterilainen kirkko yhteiskunnallisena toimijana Helsingin Sanomien uutisissa. Teoksessa Uskonto, julkisuus ja muuttuva yhteiskunta: Tuula Sakaranaho & Heikki Pesonen (toim.). Helsinki: Yliopistopaino.

Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo (toim.) (1998): Sanomia kaikille. Suomen lehdistön historia. Helsinki: Edita.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uskonto, julkisuus ja muuttuva yhteiskunta (2002): Tuula Sakaranaho & Heikki Pesonen (toim.). Helsinki: Yliopistopaino.

Uskonto ja nykyaika (1999). Yksilö ja eurooppalaisen yhteiskunnan murros. Markku Heikkilä (toim.) Jyväskylä: Atena.

Vapaa julkaistavaksi (1992): Kirkon tiedotuskeskus 1967–1992. Helsinki: Kirkon tiedotuskeskus.

Vuoropuhelun kirkko (2004): Suomen ev.lut. kirkon viestintästrategia 2004-2010. Helsinki: Kirkkohallitus.

Wennerström, Päivi (2004): Kirkko ja Kaupunki -lehden lukemistutkimus. Taloustutkimus Oy.

White, Robert (2005): Onko moraalinen konsensus mahdollinen tai toivottava globaalissa yhteisössä. Teoksessa Sumiala-Seppänen, Johanna (toim.) (2004): Pyhä media. Jyväskylä: Atena.

Internet-lähteet:

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Luettu 18.2.2010)

http://evl.fi/usko (Luettu 11.1.2011)

http://www.evl.fi/vv/suunnittelu/viestintastrategia.htm (Luettu 11.11.2009)

Helsingin seurakuntayhtymän viestinnän suuntaviivat 2006–2009 https://luottamus.helsinginseurakunnat.fi/dokumentit/strategiat/hsrky_viestinnan_suuntaviivat_2005_2009_051103.pdf (Luettu 2.2.2010)

”Kirkko ja Kaupunki on helsinkiläisten lehti” http://www.kotimaa-yhtiot.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=45&Itemid=81 (Luettu 19.1.2010)

http://www.kotimaa-yhtiot.fi (Luettu 2.2. 2010)

http://www.kotimaa-yhtiot.fi/palvelut-ilmoittajille/lisatietoa-lehdista (Luettu 28.1.2011)

http://www.kotimaa24.fi/uutiset/772-homomyonteisin-seurakunta-menetti-eniten-jasenia (Luettu 5.11.2011)

http://www.levikintarkastus.fi/levikkitietokanta/index.php (Luettu 2.2.2010)

http://www.naimisiin.info/haaopas/evlut.html (Luettu 31.3.2010)

Rahkonen, Juho (2007): Kirkko median kuvastimessa. Kristinuskon ja kirkollisten asioiden käsittely sanomalehdissä. Kirkon tutkimuskeskuksen www-julkaisuja 12. www.evl.fi/kkh/ktk/www12.htm (Luettu 20.1.2010)

http://www.sley.fi/tietoasleysta (Luettu 11.1.2011)

TiedoteDeski Finland Oy (2007): Opas: Viestintästrategia ja viestintäsuunnitelma http://tiedottaja.fi/pdf/viestintastrategia.pdf (Luettu 20.1.2010

Opinnäytteet:

Airikka, Heli (2004): Vuoropuhelua viestinnästä. Kirkon viestinnän periaatteet viestintästrategian ja paikallisseurakuntien näkökulmasta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Aulaskari, Merja (2007): Kirkon viestinnän mahdollisuudet ja haasteet nykymediassa: tapaustutkimus Vantaan seurakuntayhtymästä. Helsinki: Helsingin yliopisto

Karlsson Laura (2000): Objektiivisia uutisia vai merkityksiä tuottavaa retoriikkaa?: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallinen merkityksellistyminen Helsingin Sanomien uutisissa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kokkonen, Jarmo (2005): Yksin yhdessä. Verkkokirkon käyttäjät ja palveluiden merkitys. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Korkee, Elina (1996): Sana ja miten se luetaan: kristillisen lehden lukijatutkimus. Tampere: Tampereen yliopisto.

Oinonen, Mikko (1990): Ikkuna lähetystyöhön: lukijatutkimus Suomen Lähetyssanomista vuonna 1988. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Salomaa, Jari (1997): Kuinka armo kirkastui?: uskonnollisen lehtikielen ymmärrettävyys Sanansaattajassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Puhelinhaastattelu:

Kotimaa-yhtiöiden viestintäpalveluiden johtaja Mikko Hormio 2.2.2010

LIITE 1

Työssä käytetyt artikkelit ja niiden sijainti Kirkko ja Kaupunki -lehdessä vuonna 2009

Ensin mainitaan järjestysnumero, johon viittaan analyysissani. Jutun otsikon jälkeen mainitaan lehden numero ja sivunumero(t).

1. Suuren parantajan pienet apulaiset 6, 12–13
2. Askeetikko pyrkii vapauteen 7, 11
3. Päästä meidät pahasta 8, 12–13
4. Pysähtynyt mieli lähtee liikkeelle 8, 22
5. Kristus vapautti karman laista 10, 7
6. Lapsen kuolemasta lankalauantaihin 13, 14
7. Kirotun miehen skandaali 14, 12-13
8. Viimein tuli pitkän päivän ilta 14, 14–15
9. Elämää ylösnousemuksen jälkeen 14, 16–17
10. Uskonto löytyy vasta kuvien takaa 15, 11
11. Rationaalisesti Jeesuksesta 16, 11
12. Jumala -kätketty löydettäväksi? 16, 12–13
13. Jumala on rakkaus -vaan entäpä jos erehdyn? 16, 13
14. Tervettä nöyryyttä etsimässä 17, 7
15. Miksei hyvä mies enää riitä? 18, 7
16. Vanhat rakenteet on pakko purkaa 20, 7
17. Jumala, johon en usko 20, 12–13
18. Evankeliumia eetteriin 23, 7
19. Pyhyyden taju takaisin 23, 10–11
20. Kutsumustyössä kauneutta unohtamatta 23, 11
21. Sarjakuva tuulettaa pyhiä kirjoja 23, 22–23

22. Rukouspalvelu auttaa kirkolla 27, 2
23. Kuinka Jeesusta seurataan? 29, 3
24. Katolisen kirkon uskollinen poika 30, 7
25. Sairaus laittaa merkitykset puntariin 32, 14–15
26. Gospellattari opettaa armollista itsearvostusta 32, 26
27. On vain tämä hetki 33, 12–13
28. Mindfulness on houkutteleva elämäntapa 33, 13
29. Aika kysyä suuria 35, 7
30. Sisäiset vallankumoukselliset 35, 12–13
31. Seksuaalisen vapautumisen seuraava askel 36, 14–15
32. Kiinassa kirkkoihin tulvii väkeä 37, 13
33. Hengellisten aistien valtakunta 38, 12–13
34. Jumala on vaan Jumala 40, 7
35. Minun maailmani loppuu 40, 16–17
36. Ahdas paikka 41, 3
37. Jumala mukana kaikessa 41, 7
38. Uusi itseymmärrys vapauttaa 41, 12–13
39. Jumalasta ei arkena puhuttu 42, 7
40. Tarvitsen hiljaisuutta 43, 7
41. Jumala on minulle absoluutti 44, 7
42. Rosvot ja muut ryökäleet, tervetuloa 44, 10–11
43. Gardell kätilöi lukijan omaa ajattelua 44, 11
44. Jumala rakastaa ja lohduttaa 45, 7
45. Yhteinen pöytä 45, 17
46. Kiistelen Jumalan kanssa 46, 7
47. Lapsi painii uskon kanssa 46, 16–17
48. Vieraasta pöydästä uskaltaa maistaa 47, 4–5
49. Siunaus mukana alusta asti 47, 7
50. Veltto kirkko hukkaa itsensä 48, 4–5

Viimein tuli pitkän päivän ilta

Tuuli kiersi kaupungin kaduilla ja nostatti tomupyörteitä ilmaan.

Elämä jatkui enimmäkseen tavalliseen tapaan: ilta-ateria katettiin pöytään, lapsia pestiin, lohdutettiin ja nuhdeltiin, ja eläimet ruokittiin.

Se oli pitkän päivän ilta. Elämän sisin yksinäisyys oli paljastunut monelle kaupunkilaiselle.

Tuomittu oli huutanut monen tunnistaman ahdistuksen julkiseksi: "Jumalani, Jumalani, miksi sinä hylkäsit minut?" Toinen oli jo edellisenä yönä kieltänyt ystävänsä ja samalla itsensä. Yhteisellä aterialla hän oli vannonut: "Vaikka kaikki muut luopuisivat sinusta, minä en koskaan luovu". Pian kuultiin kuitenkin sanat: "Minä en tunne sitä miestä."

Pohjattoman yksin oli ollut myös hän, joka yritti tarjota takaisin kavaltamisesta saamiaan rahoja. Paluuta entiseen ei kuitenkaan ollut. Lopullinen pimeys kutsui – ja hyvin yksinäinen mies vastasi: "Kyllä!"

Viimein kaikki oli ohi. Aurinko laski Jerusalemissa, ja pimeys kätki täyttymättömät toiveet ja pettymykset, surun ja rakkauden, pelkuruuden ja vihan.

Rakastava Jumala oli monen mielestä hyvin kaukana.

Miten hyvin ymmärränkään pimeän, väsymyksen ja uupumuksen. Tiedän, miten pimeä lamaannuttaa, vie voimat ja toivon. Elämästä katoaa merkitys.

En siedä silloin edes itseäni. Olen yksin, sillä pimeyttä ja uupumusta on vaikea jakaa toisille. Joskus häpeän väsymistäni ja toivottomuuttani: Eihän tämä mitään, monella on paljon vaikeampaa! Mutta voiko pimeyden tai surun määrää mitata ja verrata?

Kun pimeys lankeaa, on vaikea uskoa, että kannattaisi taistella yleisen merkityksettömyyden läpi – edes pienin askelin, edes hetki hetkeltä yrittäen. On hetkiä, jolloin minuutti on pitkä aika, ja jokainen hengenveto tuntuu äärimmäiseltä ponnistukselta.

On vaikea uskoa, että Jumala olisi siinä pimeydessä – saati, että hän tuntisi vielä minut.

Jumalani, Jumalani, missä sinä nyt olet?

Tulee päiviä, jolloin tutut asiat häviävät ympäriltä, rakkaista ihmisistä joutuu luopumaan, omat tunteet yllättävät, koko entinen turvallisuus, entinen tieto ja entinen elämä katoavat käsistä.

On aikoja, jolloin ei auta mikään muu kuin suostuminen siihen, mitä ei voi muuttaa.

Mitä silloin merkitsee rohkeus? Sitä, että suostuu. On oltava uskollinen pimeälle ajalle. On pysyttävä paikoillaan. On vain odotettava.

Lohtua eivät silloin tarjoa kaiken maailman tyhjän jauhajat: elämä kantaa, kyllä se siitä, yrität pian uudestaan, tällä kaikella on joku tarkoitus, Herra antoi ja Herra otti.

Tarkoitusta ei voi ojentaa toiselle valmiina. Se on oma askel.

Kun Jumala tuntuu olevan kaukana, poissa, hylkäävän, muuttuvan vieraaksi ja pelottavaksi, on pakko vain suostua. Kun Jumala kätkeytyy pimeyteen, ihminen ei voi tehdä yhtään mitään.

Jumalaa ei voi pakottaa. Yhtä vähän voi muuttaa muuksi sitä, mikä on jo totta.

On suostuttava olemaan tietämätön, epäuskoinen, toivoton ja avuton tai yksinkertaisesti surun liikkumattomaksi niittaama.

Elämä on joskus sellaista. Silti se on elettävä.

Mutta on hyvä olla uskollinen sille, mikä on totta, jos vain suinkin jaksaa.

"Jumalani, miksi sinä hylkäsit minut?" Kuuntelen tarkasti: Jerusalemissa kuoleva huutaa yksinäisyydessään yhä "Jumalani".

Hänen mustimmassa pimeydessään elää yhä luottamus ja toivon hiven, vaikka oma elämä ja kaikki toiveet uudesta oikeuden ja välittämisen valtakunnasta näyttävät kääntyvän täydelliseen tappioon ja häpeään.

Nauraako Jumala taivaassaan hänen unelmilleen?

Vuosia kertyy. Minäkin opettelen jatkuvasti luopumista. Liian nopeasti tulee aika, jolloin minua ei enää ole. Nimenikin unohtuu. "Päivä pitkä, yö pitkä, elämä lyhyt."

Minun onneni ja onnettomuuteni, tietoni ja tekoni ovat ikuisuuden näkökulmasta yhtä tyhjän kanssa. Katoan, niin kuin minua edeltäneet sukupolvet. Lukemattomien nimiä kukaan ei tunne, ei ole edes kuullut heidän eläneen. Haudoille pannaan uusintakäytöstä kertovia lappuja, sillä omaisia ei ole tavoitettu tai heitä ei enää ole.

Mikä on ihminen, että sinä häntä muistat?

Miten löydän sellaisen luottamuksen ja toivon, että kestän totuuden elämän lyhyydestä, täyttymättömästä rakkaudesta ja uskon hauraudesta?

Istun paikoillani pimeässä ja kuulostelen.

Pimeässä, jossa uusi elämä odottaa syntymistään. Näin minulle on sanottu, mutta joskus sekin turva on vain toive tai lainatavaraa.

Olen täysin yksin silloin, kun kuolemanpelko jähmettää minut. Uskallan lähestyä pelkoani vain hipaisemalla. Ei ole helppoa hyväksyä oman minuutensa menettämistä ja persoonallisuutensa hajoamista. Siitä seuraa ikäviä mietteitä. Kannattiko se, ja mitä kaikesta jää jäljelle?

Kuoleman lopullisuus on asia, jonka ääreltä ei kuitenkaan tee mieli pois, vaikka sitä kavahtaakin. Äärirajoilla näkee eri tavalla – pimeässäkin. Kuoleman lähellä paljastuu rakkauden suuri ja ehdoton merkitys. Kuolemaa vasten elämän tavallisuus on ylenpalttisen antelias rakkauden lahja.

Onko meillä viimeisellä rajalla muuta turvaa kuin joskus annettu ja saatu rakkaus?

Katson pimeään, en väistä.

Jumalani, jos kuulet minua, opeta minulle uskollisuutta, jos sillä on merkitystä. Vakuuta minut jälleen tästä: "Vaikka minä kulkisin pimeässä laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa, sillä sinä olet minun kanssani."

Hiljaisuus ympärilläni on rikkumaton. Ehkä siinä on ainut tarjolla oleva vastauskin? Runoilija vakuuttaa, että "rauha on / siinä missä hetki pysähtyy / läsnäoloksi, kuin viimein ymmärtäisin / kuka olen täällä / kuka sinä, hetken".

Jumalan läsnäolo ei ole takuu valoisista päivistä ja helposta matkasta. Usko on aina askel pimeään, tyhjyyteen ja avaraan tilaan, jonne on mentävä yksin. Saadut vastaukset ovat useimmiten hentoja aavistuksia, ja varmat sanat putoavat pian tomuna maahan.

Katson pimeään, en väistä.

Pitkän päivän iltana uskontunnustukseni on lyhyt: Tapahtui mitä tahansa, oli pimeys kuinka synkkä tahansa, Jumala on meidän kanssamme.

Hän tuntee meidät syvintä olemustamme myöten. Hän nostaa meidät eloon jälleen.

Jos pimeys on niin läpitunkematon, ettet jaksa toivoa tai odottaa mitään, Jumala ei jätä eikä hylkää.

Ja jos voimat loppuvat kokonaan, sinä et huku, vaan putoat hänen syliinsä.

Tämä luottamus ei suostu kuolemaan.

On lohdullista ajatella, että Jumala on lähellä myös väsymyksessä, kyllästymisessä, hylkäämisessä, vanhenemisessa, luopumisessa ja viimein kuolemassakin.

Ihmiselämässä on aikoja, jolloin itsepäisyys on suuri hyve.

Pitäköötsuuren uskon omistajat tarkat oppilauseensa ja luotettavat hengelliset karttansa.

Minulle riittää tämä: "Vaikka minä kulkisin pimeässä laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa, sillä sinä olet minun kanssani."

Sinä olet. Tästä uskosta en tahdo luopua.

Suuri tuntematon Jumala, sinä olet elämän syvin salaisuus. Tänä iltana myönnän edessäsi, tänään kuiskaan pimeään lainasanoin, sillä omia ei nyt ole:

"Sinä olet rajaton, sinä olet lähellä, sinä olet valo ja minä olen sinun."

Teksti: Marja Kuparinen
Kuva: Timo Saarinen